

**MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

odbor environmentálneho posudzovania
Námestie Ľudovíta Štúra 1, 812 35 Bratislava

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, odbor environmentálneho posudzovania, ako príslušný orgán štátnej správy podľa § 1 ods. 1 písm. a) a § 2 ods. 1 písm. c) zákona č. 525/2003 Z. z. o štátnej správe starostlivosti o životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v spojení s § 54 ods. 2 písm. f) zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“), na základe výsledkov procesu posudzovania vykonaného podľa ustanovení zákona a podľa § 46 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov vydáva

ZÁVEREČNÉ STANOVISKO
(číslo 1864/2016-3.4/jm)

I. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O NAVRHOVATEĽOVI

1. **Názov:** REGOS, spol. s r. o., Prievozská 4D, 821 09 Bratislava
2. **Identifikačné číslo:** 36 640 638
3. **Sídlo:** Prievozská 4D, 821 09 Bratislava

II. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O NAVRHOVANEJ ČINNOSTI

1. Názov

Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I. a Stará Kremnička III.

2. Účel

Účelom navrhovanej činnosti je rozšírenie plochy v súčasnosti povolenej a uskutočňovanej ťažby na výhradných ložiskách bentonitu v dobývacom priestore (DP) Lutila I a DP Stará Kremnička III. V r. 2014 bolo Obvodným bankým úradom (OBÚ) Banská Bystrica schválené rozšírenie DP Lutila I., čím sa dobývacie priestory ložísk Lutila I a Stará Kremnička III stali susednými so spoločnou hranicou došlo k spojeniu oboch dobývacích priestorov. Predmetom posudzovania vplyvov na životné prostredie sú tri ložiská:

1. ložisko Lutila I - prebieha ťažba už v súčasnosti na ploche 2,99 ha, rozšíri sa o 8,46 ha na 11,45 ha.
2. ložisko Stará Kremnička III východ - prebieha ťažba už v súčasnosti na ploche 4,34 ha, rozšíri sa o 3,61 ha na 7,95 ha.
3. ložisko Stará Kremnička III západ - v súčasnosti neprebieha žiadna ťažba, vznikne tu nový povrchový lom s plochou 3,94 ha.

Povrchové lomy budú zaberat' plochu spolu 23,35 ha čo predstavuje necelých 10 % z celkovej plochy oboch dobývacích priestorov. Činnosť po rozšírení je navrhovaná s priemernou ročnou produkciou cca 55 000 ton bentonitu.

Účelom navrhovanej činnosti je rozšírenie plochy v súčasnosti povolenej a uskutočňovanej ťažby na výhradných ložiskách bentonitu v dobývacom priestore (DP) Lutila I a DP Stará Kremnička III.

3. Užívateľ

REGOS, spol. s r. o., Prievozská 4D, 821 09 Bratislava

4. Umiestnenie

Kraj:	Banskobystrický
Okres:	Žiar nad Hronom
Obec:	Lutilla a Stará Kremnička
Katastrálne územie:	k. ú. Lutilla a k.ú. Stará Kremnička
Parcela č.:	k. ú. Lutilla: parc. č. 3708/4, parc. č. 3708/1 k.ú. Stará Kremnička: parc. č. 1171/1, parc. č. 1171/5, parc. č. 1171/9 a parc. č. 1171/10

5. Termín začatia a skončenia výstavby a prevádzky navrhovanej činnosti

Začiatok plánovanej činnosti je stanovený na r. 2015 s ukončením v r. 2035. Reálny začiatok vykonávania činnosti bude po nadobudnutí účinnosť povolenia vydaného Obvodný bankským úradom v Banskej Bystrici. Činnosť je plánovaná na obdobie ťažby 20 rokov.

6. Stručný popis technického a technologického riešenia

Ťažba bentonitu budú zabrať plochu **spolu 23,35 ha** čo predstavuje necelých 10 % z celkovej plochy obidvoch DP (Lutilla I. a Stará Kremnička III). Z dôvodu vytvorenia nových plôch pre povrchové lomy bude zabratá plocha približne 16 ha. Na ďalšej časti plochy DP (približne 3 – 5% z celkovej plochy DP) budú umiestnené skrývkové hmoty (ornica), ktoré budú mať vždy dočasný charakter. Skrývkové plochy budú umiestnené v bezprostrednom okolí povrchových lomov. Okraje povrchových lomov budú vzdialené minimálne 1,5 km od najbližších zastavaných častí obcí. Dotknuté územie je v súčasnosti prístupné z východnej strany – z cesty 1. triedy č. I/65 (Žiar nad Hronom – Kremnica), odbočením z tejto cesty vľavo približne 1,5 km za obcou Stará Kremnička pri závode spoločnosti Kremnická bankská spoločnosť (KBS). Do oboch DP vedú spevnené lesné cesty o dĺžke cez 2 km.

Bentonit je ílovitá rozpadavá hornina – kopateľná a rýpatelná, ktorá bude dobývaná povrchovým spôsobom – rýpaním pomocou zubov lopaty lopatového rýpadla, resp. britom radlice buldozéra. Na práce súvisiace s dobývaním ložiska sa plánujú využívať bežné strojno-technologické zariadenia, ktoré sú používané aj v súčasnosti: lopatové rýpadlo na pásovom podvozku, buldozér, kolesový nakladač a pod. V lokalite nebudú vykonávané žiadne trhacie práce. Surovinu nie je potrebné upravovať pred je dopravou. Nie sú potrebné zariadenia na technologickú úpravu priamo v lome (ako napr. drvička, triediaca linka a pod.). Doprava bude zabezpečená nákladnými motorovými vozidlami.

Po ukončení ťažby bude uskutočnená rekultivácia lesných pozemkov podľa schváleného plánu rekultivácie. Konečná biologická rekultivácia (zalesnenie) bude uskutočnená v 3 etapách, vždy po ukončení činnosti v danom lome (ložisku).

Predmetom posudzovania je ťažba a doprava bentonitu, nie jeho úprava. Navrhovateľ v budúcnosti plánuje vybudovať aj vlastný závod na spracovanie bentonitu, ktorého súčasťou bude aj expedičná skládka suroviny. Zatiaľ bolo určené iba predpokladané miesto na umiestnenie závodu, to je v katastri obce Stará Kremnička, severne od obce pri štátnej ceste I. triedy I/65. Plánovaný spracovateľský závod bude predmetom samostatného posudzovania vplyvov na životné prostredie.

Prístup k lomom bude zo štátnej cesty I. triedy I/65 Žiar n/Hronom – Kremnica, z jej úseku Stará Kremnička - Bartošová Lehôtka odbočením pri spracovateľskom závode KBS. Po vybudovaní plánovaného spracovateľského závodu s expedičnou skládkou suroviny bude vybudovaný nový prístup odbočením pri novovybudovanom závode. V tomto úseku je schválená rekonštrukcia dopravného napojenia z cesty I. triedy do doliny Jelšového potoka.

III. POPIS PRIEBEHU POSUDZOVANIA

1. Vypracovanie správy o hodnotení

Navrhovaná činnosť podlieha podľa prílohy č. 8 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon“), do kapitoly 1 Ťažobný priemysel, položka č. 15. Ťažba ostatných nerastov, ak nie sú uvedené v položkách č. 1-6, 9-14 – povinné hodnotenie od 200 000 ton za rok, alebo od 10 ha záberu plochy.

Navrhovateľ predložil zámer „Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I. a Stará Kremnička III.“ na posúdenie Ministerstvu životného prostredia SR, odbor environmentálneho posudzovania (ďalej len „MŽP SR“) podľa § 22 zákona dňa 25.03.2015. MŽP SR rozoslalo dňa 27.03.2015 listom požiadavku na vyjadrenie písomného stanoviska k zámeru 15 dotknutým orgánom štátnej správy a samosprávy v procese posudzovania podľa § 23 ods. 1 zákona. Zámer bol predložený v jednom realizačnom variante v zmysle upustenia od variantného riešenia MŽP SR zo dňa 27.01.2015, ktoré bolo vydané na základe odôvodnenej žiadosti navrhovateľa. V žiadosti bolo uvedené, že navrhovaný ťažobný postup rešpektuje hranice dobývacieho priestoru, geologickú stavbu ložiska a zásady racionálneho využívania ložiska, lokálne varianty sú limitované existujúcim DP, navrhovaný spôsob ťažby nerastnej suroviny je štandardný a primeraný, v existujúcich bansko-technických podmienkach nie je reálny iný spôsob ťažby.

Dňa 05.05.2014 sa konalo na MŽP SR prerokovanie rozsahu hodnotenia navrhovanej činnosti za prítomnosti zástupcov navrhovateľa a spracovateľa dokumentácie, zástupcov dotknutých obcí Lutila a Stará Kremnička, zástupcu rezortného orgánu 6 občanok obce Stará Kremnička, z ktorých niektoré boli aj členkami petičného výboru.

Po preštudovaní predloženého zámeru a s prihliadnutím na doručené stanoviská MŽP SR v spolupráci s rezortnými orgánmi, povoľujúcimi orgánmi a po prerokovaní s navrhovateľom určilo podľa § 30 zákona nasledovný rozsah hodnotenia:

- posúdiť súlad navrhovanej činnosti s aktuálnym ÚPN, VÚC BBK a zosúladiť s regulatívmi 2.3.3f., 2.3.4., 2.3.5., 4.6, 4.16. a 4.17,
- jednoznačne definovať nulový variant a plochu dotknutú navrhovanou činnosťou,
- presnejšie definovať v grafickej prílohe zobraziť miesta povrchových lomov v rámci dobývacieho priestoru, ktoré budú určené na ťažbu ako aj miesta určené pre obslužné činnosti,
 - uviesť parcelné čísla, na ktorých sa bude realizovať navrhovaná činnosť,
 - vyhodnotiť vplyv na navrhovanej činnosti na krajinu a vizualizovať vplyv na krajinný ráz najmä z obce Stará Kremnička (vizualizáciu zobraziť v jednotlivých časových periódach ako aj po rekultivácii územia),
 - vypracovať emisno-imisnú štúdiu a vyhodnotiť vplyv ťažobnej činnosti a dopravy na obyvateľstvo dotknutých obcí, v prípade preukázania negatívneho vplyvu navrhnuť opatrenia na jeho zníženie,
 - predložiť presné trasovanie prevozu vyťaženej suroviny ako aj potrebného materiálu,

- navrhnuť spôsob rekultivácie územia po ukončení ťažby v jednotlivých častiach dobývacieho priestoru, tak ako sú definované podľa bodu 2.2.3 ako aj po ukončení navrhovanej činnosti,
- v samostatnej kapitole vypracovať vyhodnotenie pripomienok doručených k zámeru navrhovanej činnosti,
- zohľadniť všetky ďalšie relevantné pripomienky a požiadavky uvedené v stanoviskách k navrhovanej činnosti.

2. Rozoslanie a zverejnenie správy o hodnotení

Navrhovateľ dňa 07.08.2015 predložil na MŽP SR správu o hodnotení „Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I. a Stará Kremnička III.“ Zhotoviteľom správy o hodnotení „Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I. a Stará Kremnička III.“ je spoločnosť ENVIGEO a.s., Kynceľova 2, 974 11 Banská Bystrica 11. Termín vypracovania je august 2015. Autormi správy sú RNDr. Adam Lichý, PhD. a RNDr. Jaroslav Schwarz.

MŽP SR dňa 10.08.2015 ako príslušný orgán štátnej správy zaslalo na zaujatie stanoviska podľa § 33 ods. 1 zákona dotknutým obciam správu o hodnotení v listinnom vyhotovení a rezortnému orgánu, dotknutému orgánu a povolujuúcemu orgánu prostredníctvom informácií o zverejnení na webovom sídle ministerstva na adrese:

<http://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/tazba-bentonitu> – na loziskach- lutila-I-stara kremnicka – III.

Správa o hodnotení bola zverejnená na internetovej stránke www.enviroportal.sk dňa 10.08.2015.

Podľa § 34 ods.1 zákona dotknuté obce Lutila a Stará Kremnička do troch pracovných dní od doručenia správy o hodnotení činnosti informovali o doručení správy o hodnotení činnosti verejnosť a zároveň zverejnili všeobecne zrozumiteľné záverečné zhrnutie počas 30 dní na úradnej tabuli a na svojom webovom sídle, s oznamom, kde a kedy možno do správy o hodnotení činnosti nahliadnuť, robiť z nej výpisy, odpisy alebo na vlastné náklady vyhotoviť kópie, v akej lehote môže verejnosť podávať pripomienky s označením miesta, kde sa môžu pripomienky podávať. Podľa § 34 ods. 2 zákona dotknuté obce vystavili všeobecne zrozumiteľné záverečné zhrnutie zo správy o hodnotení pre verejnosť a zabezpečili verejné prerokovanie navrhovanej činnosti. Termín a miesto konania verejného prerokovania dotknuté obce oznámili podľa § 34 ods. 3 zákona verejnosti najneskôr desať pracovných dní pred jeho konaním a prizvali naň dotknuté orgány štátnej správy a samosprávy. Dotknuté obce Lutila a Stará Kremnička usporiadali spoločné verejné prerokovanie. V priebehu posudzovania MŽP SR označilo za dotknuté obce aj Bartošovú Lehôtku a Kopernicu, ktoré budú činnosťou dotknuté hlavne transportom vyvážanej suroviny po lesných cestách ležiacich v ich katastrach. Dotknuté obce Bartošová Lehôtk a Kopernica zabezpečili spoločné verejné prerokovanie navrhovanej činnosti.

Správa o hodnotení bola na zaujatie stanoviska podľa § 23 ods.1 zákona zaslaná týmto subjektom:

Dotknuté obce: Stará Kremnička, Lutila, Bartošová Lehôtk a Kopernica

Dotknuté orgány: Úrad banskobystričského samosprávneho kraja, Okresný úrad Žiar nad Hronom, Odbor starostlivosti o životné prostredie, Okresný úrad Banská Bystrica, Odbor starostlivosti o životné prostredie v sídle kraja, Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Žiari nad Hronom, Krajský pamiatkový úrad v Banskej Bystrici, Okresné riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru, Okresný úrad Banská Bystrica, Odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií, Okresný úrad Žiar nad Hronom, Odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií, Okresný úrad Žiar na Hronom, Pozemkový a lesný odbor, Okresný úrad Žiar nad Hronom, Odbor krízového riadenia, MŽP SR, Sekcia geológie a prírodných zdrojov,

Povoľujúci organ: Obvodný banský úrad v Banskej Bystrici

Rezortný orgán: Ministerstvo hospodárstva SR, Sekcia energetiky

3. Prerokovanie správy o hodnotení s verejnosťou

Správa o hodnotení bola v súlade s ustanovením § 34, ods. 4 zákona diskutovaná na dvoch verejných prerokovaniach, z ktorých bol vykonaný zvukový záznam, ktorého prepis je súčasťou spisu a je k dispozícii na MŽP SR:

- a) V kultúrnom dome obce Lutilla dňa 08.09.2015 o 17:00 - spoločné verejné prerokovanie pre obce Stará Kremnička a Lutilla. Podľa prezenčnej listiny sa zúčastnilo prerokovania 84 občanov Lutily, 7 občanov Starej Kremničky, 15 občanov ostatných obcí a hostia (navrhovateľ, ZMOS) 14 ľudí. Spolu 70 účastníkov. Úplnosť a správnosť celého rozsiahleho záznamu potvrdili svojimi podpismi za obec Stará Kremnička Ing. Stanislav Rigo, starosta, za obec Lutilla Ján Pružina, starosta, za REGOS, s.r.o., RNDr. Jozef Hodermarský, konateľ.
- b) V kultúrnom dome obce Bartošova Lehôtka dňa 23.09.2015 o 17:00 - spoločné verejné prerokovanie pre obce Bartošova Lehôtka a Kopernica – podľa prezenčnej listiny sa zúčastnilo prerokovania 29 občanov Bartošovej Lehôtky, 1 občan Kopernice, 4 občania ostatných obcí a hostia (REGOS s.r.o.) 6 ľudí. Spolu 40 účastníkov. Úplnosť a správnosť celého rozsiahleho záznamu potvrdili svojimi podpismi za obec Bartošova Lehôtka Ľubomír Bielik, starosta, za obec Kopernica Rastislav Slanina, starosta, za REGOS, s.r.o. RNDr. Jozef Hodermarský, konateľ.

Prepis elektronického záznamu dosvedčuje, že v oboch prípadoch išlo o značne rozsiahlu a emotívnu diskusiu na záver ktorej neboli ani na jednom zo stretnutí sformulované hlavné závery prerokovania správy o hodnotení. V Záverečnom stanovisku sú uvedené podstatné aspekty diskusie na oboch verejných prerokovaniach.

Ad a)

V rámci verejného prerokovania v **Lutile** boli prediskutované nasledovné okruhy problémov:

- prečo sa neposudzovali kumulatívne vplyvy celkovej ťažby surovín v lomoch južnej časti Kremnických vrchov, či to bolo v kompetencii REGOSu a kto by mu to mohol nariadiť,
- hluk, znečistenie ovzdušia – obavy obyvateľov pretrvávajú a viazané sú hlavne na vplyvy celkove sa rozširujúcej ťažby v regióne,
- doprava – cestné trasy a údržba ciest, vyjasňovanie či REGOS bude alebo nebude vozit' vyťaženu surovinu cez obce – aj po zistení, že REGOS nebude prepravovať surovinu cez obce, pretrvávajú obava z prašnosti na lesných cestách,
- pre verejnosť často nejasné odborné informácie o zložke „voda“ – kvantitatívne aj kvalitatívne charakteristiky o podzemných a povrchových vodách, nepochopenie hydrogeologických informácií, čo sa týka typu zvodnenia konkrétnych hornín, vzťahu podzemných a povrchových vôd, reálnej možnosti ovplyvnenia povodňových situácií, a pod. – s tým súvisia aj otázky o skrúpaní ciest a skrúvkových materiálov, protipovodňových opatreniach, odvodňovaní plôch skrúvkových materiálov, tzv. bahnotokoch, a pod. – spracovateľ posudku požiadaval navrhovateľa o vypracovanie doplnujúceho materiálu pre objasnenie hlavne tektonických pomerov vo vzťahu k hydrogeologickým pomerom a s javmi, ktoré s tým súvisia, vrátane podrobnejšej charakteristiky prietokových pomerov povrchových tokov. Tieto údaje sú obsahom prílohy 1 a prílohy 3 doplnujúceho stanoviska navrhovateľa “Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení”,
- kritika prevzatých údajov o flóre a faune, biotopoch a lesoch – prečo sa nerobil výskum priamo na tangovaných plochách – častá požiadavka riešiť aj ochranu flóry a fauny

mimo pôsobnosti REGOSU (kumulatívne vplyvy ťažby surovín v celom regióne južnej časti Kremnických vrchov, napr. aj riešenie dopadov ťažby surovín iných firiem), vysvetlenia, že prevzaté údaje boli najpodrobnejšie, aké z uvedeného územia v súčasnosti existujú a že firma akceptovala environmentálny dozor pri spracovaní ďalších stupňov projektovej dokumentácie, zväčša diskutujúci neakceptovali alebo neboli dostatočne informovaní o tejto problematike,

- naliehanie verejnosti, aby sa spoločne hodnotilo rozšírenie ťažby aj avizovaná výstavba závodu na úpravu bentonitu - nedostatky v komunikácii obcí s obyvateľmi a s verejnosťou – išlo o diskusiu mimo povinnosti firmy z hľadiska procesu EIA – neaktuálna požiadavka spoločne hodnotiť posudzované „rozšírenie ťažby“ a avizovaný „úpravárenský závod“, ktorý je zatiaľ skôr v ideovom zámere, žiadosť o posudzovanie nebola predložená,
- zdravotné riziká pre obyvateľstvo – predstava takmer vo všetkých stanoviskách a pripomienkach, že REGOS mal pre dotknuté obce riešiť kumulatívne vplyvy existujúcej i rozširujúcej sa ťažby surovín v južnej časti Kremnických vrchov, a pod. Stanovisko RÚVZ nebolo zjavne známe, alebo nebolo akceptované. Obyvatelia nie sú informovaní o špecifickom charaktere zdravotníckych výskumov (kto taký výskum môže vykonávať, časové dimenzie, a pod.) – v stanoviskách a diskusných príspevkoch sa často neadekvátnym spôsobom spájali zdravotné riziká s negatívnymi poznatkami o vplyvoch činnosti ZSNP v Žiarskej kotline,
- časté výhrady k možnosti firmy zabezpečiť dostatok finančných zdrojov vo fonde na revitalizáciu územia po ťažbe – zväčša nebolo akceptované, že to je problematika, ktorej ťažiar podlieha na základe iných zákonov, ktoré musia byť pri ťažbe rešpektované.
- objektívnosť firmy ENVIGEO pri spracovaní dokumentov kvôli obchodným vzťahom s REGOSom (takýto obchodný vzťah sa v stanoviskách považoval za neakceptovateľný), hoci ide o zákonný postup navrhovateľa,
- záujem občanov dozvedieť sa, ak sa vôbec povolila ťažba v katastri ich obce, či k tomu ich starostovia dávali súhlasné stanoviská – išlo o problematiku chráneného ložiskového územia (CHLÚ) a hlavne dobývacích priestorov (DP),
- predovšetkým OZ Kremnica nad zlato akcentovalo pred občanmi problematiku mimoriadne rozsiahlej ťažby, ak sa berie do úvahy plocha celého CHLÚ, – OZ neuvádzalo časovú dimenziu týchto teoretických predpokladov o vyťažení suroviny v celom CHLÚ. OZ informovalo občanov o možnosti domáhať sa zrušenia už platných rozhodnutí štátnych inštitúcií (povoľovacích orgánov) v problematike ťažby surovín v tejto časti Kremnických vrchov, združenia OZ Kremnica nad zlato a OZ Kremnické vrchy pre život nesúhlasia s predloženou správou o hodnotení a tiež nesúhlasia so zámerom činnosti en bloc,
- nastolené boli aj otázky kto môže nariadiť hodnotenie kumulatívnych vplyvov ťažby všetkých subjektov ťažiacich suroviny v južnej časti Kremnických vrchov a ako postupovať, keď by občania chceli zrušiť napr. platné rozhodnutia o určených DP a povolených ťažbách,
- akcentovaná bola aj otázka poklesu ceny nehnuteľností občanov kvôli neúmernému rozširovaniu ťažby – REGOS informoval, že robil v tom určité šetrenia cez realitné kancelárie a doposiaľ nie sú známe prípady riešenia nejakých konkrétnych problémov v tejto záležitosti.

Ad. b)

V rámci verejného prerokovania v **Bartošovej Lehôtke** boli prediskutované nasledovné okruhy problémov:

- nález mäsožravej rastliny - rosničky okrúhlohlístej, nízka informovanosť o lome DP Dolná Ves v katastri obce Bartošova Lehôtka, ktoré sa ale konkrétne netýkali posudzovanej správy o hodnotení, zameranej na rozšírenie ťažby bentonitu na už ťažených ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III,
- veľmi málo sa diskutovalo o problematike zaťaženia dopravy a trasách transportu vyťaženej suroviny, ku ktorým prioritne druhá verejná diskusia pôvodne smerovala.

V diskusii k informovanosti obyvateľov odznievali aj vyjadrenia typu “občania sa všetko dozvedeli, až keď to bolo všetko schválené”. Značná časť diskutujúcich sa aj v tomto prípade zaujímala o to, ako sa robilo štúdium biotických zložiek (boli potrebné vysvetlenia o prevzatí údajov a akceptovaní požiadavky realizovať ďalšie kroky projektovej dokumentácie v kooperácii s environmentalistom – týka sa to aj problematiky, že práve lomom Lutila I prechádza terestrický biokoridor, ktorý bude ovplyvnený, ale nebude prerušený a vyžaduje sa tu tiež kooperácia s environmentalistom).

Treba však konštatovať, že aj na tomto verejnom prerokovaní prakticky všetci diskutujúci, napriek niekedy zrejmej nižšej informovanosti o aktuálnom stave prebiehajúceho EIA procesu, vyjadrili v zásade odmietavé stanovisko k vypracovanej správe o hodnotení a aj k ťažbe bentonitu v blízkosti ich obcí, ale aj obecnejšie v širšom regióne.

- v otázkach a pripomienkach tiež zaznievali obavy z toho, že sa neposudzovali kumulatívne vplyvy celkovej ťažby surovín v lomoch južnej časti Kremnických vrchov.

Zástupca OZ Kremnica nad zlato aj na tomto stretnutí akcentoval pred občanmi problematiku obmedzenia až zastavenia ťažby surovín v regióne, tento krát vychádzal z názoru, že navrhovateľom je podsúvané, že ťažba bentonitu je v štátnom záujme a občania by mali vedieť, že to nie je záujem prioritný. Ubezpečil, že OZ bude v zastúpení občanov konať v tomto procese, občania majú svoje právo využiť svoje možnosti a brániť sa.

Z ďalších odborných problémov boli na druhom verejnom prerokovaní diskutované hlavne tieto problémy:

- Požiadavka zabezpečiť, že sa pri rekultivácii nezmení jej účel na legálnu skládku odpadu – navrhovateľ odmietol takéto úvahy, majiteľ pozemkov požaduje, aby boli odovzdané v takom stave, ako je určené v rekultivačných plánoch. Firma v súčasnosti už ťaží, pred povolením ťažby musela vytvoriť rekultivačné plány, ktoré boli schválené Národným lesníckym centrom vo Zvolene.
- Opäť bola pripomienka, že v správe nie je nič uvedené o povodniach a príválových vodách, pritom zaťaženie okolitého prostredia je teraz veľké lebo sa ťažba uskutočňuje v takej šírke, pretože tu je viac spoločností

Stanovisko k spoločným verejným prerokovaniam:

Zástupcovia navrhovateľa a autori správy o hodnotení v často kontroverznej a emocionálnej diskusii odpovedali v zásade na všetky vyslovené otázky, vyslovené v diskusii. Treba však konštatovať, že až na jeden prípad, všetci diskutujúci vyjadrili v zásade odmietavé stanovisko k vypracovanej správe a aj k ťažbe bentonitu v blízkosti ich obcí. Analýza záznamu z verejného prerokovania ukázala, že väčšina otázok z diskusie, ktoré sa vecne týkali navrhovanej činnosti je obsahovo toho istého charakteru, ako sú sformulované v písomných stanoviskách dotknutej verejnosti, ktoré sú podrobne aj so stanoviskom spracovateľa posudku prezentované v nasledujúcej časti záverečného stanoviska.

4. Stanoviská, pripomienky a odborné posudky predložené k správe o hodnotení

Príslušnému orgánu boli predložené nasledovné písomné stanoviská k správe o hodnotení:

OBEC LUTILA, Štefánikova ul. č. 84, 966 22 Lutila, okres Žiar nad Hronom (list č. 322/2015 zo dňa 14.09.2015),

K časti C.III.1.7. – Prijateľnosť činnosti pre dotknuté obce

Obec Lutila ako dotknutá obec sa nestotožňuje s konštatovaním zhotoviteľa správy, že „Dotknuté obce v etape zámeru nevyjadrili nesúhlas s navrhovanou činnosťou, avšak žiadali pokračovanie posudzovania podľa zákona č. 24/2006 Z. z.“ čo môže nabádať, že obec s uvedeným zámerom súhlasila. Obec Lutila svoj nesúhlas s rozširovaním ťažby bentonitu na uvedených ložiskách vyjadrila uznesením OZ č. 12/2015 z 11.05.2015, ktoré bolo zaslané aj spoločnosti REGOS, s.r.o. dňa 12.05.2015. Súčasťou je Výpis uznesenia zo zasadania Obecného zastupiteľstva v Lutile, Miesto konania: zasadacia miestnosť na Obecnom úrade v Lutile, Čas konania: 11.05.2015 o 19⁰⁰ hod. Uznesenie č. 12/201: Obecné zastupiteľstvo nesúhlasí s rozširovaním ťažby bentonitu na ložisku Lutila I. a Stará Kremnička III. Z 9 poslancov prítomných 8, za 0, proti 8, zdržali sa 0.

OBEC STARÁ KREMNIČKA, Stará Kremnička č. 198, PSC 965 01, (list č. 452/2015 z 11.09.2015),

konštatovala ako dotknutá obec, že po preštudovaní doručeného „Zámeru“ a podnetov obyvateľov obce a iných subjektov požiadala MŽP SR o pokračovanie posudzovania vplyvov vypracovaním správy o hodnotení, nakoľko navrhovateľ navrhol ukončiť proces posudzovania vplyvov na životné prostredie na úrovni „Zámeru“. Dotknutá obec sa vo vyššie uvedenom stanovisku vyjadrila k následne vypracovanej správe o hodnotení činnosti v procese posudzovania vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie, o ktorej informovala verejnosť v zákonom stanovených termínoch:

- k bodu C.III.1.7: dotknutá obec sa nestotožňuje s konštatovaním zhotoviteľa správy, že „Dotknuté obce v etape zámeru nevyjadrili nesúhlas s navrhovanou činnosťou, avšak žiadali pokračovanie posudzovania podľa zákona č. 24/2006 Z. z.“, čo môže nabádať, že obec s uvedeným zámerom súhlasila.
- k bodu C.II.10: Zhotoviteľ správy uvádza, že „Regionálny územný systém ekologickej stability (RUSES) z roku 2013 schválený v roku 2015 obsahuje v rámci dokumentácie ekostabilizačné opatrenia, v ktorých okrem iných, je podľa 7. odrážky potrebné: účinným spôsobom regulovať pravidlá ťažby a prepravy bentonitu do spracovateľských závodov, vyžadovať ich dôsledné dodržiavanie, znížiť počet spoločností ťažiacich bentonit.
- Nakoľko obec nemá uvedenú dokumentáciu v súčasnosti k dispozícii a spracovateľ správy sa v ďalšom nevenuje tomuto dokumentu a opatreniam viažucim sa k týmto dokumentom, má Obec za to aby bol vyslovený záver, že navrhovaná činnosť nie je v rozpore s uvedeným dokumentom (RUSES) a spomenuté ekostabilizačné opatrenia sú dodržané.
- k bodu C.III.5.2 Vplyv na povrchové vody - Spracovateľ správy o hodnotení v tomto bode konštatuje, že plánovaná činnosť v DP bude mať vplyv na vodné toky Jelšovho potoka a Úkladného jarku a je možné očakávať ďalšie ovplyvňovanie vodného režimu v území.

Ďalej sa uvádza podľa bodu C.II.10: stanovuje Miestny územný systém ekologickej stability (MUSES) ako biocentrá uvedeného územia: Miestne biocentrum - Úkladný jarok, Biokoridory: miestne pravostranné prítoky Rudice, ďalej: Podľa bodu C.II.17 – Celková stabilita životného prostredia – syntéza pozitívnych a negatívnych faktorov: Hodnotenie zraniteľnosti od str. 143 správy, spracovateľ uvádza: Povrchové vody sú veľmi zraniteľné 2. stupeň. Obec má za to, že spracovateľ sa v stati C.IV Opatrenia nedostatočne venuje alebo vôbec nevenuje opatreniam, ktoré by zabránili zhoršeniu situácie v uvedenej problematike povrchových vôd s prihliadnutím na jeho konštatovania a tvrdenia, ktoré uvádza v správe. Obec Stará Kremnička navrhuje problematiku povrchový vôd v súvislosti s procesom posudzovania dopracovať a jednoznačne určiť povinnosti a opatrenia, ktoré zabránia zhoršeniu situácie na tokoch Jelšov potok a Úkladný jarok a budú pôsobiť preventívne.

Aj v zmysle hodnotenia spracovateľa odborného posudku je uvedená problematika postačujúco vysvetlená v Správe o hodnotení a v navrhovateľom vypracovanom doplnujúcom materiáli pre objasnenie hlavne tektonických pomerov vo vzťahu k

hydrogeologickým pomerom a javom, ktoré s tým súvisia, vrátane podrobnejšej charakteristiky prietokových pomerov povrchových tokov. Tieto údaje sú obsahom prílohy 1 a prílohy 3 doplnujúceho stanoviska navrhovateľa "Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III" z decembra 2015.

OBEC BARTOŠOVÁ LEHÔTKA, Bartošová Lehôtko č. 80, 967 01 Kremnica (list č. 182/2015 zo dňa 31.08.2015),

žiada, aby obec Bartošová Lehôtko bola oficiálne začlenená do prerokovania správy o hodnotení, ako susediaca obec cez ktorú sa bude bentonit prevážať do spracovateľského závodu v Kopernici.

Obvodný banský úrad Banská Bystrica, ul. 9. mája č 2, 975 90 Banská Bystrica (list č. 826-2345/2015 zo 17. 08. 2015,)

uviedol, že ako dotknutý orgán a povoľujúci orgán podľa § 35 ods.1 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov po oboznámení sa s dokumentáciou vydal stanovisko, že z hľadiska posúdenia vplyvov na životné prostredie nemá pripomienky k predloženej správe o hodnotení.

Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky (MH SR), Mierová 19, 827 15 Bratislava 212 (list č. 15785/2015-4110-40020 z 21.08.2015),

konštatovalo, ako rezortný orgán, že správa o hodnotení navrhovanej činnosti v dostatočnej miere dopracovala špecifické podmienky hodnotenia vplyvov na životné prostredie. MH SR ako rezortný orgán nemá žiadne pripomienky k vypracovanej správe. Na základe skutočností uvedených v správe o hodnotení považuje MH SR odporúčaný variant za environmentálne prijateľný, ktorý nebude mať závažný vplyv na životné prostredie ani na kvalitu života obyvateľstva. Ministerstvo hospodárstva SR odporúča správu o hodnotení prijať a zámer v navrhovanom rozsahu realizovať.

Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, Odbor štátnej geologickej správy, Námestie Ľudovíta Štúra 1, 812 35 Bratislava (list č. 40815/2016 z 03.09.2015), uviedlo, že predložený materiál je vypracovaný v súlade so zákonom č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, podľa prílohy č. 11 zákona, ako aj v zmysle požiadaviek uvedených v rozsahu hodnotenia č. 26238/2015 zo dňa 22.05.2015. Odbor štátnej geologickej správy z titulu svojich kompetencií nemá k hodnoteniu navrhovanej činnosti žiadne ďalšie pripomienky.

Okresný úrad Žiar nad Hronom, Odbor starostlivosti o životné prostredie, Nám. Matice slovenskej 8, 965 01 Žiar nad Hronom(list č. OÚ-ZH-OSZO/2015/008999, č. záznamu 2015/0027489 z 28.08.2015), štátna správa v odpadovom hospodárstve a štátna správa na úsek nakladania s ťažobným odpadom,

- navrhovaná činnosť nie je v predmetnom území novou činnosťou, je pokračovaním už existujúcej činnosti a navrhovateľ ani neplánuje výrazne zvyšovať súčasný objem ťažby. Navrhovaná je priemerná ročná produkcia cca 55 000 ton bentonitu. Počas doby realizácia v rokoch 2015 - 2035 sa predpokladá vznik cca 3 povrchových lomov a niekoľkých dočasných skládok skrývky.
- v spojitosti s prevádzkovaním navrhovanej činnosti budú vznikať ostatné a nebezpečné odpady a to najmä pri štandardnej administratívnej prevádzke a pri údržbe používaných zariadení
- predpokladané množstvo vzniku nebezpečných odpadov je maximálne 5 ton

- odpady z ťažobného priemyslu budú vznikať pri prípravných prácach, kde sa predpokladá vznik minimálne 480 tis. m³ skrývky
- skrývka bude dočasne uskladnená v dobývacom priestore a bude neskôr použitá pre rekultivačných prácach.

Okresný úrad Žiar nad Hronom, odbor starostlivosti o životné prostredie, ako príslušný orgán štátnej správy odpadového hospodárstva a štátnej správy na úseku nakladania s ťažobným odpadom **požaduje, aby boli zohľadnené príslušné legislatívne ustanovenia pre oblasť nakladania s odpadmi a aj pre oblasť nakladania s odpadmi z ťažobného priemyslu.**

Okresný úrad Žiar nad Hronom, Odbor starostlivosti o životné prostredie, Nám. Matice slovenskej 8, 965 01 Žiar nad Hronom (list č. OÚ-ZH-OSZP-2015/008961/J, záznam č. 0028140/2015 z 04.09.2015), štátna správa ochrany ovzdušia,

navrhované aktivity sú situované v katastrálnom území obcí Lutila a Stará Kremnička. Väčšina prác bude síce realizovaná v k. ú. obce Lutila avšak na východnom svahu hrebeňa Jastrabskej vrchoviny so sklonom do doliny Kremnického potoka. Taktiež prístupová cesta k dobývacím priestorom je plánovaná z východnej strany od cesty 1/65. Vplyvy navrhovanej činnosti budú teda viac pôsobiť na obyvateľstvo v Starej Kremničke. Potenciálnymi negatívnymi vplyvmi na obyvateľstvo pri každej banskej činnosti sú najmä hluk, prašnosť, zvýšená intenzita dopravy a zaťaženie ciest. V prípade realizácie navrhovanej činnosti však nepredpokladá významný negatívny vplyv na pohodu a kvalitu života obyvateľov z dôvodu pôsobenia stacionárnych a mobilných zdrojov hluku a znečistenia ovzdušia, ani z hľadiska zaťaženia ciest a zvýšenej intenzity dopravy a to z nasledovných dôvodov:

- V lokalite nebudú vykonávané žiadne trhacie práce
- Surovinu nie je potrebné upravovať pred jej dopravou. Nie sú potrebné zariadenia na technologickú úpravu priamo v lome (ako napr. drvička, triediaca linka a pod.)
- Realizáciou navrhovanej činnosti nedôjde k výraznému zvýšeniu objemu ťažby bentonitu. V r. 2014 bolo vyťažených 30 tis. ton bentonitu. V nasledujúcom období sa predpokladá ťažba 40 – 70 tis. ton. Od týchto objemov sa odvíjajú aj nízke intenzity dopravy suroviny.
- V prípade ťažby bentonitu v DP Lutila I a Stará Kremnička III sa pre maximálny objem ťažby (70 tis. ton ročne) počíta s prejazdom max. 18 nákladných automobilov denne t.j. max. 36 obojstranných prechodov. Príspevok navrhovanej činnosti k doprave nákladných automobilov tak predstavuje 1 % a k celkovej doprave cca 0,5 %.

Pre účely posúdenia vplyvov na životné prostredie bola vypracovaná emisno-imisná (rozptylová) štúdia – numerická simulácia imisného zaťaženia územia plánovanou činnosťou (Hesek, 2015). Výsledkom štúdie boli vypočítané koncentrácie niektorých znečisťujúcich látok, ktoré pôsobia v súčasnosti (aj zo súčasnej dopravy po ceste 1/65) a predpoveď príspevku a navrhovanej činnosti navrhovateľa (všetky znečisťujúce látky). V predloženom posudku sú porovnané súčasné priemerné a maximálne krátkodobé koncentrácie CO a NO₂ a najvyššie príspevky navrhovanej činnosti k maximálnej krátkodobej a priemernej ročnej koncentrácii PM₁₀, CO, NO₂, a SO₂ na fasádach najexponovanejšej obytnej zástavby v obci Stará Kremnička, v obce Lutila, v obci Bartošova Lehôtka a v obci Jastrabá.

Vypočítané hodnoty boli vyhodnotené vzhľadom k vyhláške MPŽPaRR SR č. 360/210 Z. z. o kvalite ovzdušia v znení neskorších právnych predpisov, príloha 11 – Limitné hodnoty, na ochranu zdravia ľudí. Všetky vypočítané príspevky navrhovanej činnosti s pohybujú na nízkej úrovni. V prípade látok CO, NO₂, a SO₂ nedôjde k žiadnej zmene oproti súčasnému stavu (alternatíva A). Určujúcou škodlivinou sú tuhé znečisťujúce látky (TZL) – suspendované častice PM₁₀. Podľa výpočtov v obytných zástavbách obcí bude dosahovať príspevok lomu ku krátkodobej koncentrácii PM₁₀ v súčasnej dobe hodnotu 0,1 – 0,2 µg.m⁻³, po rozšírení ťažby

maximálnu hodnotu (70 000 t/r) to bude maximálne $0,2 \mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$. Limitná hodnota je PM_{10} 50 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$.

Z výsledkov rozptylovej štúdie vyplýva, že po rozšírení ťažby najvyššie vypočítané koncentrácie znečisťujúcich látok neprekročia limitné hodnoty podľa vyhlášky MPŽPa RR SR č.360/2010 Z. z. o kvalite ovzdušia v znení neskorších právnych predpisov. Navýšenie koncentrácie v obci Lutila, Stará Kremnička ani v ostatných okolitých obciach neprekročia ani 1 % limitných hodnôt.

Pri výpočte nebola braná do úvahy orografia. Medzi plánovanými lomami a Lutilou sa nachádza horský hrebeň s 502,8 m vysokým Dubňom, ktorý je prekážkou šírenia znečisťujúcich látok z lomov. Medzi lomami a obcou Lutila i Stará Kremnička sa nachádza aj pásmo hustého lesa, ktorý pôsobí ako filter hlavne pre prachové častice. Tento efekt tiež nebol pri výpočte zohľadnený. Maximálna možná krátkodobá koncentrácia znečisťujúcich látok sa počítala pre najnepriaznivejšie meteorologické rozptylové podmienky, pri ktorých je dopad daného zdroja na znečistenie ovzdušia najvyšší. Limitná hodnota pre PM_{10} 50 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ bude prekročená iba priamo v mieste ťažby, ešte v areáli lomu, v dostatočnej vzdialenosti od obytných zón. Zvýšená prašnosť tak bude obmedzená na plochy lomov a ich bližšie okolie (lesné porasty). Podľa autora rozptylovej štúdie predmet posudzovania „Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“ **spĺňa** požiadavky a podmienky, ktoré sú ustanovené právnymi predpismi vo veci ochrany ovzdušia.

Štátny orgán ochrany ovzdušia **súhlasí** s vypracovanou Správou o hodnotení za nasledovných podmienok:

1. Ťažba bentonitu je začlenená podľa § 3 ods.1 písm. a) a ods. 2 písm. b) zákona o ovzduší v súlade s Prílohou č. 7 bod I. Vyhlášky MŽP SR č. 410/2012 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o ovzduší v znení neskorších právnych predpisov ako stredný zdroj znečisťovania ovzdušia, a zdroj je kategorizovaný v súlade s Prílohou č. 1 vyhlášky nasledovne: 3.11.2. Ťažba a spracovanie silikátových surovín a iných surovín na výrobu stavebných materiálov alebo iných priemyselne využívaných materiálov okrem stavebného piesku a štrku v mokrom stave od 0 t/rok.

2. Emisie tuhých znečisťujúcich látok zo všetkých zariadení a miest vzniku sa musia podľa technických možností a s ohľadom na primeranosť nákladov obmedziť v súlade s Vyhláškou MŽP SR č. 410/2012 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o ovzduší. Zároveň je potrebné minimalizovať emisie zo sekundárnej prašnosti pri prevoze materiálu nákladnými autami a maximálne využívať jej odvoz lesnými cestami až na miesto skládky.

Okresný úrad Žiar nad Hronom, Odbor starostlivosti o životné prostredie, Nám. Matice slovenskej 8, 965 01 Žiar nad Hronom (list č. OÚ-ZH-OSZP-2015/008882, záznam č.0027678/2015, z 02.09.2015), štátna vodná správa,

Pri ťažbe bentonitu nebudú vznikať odpadové vody, potreba riešenia problematiky bankských vôd nie je dôvodná.

Hlavným recipientom dotknutého územia je Kremnický potok, pretekajúci východne od dotknutého územia, vo vzdialenosti približne 1km od dotknutého územia. Priamo dobývacím priestorom Lutila I prechádza drobný vodný tok – Jelšovský potok, ktorý pramení v dobývacom priestore (Biskupská studnička). Dobývacím priestorom Stará Kremnička III prechádza drobný vodný tok – Úkladný jarok, ktorý pramení asi 300 m za severnou hranicou dobývacieho priestoru.

Vplyvy na vodné pomery - Počas realizácie doterajších prieskumných geologických prác, realizovaných v miestach navrhovanej ťažby, neboli zistené zvodnené polohy, ani prítoky podzemných vôd v skúmaných horninových celkoch. Potenciálna možnosť slabých prítokov vôd je viazaná iba na kvartérne sedimenty (hliny uložené nad bentonitmi – skrývka). Bentonit je ílovitá hornina, v území plní funkciu izolátora. V prípade, že by došlo k neočakávanej

udalosti – havárii ťažobného alebo dopravného mechanizmu a úniku nebezpečných látok do prostredia znečistenie neprenikne do pozemných vôd a nebude sa šíriť ďalej do prostredia. Činnosť navyše nie je navrhnutá v takom rozsahu, aby mohla spôsobiť ovplyvnenie hydrogeologických pomerov územia, prípadne, aby mohla výrazne zhoršiť kvalitu podzemných vôd. V posudzovanom území sa neočakáva definovateľný vplyv na množstvo a kvalitu podzemných vôd, alebo zmeny prúdenia podzemných vôd.

Navrhovaná činnosť sa bude realizovať v doline Jelšového potoka a Úkladného jarku a bude mať vplyv na tieto drobné vodné toky. Už v súčasnosti sú tieto vodné toky, osobitne Úkladný jarok, ovplyvnené banskou činnosťou, ktorú v doline potoka realizujú viaceré ťažobné spoločnosti (4 existujúce lomy). Plánovanou činnosťou v oboch dobývacích priestoroch možno očakávať ďalšie ovplyvňovanie vodného režimu v území. Úplne nie je možné vylúčiť ani potenciálne riziko znečistenia povrchových vôd, ktoré existuje v súvislosti s možnosťou vzniku neštandardných situácií ako sú uvoľnenie palív a olejov z motorových vozidiel následkom nehôd, zlého technického stavu vozidiel a podobne. Tento vplyv je neistý. K znečisťovaniu povrchových tokov bežnou prevádzkou nebude dochádzať. Vplyv na existujúce vzdialenejšie povrchové toky sa vylučuje.

Lokalita navrhovaná pre realizáciu činnosti nie je súčasťou ani nezasahuje do ochranného pásma zdrojov vôd.

Na zamedzenie znečistenia horninového prostredia, podzemných a povrchových vôd sú navrhnuté opatrenia, aby nebezpečné látky nevnikli do horninového prostredia a podzemných vôd a povrchových vôd, a to najmä:

- s nebezpečnými látkami je možné zaobchádzať len v zariadeniach, ktoré sú stabilné, nepriepustné, odolné a stále voči mechanickým, tepelným, chemickým a iným vplyvom, zabezpečené možnosťou kontroly, včasného zistenie úniku nebezpečných látok, ich zachytenie spôsobom, ktorý umožňuje ich zachytenie
- výmena prevádzkových náplní mechanizmov a ich opravy musia byť vykonávané iba v k tomu prispôbených dielňach alebo servisoch, umývanie strojov je možné len na zabezpečených plochách k tomu určených
- nebezpečné látky musia byť počas manipulácie uložené v záchytných vaniach zodpovedajúcej kapacity
- všetky stroje obsahujúce ropné látky budú po ukončení prác odstavené na určených plochách, stroje budú zaistené proti úniku pomocou záchytných vaní, alebo sorpčných textílií
- každé technologické zariadenia prevádzky musí byť vybavené havarijnými súpravami pre primárny sanačný zásah
- v prípade vzniku havárie postupovať podľa schváleného havarijného plánu.

Okresný úrad Žiar nad Hronom, odbor starostlivosti o životné prostredie, orgán štátnej vodnej správy k uvedenej žiadosti oznamuje, že nemá námietky k vypracovanej správe o hodnotení činnosti. Zároveň upozornil na to, že z predložených podkladov nie je zrejmé, či činnosť, resp. jej časť nie je navrhovaná na pobrežných pozemkoch drobných vodných tokov. Podľa § 49 ods. 1 vodného zákona pobrežnými pozemkami v závislosti od druhu opevnenia a druhu vegetácie pri drobných vodných tokoch sú pozemky do 5 m od brehovej čiary. V prípade, že činnosť je navrhovaná na pobrežných pozemkoch k vydaniu povolenia bude potrebný súhlas orgánu štátnej vodnej správy podľa § 27 ods.1 písm. a) vodného zákona a stanovisko príslušného správcu toku.

Okresný úrad Žiar nad Hronom, Odbor starostlivosti o životné prostredie, Nám. Matice slovenskej 8, 965 01 Žiar nad Hronom, (list č. OÚ-ZH-OSZP-2015/008956, záznam č.2015/0029642, z 16.09.2015), štátna správa ochrany prírody a krajiny,

Ťažba bentonitu sa bude vykonávať mimo územia CHKO Štiavnické vrchy, kde platí prvý stupeň ochrany podľa zákona o ochrane prírody a krajiny. Navrhovaná činnosť nezasahuje do veľkoplošného chráneného územia a nezasahuje do súvislej sústavy chránených území Natura 2000, ani do územia európskeho významu ani chráneného vtáčieho územia. Najbližšie k DP Lutila I a Stará Kremnička III sa nachádza maloplošné chránené územie PP Jastrabia skala (cca 1,5 km vzdušnou čiarou), ktorá predmetnou činnosťou nebude ohrozená.

Podľa výslednej mapy biotopov bude dotknuté územie ovplyvňovať najrozsiahlejšiu plochu a to až 50 % kde zaberá biotop Ls5.1 - Bukové a jedľové – bukové kvetnaté lesy (biotop európskeho významu 9 130), menšiu časť (30%) biotop národného významu Ls5.2 Dubovo hrabové lesy karpatské. Priamo v DP a v jeho okolí sa vyskytujú také porasty biotopov, ktoré sú kvalitatívne na vysokej úrovni a predstavujú posledné fragmenty pôvodných prírodných lesov (najmä Ls5.1 – Bukovo a jedľovo – bukové kvetnaté lesy, Ls5.2 – Kyslomilné bukové lesy, Ls3.5 Sucho a kyslomilné dubové lesy, či Ls4 –Lipovo – javorové sutinové lesy).

V území v ktorom sú situované DP vedú migračné koridory zveri (niektoré druhy šeliem a kopytníkov), ktoré môžu byť činnosťou narušené. DP Lutila I na svojej severozápadnej hranici susedí s územím navrhovaným ako regionálne biocentrum Rbc 8 Horná Klapa. Jeho hranice tvorí na ľavej strane Kopernický potok a na pravej strane chrbát Hornej a Dolnej Klapy. Navrhovaná ťažba v zámere bude trvalým zásahom do reliéfu územia. Počas ťažby bentonitu dôjde k zintenzívneniu reliéfových procesov najmä na miestach priamej ťažby bentonitu (povrchové lomy) v dôsledku odstránenia skrývky a vyťaženia suroviny. Pred začiatkom ťažobných prác dôjde k odlesneniu dotknutého územia a v procese ťažby by mohlo dôjsť aj k likvidácii niektorých živočíšnych druhov. Na základe komplexného posúdenia predloženej správy o hodnotení orgán štátnej správy o ochrane prírody a krajiny z hľadiska jeho sledovaných záujmov ako dotknutý orgán podľa § 35 zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie k činnosti posudzovanej v správe o hodnotení pri dodržaní podmienok a navrhovaných opatreniach uvedených v bode C.IV správy o hodnotení, ktoré zabezpečia súlad so zákonom o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, nemá zásadné pripomienky. Orgán štátnej správy ochrany prírody a krajiny, tak ako uviedol vo svojom stanovisku k zámeru činnosti upozorňuje na tieto skutočnosti:

- v severozápadnej časti územia DP Lutila I sa nachádza významný krajinný prvok vrch Dolná Klapa, ktorý je významným hniezdiskom a miestom odpočinku dravcov - prirodzeným areálom chránených živočíchov. Za chránených živočíchov sa podľa zákona o ochrane prírody a krajiny považujú všetky druhy voľne žijúcich vtákov prirodzene sa vyskytujúcich na európskom území členských štátov Európskeho spoločenstva
- v dotknutom území (v DP Lutila I pri Biskupskej studničke) v k. ú. Lutila rastie cca 100 ročný jedinec duglasky tisolistej (*Pseudotsuga menziesii*) nepôvodnej severoamerickej dreviny. Oficiálny názov chráneného stromu je Duglaská v Starej Kremničke
- na znenie § 4 ods.1 zákona o ochrane prírody a krajiny, že každý pri vykonávaní činnosti, ktorou môže ohroziť, poškodiť alebo zničiť rastliny alebo živočíchy, alebo ich biotopy, je povinný postupovať tak, aby nedochádzalo k ich zbytočnému úhynu alebo poškodzovanie a ničeniu
- na znenie § 4 ods. 2, ak činnosť uvedená v odseku 1 vedie k ohrozeniu existencie druhov rastlín a živočíchov alebo k ich degenerácii, k narušeniu rozmnožovacích schopností alebo k zániku ich populácie, štátny orgán ochrany prírody a krajiny túto činnosť po predchádzajúcim upozornení obmedzí alebo zakáže
- na znenie § 4 ods.3, zakazuje sa odchytať a usmrcovať živočíchy na miestach ich prirodzeného výskytu. Tento zákaz neplatí, ak sa odchytať alebo usmrcovanie uskutočňuje v súvislosti s vykonávaním vedeckovýskumnej činnosti alebo ak hrozí

bezprostredné ohrozenie života alebo zdravia človeka alebo poškodenie jeho majetku alebo ak to ustanovujú osobitné predpisy

- na znenie § 4 ods. 6, každý kto buduje vodnú stavbu alebo líniovú stavbu, ktorá môže ohroziť zabezpečenie priaznivého stavu ochrany populácií druhov živočíchov v ich prirodzenom areáli v dôsledku narušenia alebo obmedzenia ich migračných trás, je povinný použiť také riešenie, ktoré zachováva migračnú priechodnosť. Za týmto účelom je povinný na vlastné náklady vykonať opatrenie umožňujúce migráciu živočíchov v miestach, ktoré sa križujú s ich migračnými trasami, a to zriadenie vhodných stavebných konštrukcií
- v každom štádiu ťažby umožniť vykonať priebežnú kontrolu odbornými pracovníkmi Správy CHKO Štiavnice vrchy.

Projektovú dokumentáciu vypracovanú pre povolenie činnosti predložiť na vyjadrenie orgánu ochrany prírody a krajiny podľa § 9 ods. zákona o ochrane prírody a krajiny.

Okresný úrad Žiar nad Hronom, pozemkový a lesný odbor (OÚ PLO), Námestie Matice slovenskej 8, 965 01 Žiar nad Hronom (list č. OÚ-ZH-PLO-2015/008895 z 08.09.2015), konštatoval, že realizačný variant predstavujúci pokračovanie ťažby bentonitovej suroviny podľa predloženej správy o hodnotení na rozšírenej ploche je v rozpore s ustanoveniami § 5 zákona č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov. V zmysle ustanovenia § 5 ods. 2 zákona o lesoch sa pri využívaní lesných pozemkov na iné účely ako na plnenie funkcií lesov:

- podľa písm. b) použije len nevyhnutie potrebná výmera lesných pozemkov. K vyňatiu alebo obmedzeniu využívania môže dôjsť len v nevyhnutných a odôvodnených prípadoch, ak úlohy spoločenského a ekonomického rozvoja nemožno zabezpečiť inak.
- podľa písm. c) neobmedzuje využívanie funkcií okolitého lesa, t.j. nie je zamedzený prístup do okolitých lesných pozemkov pre účely vykonávania ťažby, približovania a odvozu dreva a ostatnej lesohospodárskej činnosti. Umiestnením veľkoplošných povrchový lomov na predmetných lokalitách dôjde k zhoršeniu podmienok pri vykonávaní ťažby dreva – smerová stínka bude musieť byť orientovaná tak, aby ťažené stromy nepadali na plochu lomov. Dôjde taktiež k zväčšeniu približovacích a odvozných vzdialeností - plochy lomov bude potrebné obchádzať.
- podľa písm. e) vykonáva rekultiváciu lesných pozemkov po skončení ich využívania na iné účely, t.j. rekultivácia nie je príležitosťou, aby plocha rekultivovaných pozemkov slúžila na iné funkcie ako na funkcie lesov napr. cyklokros, rybolov a pod.
- podľa písm. f) umiestňujú prieseky tak, aby bol les čo najmenej ohrozovaný vetrom. Pri požadovanom veľkoplošnom odlesnení dôjde k vzniku pôsobenia vetra ako škodlivého činiteľa a k zvýšeniu nebezpečenstva vzniku náhodnej ťažby.

Na základe uvedených skutočností na realizáciu OÚ PLO odporúča nulový variant, t.j. pokračovanie ťažby v oveľa menšom plošnom rozsahu ako pri realizačnom variante.

Okresný úrad Banská Bystrica, odbor starostlivosti o životné prostredie, Nám. L. Štúra 1, 974 05 Banská Bystrica (v liste č. OU-BB-OSZIP-2015/022792-Ku z 02.09.2015), ako dotknutý orgán ochrany prírody a krajiny konštatuje, že z hľadiska záujmov ochrany prírody a krajiny územie dobývacích priestorov Lutíla I. a Stará Kremnička III. sa nachádza na území, na ktorom platí prvý stupeň ochrany podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Z posúdenia očakávaných vplyvov z hľadiska ich významnosti a časového priebehu pôsobenia v predloženej Správe o hodnotení činnosti vyplýva, že vplyv na prírodné prostredie - biotické zložky je z veľkej časti priamy, lokálny, istý, na väčšinu zložiek dlhodobý a stredne alebo málo významný. V správe sú navrhnuté opatrenia na zmiernenie vplyvov jednotlivých variantov navrhovanej činnosti na životné

prostredie a minimalizáciu ich vplyvov na vegetáciu a živočíchy. Okresný úrad v sídle kraja z hľadiska ním chránených dotknutých záujmov ochrany prírody a krajiny nemá námietky k Správe.

Banskobystrický samosprávny kraj, Oddelenie regionálneho rozvoja (BSK ORR), Nám. SNP 23, 974 01 Banská Bystrica (list č. 07820/2015/ODDRR-2 29981/2015 z 22.09.2015), požaduje do príslušných povolení zapracovať záväzné regulatívy funkčného a priestorového usporiadania územia zo záväznej časti Územného plánu veľkého územného celku Banskobystrický kraj (ÚPN VÚC BBK) týkajúce sa ťažby nerastov a to regulatívy 2.3.3f., 2.3.4, 2.3.5, 4.6 a 4.16., 4.17. ÚPN VÚC BBK je sprístupnený na web stránke samosprávneho kraja www.vucbb.sk. BSK ORR požaduje navrhovateľa činnosti zaviazat' k postupnému otváraniu ložiska a priebežnému zabezpečeniu následnej rekultivácie.

Okresný úrad Banská Bystrica, Odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií (OCDPK), Nám. E. Štúra č. 1, 974 05 Banská Bystrica (list č. OU-BB-OCDPK-2015/022744-01 z 28.10.2015),

Dopravné cesty v zmysle predloženej správy o hodnotení predstavujú dopravné cesty v lomoch a dopravné cesty mimo lomov po ich napojenie na štátnu cestu 1/65 Žiar nad Hronom – Kremnica. Dopravné cesty mimo lomov majú spĺňať nasledovné funkcie:

- dopravné cesty slúžiace na transport vydobytého bentonitu z lomov priamo k odberateľom
- dopravné cesta slúžiace na transport vydobytého bentonitu z lomov na plánovanú expedičnú skládku suroviny
- príjazd (výjazd) z plánovanej expedičnej skládky suroviny resp. závodu na cestu I. triedy 1/65. – táto problematika sa bude hodnotiť v samostatnom EIA procese až v súvislosti s výstavbou úpravárenskej prevádzky.

Pre účely ložiska v DP Stará Kremnička III je v súčasnosti využívaná spevnená lesná cesta dolinou Úkladného potoka. Z cesty 1/65 Žiar nad Hronom – Kremnica odbočuje povedľa spoločnosti Kremnická banská spoločnosť (KBS) a vedie popri potoku až do oblasti lomu. Na vstup do lomu Lutila I sa v súčasnosti využíva opravená a spevnená lesná cesta vedúca údolím Jelšového potoka. Začína rovnako odbočkou z cesty 1/65 pri areáli KBS pri vyústení Úkladného potoka. Nakoľko vplyvom transportu vydobytého bentonitu dochádza k znečisteniu cesty 1/65, **požaduje** OCDPK zabezpečiť pravidelné čistenie cesty I/65, v úseku pri výjazde na cestu I/65, ako aj čistenie samotných dopravných prostriedkov. Zároveň požaduje dôsledne rešpektovať a plniť pre ďalšiu činnosť v rámci činnosti v oboch dobývacích priestoroch opatrenie C IV.2.2 Opatrenia na minimalizáciu a odstraňovanie znečistenia z cestných komunikácií:

- Zabezpečiť pravidelné čistenie cestných komunikácií slúžiacich na dopravu z lomu a do lomu, najmä cesty 1/65 v kritickom úseku pri výjazde z cesty.
- Zabezpečiť čistenie dopravných prostriedkov pri výjazde na verejné komunikácie, prípadne znečistenie komunikácie ihneď odstrániť.

OCDPK, ako príslušný cestný správny orgán pre cesty I. triedy k predloženej správe o hodnotení činnosti „Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I. a Stará Kremnička III.“ nemá iné pripomienky.

Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica (KPÚ BB), Lazovná ul. č. 8, 975 65 Banská Bystrica (list č. KRUBB-2015/10255-6/61572/RUS z 10.09.2015),

ako vecne a miestne príslušný správny orgán na úseku ochrany pamiatkového fondu, podľa § 11 ods.1 a § 9 ods. 5 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov, vydalo podľa § 30 ods. 4 pamiatkového zákona záväzné stanovisko

k správe o hodnotení „Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I. a Stará Kremnička III.“. KPÚ BBB z hľadiska záujmov chránených pamiatkovým zákonom predmetnú správu o hodnotení činnosti určuje za prípustnú.

Každú zmenu zámeru posudzovaného v tomto záväznom stanovisku je vlastník povinný prerokovať s KPÚ Banská Bystrica.

Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Žiari nad Hronom (RÚVZ), Cyrila a Metoda 357/23, 965 01 Žiar nad Hronom (list č. G/2015/01300-2 z 25.08.2015),

Pre účely posúdenia vplyvov na životné prostredie bola vypracovaná emisno-imisná rozptylová (rozptylová) štúdia – numerická simulácia imisného zaťaženia územia plánovanou činnosťou. Výsledkom štúdie je, že rozšírenie ťažobnej plochy nebude znamenať zvýšenie prašnosti, ani iných plyných imisí (oxid dusíka, oxid siričitý a pod.) v obytných zónach v okolí navrhovanej činnosti a po rozšírení ťažby najvyššie vypočítané koncentrácie znečisťujúcich látok neprekročia limitné hodnoty podľa vyhlášky č. 360/2010 o kvalite ovzdušia. Navýšenie koncentrácie v obci Lutila, Stará Kremnička ani v ostatných okolitých obci neprekročí ani 1% limitných hodnôt. Okrem emisno-imisnej štúdie bol vypracovaný aj posudok o problematike radónového rizika. Výsledky týchto štúdií, ktoré sú prezentované v správe o hodnotení nepreukázali negatívne vplyvy na jednotlivé zložky životného prostredia, ani na zdravie obyvateľov v najbližšej obytnej zástavbe. Obava z ohrozenia radónom je tiež neopodstatnená. Činnosť je navrhovaná v dostatočnej vzdialenosti od obidvoch obcí.

V záverečnom zhrnutí správy o hodnotení činnosti sú uvedené najdôležitejšie opatrenia na zmiernenie negatívnych vplyvov ťažby na okolité životné prostredie, z ktorých medzi najvýznamnejšie z hľadiska ochrany verejného zdravia považuje RÚVZ najmä:

- zabezpečenie merania prašnosti odborne spôsobilou osobou po rozšírení ťažby,
- pravidelné čistenie cestných komunikácií slúžiacich na dopravu z lomu a do lomu, vrátane cesty 1. triedy 1/65 pri výjazde na cestu, čistenie dopravných prostriedkov pri výjazde na verejné komunikácie a okamžité odstraňovanie prípadného znečistenia z komunikácie,
- vykonanie účinných opatrení, aby pohonné hmoty, alebo prevádzkové kvapaliny (oleje) neunikli na terén a do povrchových a podzemných vôd,
- po skončení využitia lesných pozemkov na účely povrchovej ťažby vykonať technickú a biologickú rekultiváciu pod odborným dozorom užívateľa lesného pozemku,
- zabezpečenie environmentálneho dozoru na správnu rekultiváciu lomov,
- zabezpečenie odvozu suroviny aj po rozšírení ťažby tak, aby nákladné automobily neprechádzali cez obec Stará Kremnička ani cez obec Lutila, ani dopravné prostriedky ostatných odberateľov,
- nevykonávanie žiadnych prác v nočných hodinách v ťažobnom priestore, ani prepravu nákladnými automobilmi.

RÚVZ Žiar nad Hronom odporúča realizačný variant uvedený v správe o hodnotení t.j. ťažbu bentonitu na rozšírenej ploche na ložiskách v dobývacom priestore Lutila I. a Stará Kremnička III. Odporúčaná variant je environmentálne prijateľný a nebude mať závažný vplyv na životné prostredie ani na kvalitu života obyvateľstva. Realizačný variant má pri rešpektovaní opatrení na zmiernenie vplyvov na životné prostredie predpoklad pre efektívne a racionálne využívanie bentonitovej suroviny a aj pre zachovanie kvality životného prostredia.

V správe o hodnotení činnosti neboli zistené žiadne skutočnosti, ktoré by boli v rozpore s platnou legislatívou na úseku verejného zdravotníctva a z uvedeného dôvodu RÚVZ Žiar nad Hronom považuje realizáciu navrhovanej činnosti v predloženej realizačnej variante za akceptovateľnú a realizovateľnú.

Vyjadrenia verejnosti:

V rámci pripomienkovania zámeru bolo doručených 36 obsahovo zhodných stanovísk verejnosti a zároveň bola dňa 05.05.2015 doručená „Petícia k zámeru proti ťažbe“. Predsedníčka petičného výboru je Ing. Renáta Kamenská, Stará Kremnička 115, 965 01, poverená na zastupovanie v styku s orgánom vybavujúcim petíciu, a členovia výboru JUDr. Monika Novodomcová, Stará Kremnička č. 12, 965 01 Žiar nad Hronom, MUDr. Lenka Hlaváčová, Stará Kremnička č. 5, 965 01 Žiar nad Hronom a p. Daniel Hlaváč, B.A., Stará Kremnička č. 5, 965 01 Žiar nad Hronom. Petícia bola predložená na 67 petičných hárkov a obsahovala celkovo 1178 podpisov občanov.

OZ Kremnica nad zlato, ul. ČSA č. 254/68, 967 01 Kremnica (list zo dňa 17.09.2015)

So stanoviskom OZ Kremnica nad zlato je úplne totožné písomné stanovisko OZ Kremnické vrchy pre život a 25 podpísaných stanovísk od občanov. Z uvedených dôvodov sú pripomienky vyhodnotené spoločne.

Stanovisko OZ Kremnica nad zlato k predloženej správe o hodnotení je jednoznačne **nesúhlasné**. Nasledovné pripomienky OZ Kremnica nad zlato **považuje za zásadné**:

I. Vymedzenie hraníc dotknutého územia

Nemožno súhlasiť s názorom, že dotknuté územie je vymedzené hranicami dobývacích priestorov, ktoré boli určené spoločnosti REGOS, s.r.o. Dobývacie priestory sú určované na základe predpokladaných zásob nerastov, pričom dotknuté územie je charakterizované inými činiteľmi. Pokiaľ hodnotenie vplyvu navrhovanej činnosti má byť komplexným hodnotením, za dotknuté územie musíme považovať priestor vymedzený z východu dolinou Kremnického potoka (cestou 1/65), na severe cestou Kremnica – Lúčky – Kopernica, zo západnej strany dolinou Kopernického potoka a z juhu cestami E572 a E58. Jedná sa o jasne vymedzený celok Jastrabskej vrchoviny, ktorý predstavuje ucelený ekosystém pokrytý prevažne lesmi (dubovo-hrabovými lesmi karpatskými, bukovými kvetnatými lesmi podhorskými, lipovo-javorovými lesmi a dubovými kyslomilnými lesmi). V takto vymedzenom dotknutom území už prebieha ťažba nerastov v povrchových lomoch na viacerých lokalitách, zaťažujúca životné prostredie, čo napokon priznávajú aj autori správy.

Stanovisko posudzovateľa: *Posudzovanie vplyvov navrhovanej činnosti (tzv. proces EIA) je postup, v priebehu ktorého sa hodnotia pravdepodobné vplyvy navrhovanej činnosti na životné prostredie v mieste ich vykonávania a v oblasti ich predpokladaného vplyvu. Požiadavka, aby sa skúmalo celé územie, naznačené OZ Kremnica nad zlato, v súvislosti s aktivitami ďalších ťažobných spoločností je zmysluplná. V hodnotenom procese EIA REGOS s.r.o. ale nemôže riešiť územia ťažby iných subjektov, nemá na to poverenie, a najmä nemali to uložené rozsahom hodnotenia. Riešenie kumulatívnych vplyvov, ako sú požadované, nie je možné riešiť individuálnym ťažiarom bez špeciálneho poverenia. Takýto rozsah je možné riešiť na regionálnej úrovni v rámci posudzovania príslušného strategického dokumentu*

OZ cituje zo správy „Môžeme konštatovať, že antropogénne zaťaženie priamo dotknutého územia je aj v súčasnosti relatívne vysoké aj keď rôznym stupňom intenzity. V priestore navrhovanej činnosti aj dnes prebieha klasická ťažobná priemyselná činnosť, ktorá prakticky vplýva na všetky zložky životného prostredia. Priestor v okolí lomu je charakteristický svojim prírodným prostredím s veľkým podielom prírodných prvkov, avšak v tesnom susedstve lokality zdevastovanej povrchovou ťažbou. Na základe uvedeného môžeme konštatovať, že pre územie bude navrhovaná činnosť predstavovať o niečo väčšiu mieru záťaže ako doteraz. Uvedené vplyvy by sa prejavovali aj v prípade, ak by sa navrhovaná činnosť nerealizovala, len v menšej intenzite a pravdepodobne k kratšej dobe. Niektoré negatívne vplyvy uvedené v nasledujúcej kapitole sa teda prejavujú intenzívnejšie z dôvodu dlhšieho pôsobenia a z dôvodu ťažby na väčšej ploche“. Podľa OZ rozšírenie plochy zdevastovanej ťažbou by sa

malo rozšíriť z 9,33 ha na 23,35 ha, čo predstavuje významné zväčšenie (2,5 násobné). Miera záťaže teda nebude „o niečo väčšia“, ale významne sa zvýši.

Stanovisko posudzovateľa: *Hodnotenie vplyvov činnosti sa vzťahuje iba na rozšírenie ťažby v lomoch Lutila I a Stará Kremnička III – nie na „dotknuté územie“ zahrňujúce všetky aktívne lomy v zmysle ako v úvode uviedlo OZ. Väčšia miera zaťaženia územia je zrejmá a v správe o hodnotení je priznaná, nie je však za daných okolností možné presne stanoviť celkovú mieru nárastu zaťaženia. Iba porovnaním zväčšenia nárastu plôch realizovanej ťažby to nie je možné.*

Skutočnosť, že podiel rozsahu plochy ťažby predstavuje len 9,8% plochy dobývacieho priestoru, nastoľuje otázku, prečo bol bankským úradom určený dobývací priestor v takej nadbytočnej veľkosti. Antropogénne zaťaženie územia, ako ho popisujú autori správy, sa vzťahuje rovnako aj na dotknuté územie, ako sme ho definovali v predchádzajúcom, nielen na plochu určeného dobývacieho priestoru. Vôbec nebrali do úvahy environmentálne záťaže z hľadiska únosnosti územia v širších súvislostiach, ako napr. skládku nebezpečného odpadu ZSNP, alebo odkalisko v Hornej Vsi. Správa o hodnotení rovnako nerieši únosnosť celého územia doposiaľ vytýčených dobývacích priestorov ohľadne rizika povodní (stanovenie maximálneho bezpečného rozsahu jednotlivých ťažieb a odpoveď na otázku, či táto hodnota už nebola prekročená).

Stanovisko posudzovateľa: *V danom konkrétnom prípade procese EIA REGOS s.r.o. nemôže riešiť územia ťažby resp. aktivít (i historických) iných subjektov – to vylučuje „komplexné riešenie“ vo vyššie definovanom rozsahu.*

2. Určenie dobývacích priestorov

V dotknutom území vymedzenom OZ v prvom bode určil bankský úrad viacero dobývacích priestorov na ťažbu bentonitu pre rôzne spoločnosti, ktoré sa postupne pokúšajú rozšíriť ťažbu. Opätovne je tu legitímna požiadavka, aby sa skúmalo celé toto územie v súvislosti s aktivitami ďalších ťažobných spoločností. V súčasnosti je viditeľných na google-mape až 14 „bielych flakov“ na tomto území. V súčasnosti okrem spol. REGOS začína podobný proces rozširovania aj spol. KBS (informácia na stránke obce Dolná Ves).

Stanovisko posudzovateľa: *Požiadavka, aby sa skúmalo celé toto územie v súvislosti s aktivitami ďalších ťažobných spoločností je zmysluplná – adresátom však musia byť iné štátne inštitúcie. Takýto rozsah by bolo možné riešiť na regionálnej úrovni v rámci posudzovania príslušného strategického dokumentu.*

3. Biotopy zistené v okolí posudzovaného územia

Autori správy popisujú stav lesa takto: „Priamo v dotknutej lokalite je v súčasnosti vykonávaná ťažobná činnosť na povrchu. Lom je opusteným priestorom, kde sa vyskytujú len ojedinele malé ostrovčeky drevín. Na rastliny tu pôsobia viaceré stresové faktory. Vyvolávajú zmeny až zánik spoločenstiev. Rastliny priamo v mieste vykonávania banskej činnosti trpia nedostatkom organických živín a vlahy“. Dodávame, že podľa skúseností lesníkov, stromy v okolí povrchových lomov trpia redukciami asimilačného aparátu spôsobenou prašnosťou. Autori správy nevyvodzujú žiadne závery z týchto faktov.

Stanovisko posudzovateľa: *Citované negatívne vplyvy sú súčasťou (sprievodným javom) negatívnych dopadov ťažby surovín v podmienkach povrchových lomov a v správe o hodnotení sú uvedené. REGOS s.r.o., musí zabezpečiť ťažbu suroviny s čo najmenšími environmentálnymi dopadmi a riešiť následky povolenej ťažby iba dôslednou realizáciou prijatých revitalizačných opatrení pod environmentálnym dozorom.*

OZ cituje ďalej zo správy: „Biotop národného významu Ls3.5 Sucho a kyslomilné dubové lesy zaberá časť plochy v severozápadnej časti územia DP Lutila I. Okrem už spomenutých biotopov v bližšom okolí posudzovaného územia, avšak mimo územia posudzovaných dobývacích priestorov, bol zmapovaný najmä biotop Ls5.2 – Kyslomilné bukové lesy (biotop európskeho významu 9110), v menšej miere aj biotop Ls3.3 – Dubové nátržnikové lesy (prioritný biotop európskeho významu 9110*), biotop Ls1.3 – Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (prioritný biotop európskeho významu 91E0*) a biotop Ls4 – Lipovo-javorové sutinové lesy (prioritný biotop európskeho významu 9180*). Ďalej, severne od DP (na mapovej ploche č. 5 - Slobodné) je identifikované aj maloplošné bodové rozšírenie nasledujúcich typov biotopov:

- Ra3 – Prechodné rašeliniská a trasoviská (biotop európskeho významu 7140) s výmerou 400 m² a spoločenskou hodnotou 47 000 EUR.
- Pr2 - Prameniská nížina a pahorkatín na nevápencových horninách (biotop národného významu) s výmerou 59 m² a spoločenskou hodnotou 1 116,28 EUR“.

Akceptovaním faktu, že dotknutým územím je priestor definovaný v bode 1 sa zásadným spôsobom menia závery autorov tejto správy.

Stanovisko posudzovateľa: *Už bolo zdôvodnené, že návrh rozsahu „dotknutého územia“ ako ho v úvode sformulovalo OZ Kremnica nad zlato je pre aktuálne posudzovanú činnosť nereálny. Interpretáčne ťažisko prevzatých údajov z mapovania flóry a fauny sa muselo sústreďovať na definovanie vplyvov v dôsledku rozšírenia ťažby bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III. Najaktuálnejšie poznatky z mapovania fauny a flóry boli prevzaté od spoločnosti ORTAC. Kvôli absencii vlastných výskumov bioty je navrhovaná v ďalšom postupe prípravy projektovej dokumentácie a realizácie ťažby kooperácia postupu s dozorujúcim environmentalistom.*

Podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (§38 ods. 4) cit.: „ak sa na príslušnom území vyskytujú prioritné biotopy alebo prioritné druhy, navrhovanú činnosť možno povoliť len z takých naliehavých dôvodov vyššieho verejného záujmu, ktoré sa týkajú verejného zdravia, verejnej bezpečnosti alebo priaznivých dôsledkov zásadného významu na životné prostredie, alebo ak podľa stanoviska Európskej komisie súvisí s inými naliehavými dôvodmi vyššieho verejného záujmu“. V prípade ťažby bentonitu spoločnosťou REGOS s.r.o. sa istotne o takýto záujem nejedná.

Stanovisko posudzovateľa: *Ovplyvnenie flóry a fauny je sprievodným negatívnym javom ťažby bentonitu v povrchových lomoch, „výskyt prioritných biotopov a prioritných druhov v príslušnom území“ je opäť chápaný zo strany OZ tak ako si OZ zadefinovalo dotknuté územie v 1. bode stanoviska. Už bolo zdôvodnené, že návrh rozsahu „dotknutého územia“ ako ho v úvode sformulovalo OZ Kremnica nad zlato je pre posudzovanú činnosť nereálny. Interpretáčne ťažisko prevzatých údajov z mapovania flóry a fauny sa muselo sústreďovať na definovanie vplyvov v dôsledku rozšírenia ťažby bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III. Kvôli absencii vlastných výskumov bioty je navrhovaná v ďalšom postupe prípravy projektovej dokumentácie a realizácie ťažby kooperácia postupu s dozorujúcim environmentalistom. Skutočnosťou zostáva, že ťažobná organizácia môže zmierňovať či riešiť negatívne vplyvy a následky povolenej ťažby iba dôslednou realizáciou prijatých revitalizačných opatrení v DP, ktoré im boli pridelené a v lomoch, v ktorých je ťažba povolená, na základe odborníkmi odsúhlaseného postupu revitalizácie územia.*

4. Fauna v posudzovanom území a jeho okolí

Autori správy podrobne popisujú výskyt rôznych druhov fauny (výskum prevzatý od spoločnosti ORTAC). Je nepochopiteľné, že žiadnym spôsobom nevyhodnotili výskyt

chránených druhov resp. živočíchov zapísaných na červených zoznamoch Slovenska, Karpát a Európy.

Stanovisko posudzovateľa: *K tejto námietke je relevantné vysvetlenie uvedené v 3. bode. Zo stanovísk dotknutých orgánov ochrany prírody vyplýva, že v predmetnom území, ktoré sa vzťahuje na rozšírenie ťažby bentonitu v lomoch Lutila I a Stará Kremnička III nie sú evidované výskyty chránených druhov resp. živočíchov zapísaných na červených zoznamoch Slovenska, Karpát a Európy.*

5. Funkcie lesa ako špecifického ekosystému

V poslednej dobe si, konečne, uvedomujeme, že globálne otepľovanie a jeho dôsledky sú skutočnosťou. Preto je nesmierne dôležité zabrániť likvidácii zelených plôch. Tieto sú účinným nástrojom na ochladzovanie ovzdušia, naopak odlesnené plochy budú spôsobovať jeho prehrievanie. Les zároveň zachytáva vodu a je jej rezervoárom. Počas dlhších období sucha, ako sme boli svedkami v tomto roku, je jeho úloha nesmierne významná. (V tejto súvislosti je až komické tvrdenie v správe, že v období sucha bude plocha lomu skrápaná vodou z okolitých potokov). Napriek tomu, že v kapitole CIII. 18 citujú Zákon č. 326/2005 o lesoch, nepoužili autori jeho prílohu č. 1, aby vyhodnotili efekty mimoprodukčných funkcií lesa, ktorý bude pri rozšírení ťažby zničený a ktorý v okolí ťažby bude atakovaný rôznymi stresovými faktormi ovplyvňujúcimi jeho odolnosť a životaschopnosť.

Stanovisko posudzovateľa: *Pripomienka je podrobne vyhodnotená v doplňujúcom materiáli navrhovateľa „Vyhodnotenie pripomienok k Správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“. Pri hodnotení mimoprodukčných funkcií lesa autori postupovali v súlade s citovaným zákonom o lesoch, ako to autor pripomienky požaduje. Hodnotenie mimoprodukčných funkcií lesa sa vykonáva pri spracovaní zámeru dočasného vyňatia lesných pozemkov, v etape vydávania rozhodnutia orgánu štátnej správy lesného hospodárstva o dočasnom vyňatí lesných pozemkov z plnenia funkcie lesa, na základe znaleckého posudku zákonom oprávnenej osoby. Hodnotiť sa totiž môže len tá časť lesa, ktorá bude dočasne vyňatá a odlesnená (v hodnotenom území spolu cca 23 ha). Nehodnotí sa celé posudzované územie lesa (spolu cca 240 ha), ktoré v hodnotenom území v dominantnej miere (nad 90 % plochy) nestratí svoju produkčnú funkciu. Spoločnosť Regos s.r.o. je povinná pri postupnom odnímaní lesných pozemkov vyhodnocovať mimoprodukčné funkcie lesa v súlade so zákonným postupom.*

Správa neposúdila aký rozsah územia vyňatého z funkcie lesa je únosný pri povodňovej vlne, aby nedošlo k vytopeniu obcí. Naopak, obsahuje protichodné informácie o tom, ako voda vsiakne do zeme a záplavy nehrozia. Ale pri „náhodnom“ úniku ropných látok je zrazu bentonit izolant a ropná látka ostane na povrchu. Zo správy nevyplýva, kto bude v prípade realizácie odlesnenia a ťažby právne zodpovedný za vzniknuté škody pri povodniach.

Stanovisko posudzovateľa: *Názory viacerých pripomienkujúcich pri hodnotení vodnej zložky vychádzajú z nepochopenia hydrogeologických a hydrologických pomerov konkrétneho územia. Preto spracovateľ posudku požiadal navrhovateľa aby v doplňujúcom materiáli podrobnejšie charakterizoval hydrogeologické pomery, aj vo vzťahu k reálnym tektonickým pomerom hodnoteného územia a aby uviedol kvantitatívne charakteristiky povrchových tokov, ktoré by umožnili lepšie ohodnotiť a chápať reálny vplyv posudzovaného rozšírenia ťažby na hydrologické pomery, teda napr. aj na posudzovanie povodňových situácií.*

V prílohe č. 3 materiálu navrhovateľa „Z vyhodnotenia kvantitatívnych parametrov podľa existujúcich údajov je intenzita zvodnenia, (resp. prietočnosť) horninového prostredia záujmovej oblasti južnej časti Kremnických vrchov preukázateľne nízka a premenlivá. Obmedzená akumulácia podzemnej vody sa viaže predovšetkým na zóny porušenia ryolitových masívov s puklinovou priepustnosťou v hydraulicky aktívnej zóne (v hĺbkach

približne 80 – 150 m pod terénom). Táto zóna umožňuje lokálne obmedzenú cirkuláciu podzemných vôd. Aj tu je ale puklinová priepustnosť často znížená v dôsledku tvorby nepriepustných produktov zvetrávania, ktoré vyplňajú a kolmatujú pukliny. Hlboko založené zlomové poruchy vo vulkanickom komplexe, v ktorých by sa mohli akumulovať významnejšie množstvá podzemných vôd, neboli v hodnotenom území potvrdené. Pre neovulkanity územia Slovenska je typické, že k významnejším akumuláciám podzemných vôd dochádza iba na výrazných a rozsiahlejších zlomových či poruchových zónach, čo nie je prípad riešeného územia. Podľa projektu ťažby navrhovanej činnosti (POPD, Hodermarský, 2013), báza projektovaných lomov bude v hĺbke približne 30 m p.t. a nedosiahne hydraulicky aktívnu zónu ryolitového masívu (s nízkym zvodnením). Preto sa nepredpokladá, že vybudovaním lomov v dôsledku odťaženia časti bentonitového telesa môže byť narušený súčasný charakter prúdenia podzemných vôd.

Takéto hydrogeologické pomery a vlastnosti hornín sa odrážajú aj v hodnotení možného ovplyvnenia kvalitatívnych parametrov podzemných vôd. Vzhľadom k charakteru činnosti, pri jej realizácii by mohlo dôjsť k znečisteniu iba v súvislosti s nepredvídateľným únikom prevádzkových kvapalín (nafty a olejov) používaných pri prevádzke ťažobných a dopravných mechanizmov. Za podmienky zamedzenia vzniku havarijných situácií, uvažovaná činnosť nebude mať žiadny vplyv ani na chemické zloženie a kvalitu podzemných vôd lokality. V prípade úniku ropných látok, môže dôjsť iba k lokálnemu - pomerne ľahko odstrániteľnému znečisteniu podzemných vôd, viazaných na veľmi slabo zvodnené kvartérne sedimenty. Na základe geologických a hydrogeologických podmienok lokality nie je reálne významnejšie šírenie znečisťujúcich látok podzemnou vodou do širšieho okolia.

Zhodnotenie hydrogeologických pomerov lokality na základe existujúcich archívnych údajov o hydrogeologických podmienkach umožňuje vysloviť prognózu, že uvažovaná činnosť nebude mať z regionálneho pohľadu významný vplyv na režim a obeh podzemných vôd hodnotenej lokality. Za predpokladu účinného zamedzenia havarijných únikov ropných látok používaných pri prevádzke ťažobných a dopravných mechanizmov nedôjde ani v lokálnom meradle k ohrozeniu kvality podzemných vôd. **Hydrogeologické poznatky, neexistencia žiadneho vodárenského zdroja, ako aj charakter navrhovanej činnosti dovoľujú vysloviť odôvodnený predpoklad, že navrhované povrchové lomy a ťažba v nich nebude mať významný vplyv na hydrogeologické pomery územia.**

Protipovodňová ochrana nie je predmetom hodnotenia v práve o hodnotení. Na požiadanie odborného posudzovateľa navrhovateľ doplnil v prílohe č. 1 doplnujúceho materiálu navrhovateľa štúdiu „Prognóza nárastu prietoku Kremnického potoka a jeho pravostranného prítoku Úkladný jarok a Jelšový potok vplyvom rozšírenia ťažby bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“, vypracovanú odborne spôsobilou osobou. Odborným prognóznym vyhodnotením prietokových pomerov na vodných tokoch, v ktorých povodiach sa plánuje realizovať odlesnenie lesných pozemkov pre potreby plánovanej ťažby bentonitov, sa preukázalo, že rozsah navrhovaného odlesnenia pre plánovanú ťažbu bentonitu nemôže mať významnejší vplyv na náhle prietokové pomery ako Úkladného potoka, tak i Jelšového potoka a na vznik zátopovej vlny a povodní z týchto tokov v obci Stará Kremnička.

K problematike skrápania proti prašnosti ešte treba uviesť, že skrápanie sa týka hlavne plôch so skrývkovým materiálom – samotný bentonit je v daných prírodných podmienkach prakticky vždy do určitej miery zvlhčený a za našich teplotno-zrážkových pomerov nepredstavuje významný problém, o ktorom sa hovorí v pripomienkach, týka sa to hlavne skrápania skrývkových materiálov.

6. Znečistenie ovzdušia

Výpočet emisie tuhých častíc je nedostatočný. Nezohľadňuje skutočné prúdenie v prízemných vrstvách v súčinnosti s prúdením v dolinách a tým k vznikom veterných vírov so vznášaním

prachu nielen v mieste ťažby, ale aj z okolia a najmä vyschnutých prachov z voľne vypúšťaných znečistených kalových vôd. Týka sa najmä ohrozenia nadlimitnými imisiami doliny v ktorej leží obec Bartošová Lehôtka, ale aj ďalších okolitých obcí. V správe sú diskutabilne zadané ďalšie hodnoty. Tatra 815 má nosnosť 10,7 ton (jedna sklápačka) a spotrebu 32,5 až 60 litrov. V správe sa naopak uvádza, že na jednu jazdu môže Tatra 815 odviezť 15 až 25 ton. Čiže je pravdepodobné, že v skutočnosti bude musieť byť prejazdov viac. Tak isto sú diskutabilné údaje o spotrebe vozidiel vo vzťahu k hodnotám v tabuľkách o znečistení ovzdušia (str.52).

Stanovisko posudzovateľa: *Pre účely posudzovania vplyvov rozšírenia ťažby dal navrhovateľ spracovať emisno-imisnú rozptylovú štúdiu, ktorá je celá uvedená v prílohe 2. Primerane zostručnené spracovanie výsledkov zo štúdie je obsahom kap. C.III.4 Vplyvy na ovzdušie, ktoré je pre účely správy o hodnotení akceptovateľné.*

7. Znečistenie vôd

Firma REGOS nemá (aj ďalšie ťažiarne firmy) od vodohospodárskeho orgánu povolenie v zmysle § 21, písm. c) a najmä d) Vodného zákona – Zákon č. 364/2004 Z. z., z 13. mája 2004. Zo strany ťažobných spoločností dochádza k porušovaniu tohto zákona vypúšťaním znečistených vôd do následných vodných tokov. K tomuto zákonu je súvzťažný Trestný zákon č. 300/2005 Z. z., ktorý takéto znečisťovanie vôd posudzuje ako páchanie trestného činu podľa § 303 a 304. Kremnický potok je vodohospodársky významný tok pre našu kotlinu. Je otázne ako bude ťažba vplývať na populáciu pstruhov, keďže Kremnický potok je evidovaný ako pstruhový potok a pstruhy sa rozmnožujú pri prameni potoka, čiže musia prejsť aj znečisteným územím. Vo vyťažených jamách sa zhromažďuje prítoková voda a podmáča niekedy takmer kolmé steny zvyškového bentonitu a to aj niekoľko desiatok metrov vysokých. V prípade prívalových dažďov sa steny zosúvajú a zvyšujú hladinu kalu nad výpustnú nivelu a vyliievajú sa voľne do okolia. Tento kalotok je nebezpečný, pretože hustejší bentonitový kal znemožňuje pohyb ľudí i zvierat a môže dôjsť k utopeniu v kale.

Stanovisko posudzovateľa: *Problematika uvedených pripomienok je objasnená v doplňujúcom materiály navrhovateľa v bodoch 18.8 a 18.9 na str. 16. Autor pripomienky nezobral do úvahy, že REGOS s.r.o. pri banskej činnosti nenakladá s odpadovými vodami, preto sa ním spomínané ustanovenie § 21, ods. 1, písm. c) a d) zákona o vodách vypúšťania nepoužitých banských vôd netýka.*

V prípade dobývania nerastov z jamového povrchového lomu vzniká jamový priestor pod úrovňou eróznej bázy povrchu lomu. Je skutočnosťou, že v prípade väčších prítokov hlavne dažďových vôd sa v jame takáto voda nahromadí, pokiaľ efekty presakovania vôd do podlažia či odparovania vôd, jej akumulácií nezabránia. Tečúca voda sa počas období dažďov zvyčajne iba prirodzene zakalí prírodným horninovým materiálom. Prípadná akumulácia vôd na dne jamových priestorov je štandardná situácia, ktorá je v procese dobývania bežne zvládnutá a pre ktorú nie je potrebné vytvárať atmosféru všeobecného ohrozenia ľudských životov, ako sa to snaží vykresliť autor pripomienky. Vstup do priestoru každého lomu je nepovolaným osobám prísne zakázaný a táto výstraha je viditeľne umiestnená po celej hranici lomu. Porušením tohto zákazu sa človek protiprávne a svojvoľne vystavuje nebezpečenstvu života. Tieto miesta nie sú určené na pohyb ľudí a vstup do týchto priestorov je zakázaný. Preto nie je možné súhlasiť s pripomienkou, ktorej opodstatnenosť vzniká len tak, že dôjde k porušeniu právneho stavu.

8. Určenie dobývacích priestorov

V dotknutom území vymedzenom v bode 1 určil banský úrad viacero dobývacích priestorov na ťažbu bentonitu pre rôzne banské spoločnosti, ktoré sa postupne pokúšajú rozšíriť ťažbu. Opätovne je tu požiadavka, aby sa skúmalo celé toto územie v súvislosti s aktivitami ďalších

ťažobných spoločností. V súčasnosti je viditeľných na google-mape už 14 „bielych flakov“ na tomto území.

Podľa zákona č. 44/1988 Zb. je určenie dobývacieho priestoru rozhodnutím o využití územia a obec je povinná tento fakt zapracovať do svojho územného plánu. Obvodný banský úrad svojimi rozhodnutiami určil teda dobývacie priestory Lutila I a Stará Kremnička III bez toho, aby pred týmto určením bol realizovaný proces posudzovania vplyvov podľa zákona č. 24/2006 Z. z. Paradoxne, teraz – v rámci procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie sa autori správy odvolávajú na to, že navrhovaná činnosť (v už určenom dobývacom priestore) je v súlade s územnoplánovacou dokumentáciou. OZ upozorňuje na rozhodnutie súdu v súvislosti s určením dobývacieho priestoru v Detve, v ktorom rozhodol, že najskôr je potrebné realizovať proces posudzovania vplyvov na životné prostredie a až potom je možné rozhodnúť o určení dobývacieho priestoru.

Stanovisko posudzovateľa: *Pripomienka, že Obvodný banský úrad určil spoločnosti Regos dobývacie priestory Lutila a Stará Kremnička bez toho, aby bol predtým realizovaný proces posudzovania činnosti na životné prostredie podľa zákona, je neopodstatnená (pozri tiež bod 18.10. doplnujúceho materiálu navrhovateľa na str. 16). Oba dobývacie priestory boli OBÚ určené v roku 2011 a v súlade s platným právnym stavom, ktorý si v tom čase pri určovaní dobývacieho priestoru nevyžadoval environmentálne posudzovanie.*

Požiadavka, aby sa skúmalo celé toto územie v súvislosti s aktivitami ďalších ťažobných spoločností už bola zdôvodnená, nie je reálne riešiť túto problematiku prostredníctvom jednej ťažiarkej spoločnosti. Proces EIA sa v tomto prípade týka vzťahu k problematike rozšírenia ťažby bentonitu v lomoch Lutila I a Stará Kremnička III. Vo vzťahu k celému územiu aktívnych lomov s ťažbou bentonitu v južnej časti Kremnických vrchov je vhodnejšie aby sa OZ Kremnica nad zlato obrátilo na obstarávateľa dokumentu strategického charakteru, ktorým sa určuje využívanie predmetného územia.

Práve realizácia procesu EIA pred povoľovacím konaním pre ťažbu bentonitu (i iných surovín) v predmetnom území je zárukou, že územie bude spravované trvalo udržateľným spôsobom. Spracovateľ posudku v danej záležitosti nie je v postavení, aby preveroval platnosť už vydaných rozhodnutí štátnych orgánov.

9. Zosúladenie činností s územnoplánovacou dokumentáciou

Autori správy uvádzajú, že navrhovaná činnosť je v súlade s územnými plánmi dotknutých obcí a samosprávneho kraja. S týmto tvrdením nemožno súhlasiť. Autori správy síce citujú, ale vôbec neberú na vedomie regulatívy ÚPD BB SR, ktoré okrem iného cit: „4.16 Riešiť ochranu nerastného bohatstva a jeho racionálne využívanie v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja a s organizáciou priestorového usporiadania a funkčného využívania územia a s požiadavkami na ochranu prírody a krajiny, zachovania terénneho reliéfu, kultúrneho dedičstva a súčasnej krajinnej štruktúry. 4.17 Zabezpečovať trvalo ochranu krajiny v zmysle Európskeho dohovoru o krajine smerujúcu k zachovaniu a udržaniu významných alebo charakteristických črt krajiny vyplývajúcich z jej historického dedičstva a prírodného usporiadania alebo ľudskej aktivity.

Stanovisko posudzovateľa: *V časti C.II.19.2 Správy o hodnotení na str. 150 v tab. 44 autori správy berú uvedené všeobecné regulatívy 4.16 a 4.17 na vedomie. Navrhované rozšírenie ťažby na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III je v súlade s uvedenými regulatívmi.*

10. Nulový variant

Autori správy nesprávne usudzujú, že nulový variant znamená pokračovanie ťažby inou spoločnosťou. Nulovým variantom je variant, kedy by sa navrhovaná činnosť nerealizovala, tzn. spoločnosť REGOS s.r.o. by ukončila ťažbu do konca roka 2017 a – dúfajme – zdevastované územie by zrekultivovala. Teda nulovým variantom je situácia, kedy by nedošlo

ku ďalšej deštrukcii lesného ekosystému a jeho obnove na základe plánu rekultivácie. Takýto variant a jeho výhody resp. nevýhody je potrebné porovnať s navrhovanou činnosťou.

Stanovisko posudzovateľa: *Nulový variant je stav, ktorý by nastal, keby sa navrhovaná činnosť nerealizovala. Nulový stav vyjadruje zároveň súčasný stav a jeho možný vývoj. Spracovateľ posudku musí vychádzať zo súčasného právneho stavu, že sa posudzuje variant rozšírenia ťažby v lomoch Lutila I a Stará Kremnička III, kde sa na základe platných povolení ťažba bentonitu už uskutočňuje, a ak ťažiar (firma REGOS s.r.o.) nezíska nové povolenia a rozhodnutia pre rozšírenú ťažbu, bude pokračovať ťažba v „nulovom variante“ až do vypršania platnosti existujúcich povolení. V súčasnosti nie je však možné odhadnúť, aký bude právny stav k uvedeným termínom. Je však reálne predpokladať, že štát bude konať vo vyhlásenom CHLÚ tak, aby boli vykonané kroky, ktoré povedú k efektívnemu vyťaženiu suroviny bentonit, ktorá má veľmi široké využitie vo viacerých hospodárskych sektoroch, vrátane ochrany životného prostredia. Preto v tomto konkrétnom čase je potrebné hodnotiť navrhovanú činnosť v zmysle podaného realizačného variantu a porovnávať ho s nulovým variantom pre celé plánované obdobie rozšírenej ťažby bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III.*

11. Konflikt záujmov

OZ upozornilo na fakt, že spoločnosť ENVIGEO v súčasnosti spracováva bentonit vo svojom závode v Žiari nad Hronom. Preto je v jej záujme, aby správa o hodnotení vplyvov na životné prostredie bola pozitívna a odporúčacia. Napokon, po preštudovaní správy je zrejmé, že autori cielene opomenuli mnohé dôležité aspekty vplyvu navrhovanej činnosti v území. Ich „bodovanie“ a hodnotenie zámerne vyzdvihlo a kladne hodnotilo budúcu ťažbu a negatívne sa stavalo k neuskutočneniu činnosti v území. Preto OZ pochybuje o objektívnosti správy.

Stanovisko posudzovateľa: *Spracovateľ posudku nehodnotí výber spracovateľa zámeru a správy o hodnotení, lebo je to plne v kompetencii navrhovateľa a zároveň v súlade so zákonom. Prípadná zaujatosť spracovateľa správy o hodnotení by sa odrazila v nezávislých stanoviskách rôznorodých orgánov a inštitúcií, vrátane odborného posudku.*

OZ Kremnica nad zlato žiada, aby v zmysle článku 6 ods.4 Aarhuského dohovoru, kde sa hovorí – cit.: „Každá strana umožní včasnú účasť verejnosti v čase, keď sú ešte otvorené všetky možnosti a účasť verejnosti sa môže uskutočniť efektívne“, Ministerstvo životného prostredia SR zohľadnilo a zodpovedne posúdilo pripomienky OZ Kremnica nad zlato a v konečnom závere zamietlo plánovanú činnosť uvedenú v zámere spoločnosti REGOS, s.r.o., z vyššie uvedených dôvodov. Predložený zámer a následne aj správa o hodnotení predstavuje opätovne neúplný a zmätočný materiál a nespĺňa podmienky určené zákonom 24/2006 Z.. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie.

Stanovisko posudzovateľa: *Návrh OZ Kremnica nad zlato na „konečný záver“ je výrazne ovplyvnený predstavou, že navrhovateľ mal správu o hodnotení koncipovať v rozsahu, ako si predstavovalo OZ Kremnica nad zlato v zadefinovanom území v bode 1. To však nebolo možné – ako sme už uviedli - a správa o hodnotení bola koncipovaná ako materiál k hodnotiacemu procesu rozšírenej ťažby bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III., kde sa už ťažba bentonitu uskutočňuje na základe platných povolení štátnych orgánov.*

Ing. Dušan Hronský, Gazdovská 65, 966 22 Lutila (list zo dňa 02.09.2015)

V stanovisku uviedol, že ťažba bentonitu sa už dnes vykonáva v k. ú. Kopernica, Bartošová Lehôtka, Lutila a Stará Kremnička, ktoré spája dnes už ťažbou ovplyvnené lesné prostredie južnej časti Kremnických vrchov. Uvedené lesné prostredie je intenzívne turisticky využívané aj obyvateľmi Žiaru nad Hronom a okolia. V minulosti bolo zdravie obyvateľstva a okolitej prírody negatívne ovplyvňované najmä závodom ZSNP v Žiari nad Hronom. Navrhovanou

činnosťou dotknuté územie v súčasnosti ešte ponúka obyvateľom okolia turistické využitie, zber lesných plodov a ďalšie dôležité ekosystémové služby. Na ploche asi 2 000 ha sa však nachádza spolu 12 dobývacích priestorov, ktoré sú v rôznom štádiu rozpracovania ťažby. Navrhované činnosti považuje za trvalo neudržateľné, výrazne prekračujúce únosnosť životného prostredia obyvateľstva v okolí. V správe o hodnotení vplyvov na životné prostredie žiada vyhodnotiť únosnosť lesného prostredia dotknutej oblasti realizáciou tak rozsiahleho ťažobného zásahu so zjavnými negatívnymi dopadmi na obyvateľstvo a lesné ekosystémy a živočíšstvo. V správe o hodnotení žiadame posúdiť kumulatívne vplyvy všetkých ťažobných aktivít v tomto priestore na lesné prostredie, chránené biotopy a druhy v zmysle vyhlášky č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

Stanovisko posudzovateľa: *Z pohľadu celkovej ochrany životného prostredia má návrh celkového posúdenia kumulatívnych vplyvov racionálne jadro – ale pre konkrétny proces EIA vo vzťahu k posudzovanej činnosti rozšírenia ťažby v DP Lutila I a DP Stará Kremnička III je návrh celkového posúdenia kumulatívnych vplyvov uvádzaných parametrov v južnej časti Kremnických vrchov nerealizovateľný – REGOS s.r.o. v tejto EIA nemôže suplovať riešenie celej problematiky kumulovanej ťažby za iné firmy – nie je to však možné riešiť v konkrétnej EIA. Táto problematika bola objasnená navrhovateľom aj na verejnom prerokovaní správy o hodnotení i v doplňujúcom materiáli navrhovateľa „Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“. Požiadavka na posúdenie podľa vyhlášky č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny nie je nešpecifikovaná, nie je jasné, ktoré posúdenie autor požaduje. Orgán ochrany prírody a krajiny, kompetentný za vykonávanie zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny vo svojom stanovisku takúto požiadavku v rámci pripomienkovania správy o hodnotení nevzniesol.*

Pre konštatovania uvedené v správe o hodnotení ani nebol vykonaný prieskum chránených druhov fauny a flóry územia priamo dotknutého plánovanou ťažbou, ale prebrali sa len údaje s iných severnejších lokalít, t. j. plôch posudzovaných kvôli DP Kremnica, pre posúdenie ťažby zlata. Rovnako nebol vykonaný prieskum biotopov, prebrala sa len mapa potenciálnych biotopov, ktoré v teréne vôbec nemusia zodpovedať skutočnosti v teréne. Úlohou spracovateľa posúdenia bolo tieto prieskumy vykonať, na ich základe vykonať analýzu a spracovať komplexné syntetické hodnotenie. Ďalej žiadame vyhodnotiť vplyvy aj z krajinárskeho hľadiska a stratu ekosystémov. Rovnako považujeme za nedostatočné vyhodnotenú kumulatívne vplyvy na obyvateľstvo, jeho zdravie a rozvoj turizmu.

Stanovisko posudzovateľa: *Ak by požadované aktivity mal vykonať REGOS s.r.o. musel by vstupovať na iné ako svoje pozemky, do iných DP ako má právo. Spracovať komplexné syntetické hodnotenie mal povinnosť iba vo vzťahu k rozšíreniu ťažby v dvoch DP. Poznatky o flóre a faune boli prevzaté z mapovania, ktoré pokrývalo tiež takmer celé územie predmetných lomov. Kvôli tomu je požadované v návrhu opatrení, aby ďalší postup v teréne pri projektovej dokumentácii POPD bol koordinovaný s dozorujúcim environmentalistom.*

Ťažbou bentonitu dochádza k trvalej zmene biotopov. V správe o hodnotení uvádzané rekultivácie a zabezpečenie drevinového zloženia odlesnených plôch ako u pôvodných lesných porastov je nereálne. Po odlesnení a odstránení vrchnej vrstvy do hĺbky 2-3 m dochádza k zmene mikroklimy, vodného režimu a kvality podlažia. Okrem vyťažených stromov, vplyvom zmeny mikroklimy odumierajú ďalšie stromy v okolí ťažobného priestoru. Ťažba má charakter hĺbenia a v mnohých prípadoch vznikajú neodvodnené priehlbiny (až 100 m hlboké), v ktorých sa zbiera dažďová voda. Takéto jazierka dávajú vznik mokrinám s náletom pionierskych drevín a drevín mokradí ako vřba, jelša. Zmena kultúr prinesie zmenu

živočíšstva. Vytvorí sa prostredie pre bodavý hmyz a pod. Kumulatívny vplyv 12 ťažobných jám na okolité lesné porasty je významnejší ako sa deklaruje. Nakoniec nikto ho nevyhodnotil. Zmenšil sa životný priestor pre chránené druhy napr. medveď, rys, d'atle, sovy. Splavovanie bentonitu z okolitých potokov spôsobuje vymieranie živočíchov. V prípade prívalových dažďov je splavovaný bentonit priamo z miest ťažby a nezabezpečených expedičných skládok. V súčasnosti je na tom horšie Kopernický potok. V budúcnosti môže byť ohrozená rieka Hron. Nekontrolovaným spôsobom ťažby, dopravou, skladovaním a jej ďalším nárastom sú ohrozené biotopy, lesné porasty, živočíšstvo na ploche viac ako 2 000 ha.

Stanovisko posudzovateľa: *Vyššie vyslovené názory nie sú dokladované výsledkami relevantných prieskumov a nie sú v súlade so stanoviskami kompetentných štátnych orgánov. V stanovisku sa hovorí o negatívnych dopadoch ťažby v iných lomoch ako sú hodnotené v predmetnej EIA. Pripomienky a návrhy sa opäť týkajú celej južnej časti Kremnických vrchov, nie iba predmetnej správy o hodnotení. Ak by takýto prieskum mal vykonať REGOS s.r.o., musel by mať na to poverenie, vstupovať na iné pozemky, do iných DP ako má právo. Financovať by sa to muselo z iných zdrojov. Spracovať komplexné syntetické hodnotenie mal povinnosť iba vo vzťahu k rozšíreniu ťažby v dvoch DP. Možno konštatovať, že ak sú už v súčasnosti preukázané vyššie uvedené tvrdenia, potom by bolo nevyhnutné pozastaviť ťažbu vo všetkých lomoch na území, ktoré spomína diskutujúci, okamžite – musel by byť na to podnet. K problematike charakterizovania hydrologických a hydrogeologických pomerov a ochrany vôd žiadal posudzovateľ doplňujúce údaje, ktoré sú uvedené v doplňujúcom stanovisku navrhovateľa. Tieto údaje potvrdzujú, že posudzované rozšírenie ťažby v lomoch Lutila I a Stará Kremnička III nemôže byť príčinou ohrozenia povrchových vôd, ako sú indikované v pripomienke.*

Vplyv na obyvateľstvo okolitých obcí: Dopravou z miesta ťažby a expedície z miestnych skládok je obyvateľstvo dotknutých obcí vystavené rušivým faktorom ako sú hluk a prach. Nakladanie a presun kamiónov v nočných hodinách je bežnou praxou. Nie sú doriešené skládky bentonitu a dopravné cesty. Tieto nepodliehajú povoleniu ťažby a sú riešené živelne bez územného rozhodnutia. Využívajú sa lesné cesty určené na ťažbu a odvoz dreva. Parametre týchto ciest nezodpovedajú zaťaženiu intenzívnou dopravou pri ťažbe bentonitu. Firma REGOS, s.r.o. vo svojej správe dokonca uvádza, že upozorní obyvateľov, aby nepoužívali odvozné cesty smerom do Lutily. Máme to rozumieť, že sa bude predávať a expedovať priamo z dobývacieho priestoru a odberateľ si vyberie jednu z lesných ciest? Dokonca firma navrhuje využitie vzniknutých vodných plôch na rybolov rekreáciu. Tento návrh je v rozpore s deklarováním zalesnenia.

Stanovisko posudzovateľa: *Vyššie uvedené pripomienky (doprava, hluk, prach, využitie územia po rekultivácii) či námietky sú v dostatočnej miere vysvetlené v Správe o hodnotení v prílohe 1 a v doplňujúcom stanovisku „Vyhodnotenie pripomienok k Správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“, samozrejme vo vzťahu k predmetnej problematike – rozšíreniu ťažby v lomoch Lutila I a Stará Kremnička III, nie vo všeobecnom hodnotení ťažby bentonitov a iných surovín v južnej časti Kremnických vrchov. Rekultivácia vyťažených priestorov bude realizovaná pod environmentálnym dozorom.*

Na ťažbe bentonitu sa podieľajú aj firmy, ktoré len ťažia a predávajú neupravený, nezhodnotený bentonit, resp. výrobky na báze bentonitu. Je potrebné udeľovať súhlas na ťažbu firmám, ktoré bentonit spracujú, vytvoria pracovné miesta, predajú produkt s vyššou pridanou hodnotou. Ťažbu je potrebné rozvrhnúť na dlhšie obdobie, aby sa negatívny dopad na prírodu zmenšil. Súčasný stav je z hľadiska ekonomického a ochrany prírody katastrofou pre región.

Stanovisko posudzovateľa: *Vyslovený názor má racionálne jadro – okrem v súčasnosti nepreukázaného tvrdenia o katastrofe z hľadiska ekonomického a ochrany prírody. Štátne orgány by však pri povoľovacom procese mali preferovať tie firmy, ktoré verejným spôsobom prezentujú svoje postoje k riešeniu problematiky ochrany životného prostredia a eliminácie negatívnych javov, ktoré ťažbu bentonitu objektívne sprevádzajú. Prednosť by mali dostávať tie firmy, ktoré na území SR zhodnocujú surovinu a prispievajú k ekonomickému a sociálnemu rozvoju regiónu – tieto kritéria firma REGOS s.r.o. spĺňa, nakoľko absolvuje EIA pred povoľovacím konaním pre rozšírenie ťažby a zároveň v následnom kroku pripravuje výstavbu prevádzky pre zhodnocovanie bentonitu priamo v regióne postihnutom ťažbou suroviny, spracovanie suroviny by bolo z ekonomického hľadiska pozitívnym efektom pre rozvoj regiónu, environmentálne hodnotenie (EIA) bude realizovaná v samostatnom konaní. Z dlhodobého hľadiska predstavuje najväčšie nebezpečenstvo „salámové“ rozširovanie ťažby bentonitu už v súčasnosti schválenými ťažbiarskymi spoločnosťami vždy o plochu, nepodliehajúcu verejnému prerokovaniu (EIA) vplyvov rozširovania ťažby na životné prostredie v širšom regióne ťažby bentonitov.*

V závere pán **Ing. Dušan Hronský** deklaruje stanovisko, že **nesúhlasí s povolením rozšírenia ťažby v dobývacích priestoroch Lutila I. a Stará Kremnička III. a žiada:**

- v správe o hodnotení vplyvov na životné prostredie vyhodnotiť kumulatívne vplyvy všetkých 12 dobývacích priestorov a ťažby v nich na obyvateľov obcí Kopernica, Bartošová Lehôtka, Lutila, Stará Kremnička – vyššie je posudzovateľom uvedené prečo je to nereálne v procese EIA
- vyhodnotiť únosnosť lesného prostredia dotknutej oblasti realizáciou tak rozsiahleho ťažobného zásahu so zjavnými negatívnymi dopadmi na obyvateľstvo a lesné ekosystémy a živočíšstvo - vyššie je posudzovateľom uvedené prečo je to nereálne v posudzovanom procese EIA, tento aspekt je vysvetlený aj v doplňujúcom stanovisku navrhovateľa „Vyhodnotenie pripomienok k Správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“.
- posúdiť kumulatívne vplyvy všetkých ťažobných aktivít v tomto priestore na lesné prostredie, chránené biotopy a druhy v zmysle vyhlášky č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny – *nekonkrétna požiadavka, nešpecifikované, ktoré posúdenie autor požaduje. Orgán ochrany prírody a krajiny, kompetentný za vykonávanie zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny vo svojom stanovisku takúto požiadavku rámci procesu nevzniesol.*
- vykonať odborný prieskum fauny a flóry dotknutého územia ešte pred povolením činnosti, nie až neskôr, keď už nebude mať podstatný význam. Výsledky týchto prieskumov zapracovať do správy o hodnotení, analýzy a syntézy hodnotenia vykonať až na ich základe a rešpektovať druhovú ochranu rastlín a živočíchov. V priamo dotknutom území rovnako absentuje mapovanie skutočných biotopov – *rozšírená ťažba v konkrétne posudzovanej činnosti sa bude realizovať pod dozorom ekológa či environmentalistu v kontakte so zložkami štátnej ochrany prírody, pre hodnotenie flóry a fauny boli prevzaté údaje z najkomplexnejších prieskumov, ktoré boli k danému termínu zrealizované, vyššie je uvedené, prečo je nereálne robiť vyhodnotenie kumulatívnych vplyvov všetkých lomov v oblasti v posudzovanom procese EIA. Odborný prieskum kumulatívnych vplyvov ťažby v celej južnej časti Kremnických vrchov s aktívnou ťažbou nerastných surovín je nerealizovateľný jednou firmou bez špeciálneho poverenia – týka sa to aj vyhodnotenia vplyvov aj z krajinárskeho hľadiska a straty prírodných ekosystémov.*
- dostatočne a komplexne vyhodnotiť kumulatívne vplyvy na trvalo udržateľný rozvoj turizmu a ekosystémových služieb – *vyhodnotiť kumulatívne vplyvy vo vyššie uvedenom*

zmysle je nerealizovateľné jednou firmou bez špeciálneho poverenia (v stanovisku sa požaduje hodnotenie kumulatívnych vplyvov 12 ťažobných jám).

- *posúdiť realnosť zalesnenia odborníkmi na túto problematiku a navrhnúť trvalo udržateľnú rekultiváciu ťažobných jám – ide o požiadavku, ktorá je primeraným spôsobom v správe o hodnotení riešená, v posudzovanom procese EIA je revitalizácia územia riešená samostatným programom technickej a biologickej rekultivácie – je však možnosť tento program v ďalšom procese precizovať a zapájať širší okruh odborníkov. Takáto požiadavka sa premietla do návrhu opatrení, požaduje sa, aby zalesnenie pri revitalizácii bolo uskutočňované pod environmentálnym dozorom.*

Peter Imriš, Kamenná 22, 966 22 Lutilla (list zo dňa 13.09.2015),

uviedol, že vzhľadom k tomu, že jeho pripomienky k zámeru navrhovanej činnosti neboli celé zahrnuté v rozsahu hodnotenia ani posúdené v správe o hodnotení, preto trvá na posúdení a zapracovaní nasledovných pripomienok:

V zámere predloženom na pripomienkovanie sa uvádza, že „V súvislosti s ťažbou bentonitu navrhovateľ plánuje v blízkosti posudzovanej lokality vybudovať závod na úpravu bentonitu a expedičnú skládku suroviny. Tieto však budú predmetom samostatného procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie v r. 2015“. Pán Imriš žiada spoločné posudzovanie oboch činností, kvôli kumulatívnym vplyvom na životné prostredie (hluk, znečistenie ovzdušia, prašnosť, preprava a doprava, znečistenie vôd, potreba vody a iných vstupných surovín na úpravu a spracovanie). Ťažbu od spracovania nie je možné oddeliť, bez ťažby by nebolo spracovanie. Ako sa uvádza na str. 39 „pre realizáciu závodu je teda nevyhnutné vlastné ložisko s dostatočnými zásobami bentonitu“. Teda tieto činnosti spolu súvisia, ich vplyvy na životné prostredie nie je možné obísť. V prípade realizácie budú bezprostredne na seba nadväzovať aj eliminačné opatrenia negatívnych vplyvov, atď.

Stanovisko posudzovateľa: *Nie je to zlá myšlienka, ale spoločné posudzovanie rozšírenia ťažby bentonitu a vybudovania závodu na úpravu bentonitu nie je v súčasnosti možné – na MŽP SR nebola firmou REGOS s.r.o. podaná žiadosť o posúdenie zámeru výstavby a prevádzky závodu na úpravu bentonitu.*

Pán Imriš žiada posúdiť kumulatívne vplyvy na životné prostredie a to v súvislosti s blízkosťou dobývacieho priestoru Kremnica (plánovaná ťažba zlata), ktorý je vzdialený 8 km od územia, kde sa má realizovať navrhovaná činnosť (ťažba bentonitu) a tiež v súvislosti s existujúcou ťažbou bentonitu vo všetkých dobývacích priestoroch a okolí. Žiada tiež doplniť a vyhodnotiť kumulatívne vplyvy na ŽP v súvislosti s existujúcimi vplyvmi prevádzkovaných závodov predovšetkým spojených s výrobou hliníka v regióne.

Stanovisko posudzovateľa: *Vyššie vyslovené požiadavky nie sú relevantné k problematike rozšírenia ťažby bentonitu na dvoch DP (Lutilla I a Stará Kremnička III). REGOS s.r.o. (ani iný jednotlivý ťažiar) nemôže za danej situácie riešiť tak široko koncipovaný zámer ako ho sformuloval p. Imriš bez toho, aby mal osobitné poverenie. Ak by takýto prieskum mal vykonať REGOS s.r.o., musel by mať na to poverenie, vstupovať na iné pozemky, do iných DP ako má právo. Spracovať komplexné syntetické hodnotenie mal povinnosť iba vo vzťahu k rozšíreniu ťažby v dvoch DP.*

Pán Imriš sa dotkol vymedzenia dotknutého územia - v dokumentácii je opísané umiestnenie navrhovanej činnosti, vymedzenie záujmového územia, povrchových lomov a pod., na str. 46 je geologická mapa. Nikde však nie je presne vymedzené dotknuté územie, v ktorom sa identifikujú, opisujú vplyvy a navrhujú opatrenia na elimináciu nepriaznivých vplyvov. Žiada presné vymedzenie dotknutého územia a to tak opisom hraníc, ako aj v mape primeranej mierky, pričom územie žiada rozšíriť, teda neohraničiť ho iba hranicami dobývacieho

priestoru (ako je to pravdepodobne na geologickej mape na str. 46), ale sem zahrnúť celý kataster obcí Lutila, Stará Kremnička a Bartošova Lehôtka a tiež príslušné rekreačné zóny a ostatné územia, kde sa môžu prejaviť negatívne vplyvy. Pán Imriš žiada aj posúdenie vplyvov na vodné toky Úkladný jarok, Jelšový potok a Kremnický potok a tiež posúdenie vplyvov na biokoridor nadregionálneho významu rieky Hron. Taktiež žiada zhodnotiť súčasný stav Kopernického potoka vzhľadom na už prebiehajúcu ťažbu bentonitu.

Stanovisko posudzovateľa: Vyššie vyslovené požiadavky nie sú v plnom rozsahu relevantné. Posudzovanie vplyvov navrhovanej činnosti (tzv. proces EIA) je postup, v priebehu ktorého sa hodnotia pravdepodobné vplyvy navrhovanej činnosti na životné prostredie v mieste ich vykonávania a v oblasti ich predpokladaného vplyvu. Riešenie kumulatívnych vplyvov, ako je požadované, nie je možné riešiť individuálnym ťažiarom bez špeciálneho poverenia. Niektoré vplyvy pôsobia iba v bezprostrednom okolí navrhovanej činnosti, niektoré aj vo vzdialenejších miestach. Každý vplyv sa hodnotí vždy v oblasti jeho predpokladaného pôsobenia. Dotknuté územie je všeobecne vymedzené v kap. A.II.5 Situácia umiestnenia navrhovanej činnosti (mapa č. 1, 2). Posúdené bolo rozľahlé územie, čo je zrejmé z predloženej dokumentácie. Prednostne sa posudzovali vplyvy na najbližšie obce a obce, v ktorých katastrálnych územiach sa plánuje činnosť (Stará Kremnička, Lutila). Tieto obce boli určené za dotknuté obce. Ale napr. pre výpočet znečistenia ovzdušia v rozptylovej štúdii bola zvolená výpočtová oblasť 7 000 m x 7 000 m s krokom 140 m vo všetkých smeroch, tu bol posúdený aj vplyv na obce Bartošova Lehôtka a Jastrabá. Tieto aspekty boli hodnotené aj vo vzťahu obcí Stará Kremnička, Lutila, Bartošova Lehôtka a Kopernica k doprave – transportu vyťaženej suroviny. Ako dotknuté obce usporiadali aj Bartošova Lehôtka a Kopernica spoločné verejné prerokovanie správy o hodnotení. Ťažobná činnosť REGOS s.r.o. v súčasnosti neovplyvňuje stav Kopernického potoka. Ak by mal tento stav zisťovať, musel by riešiť situáciu v lome iného ťažiara, na území ktorého nemá s majiteľom pozemku zmluvu o takýchto aktivitách, musel by tam vyvíjať zisťovaciu a kontrolnú činnosť, a pod.

Pán Imriš konštatuje, že k problematike voda na str. 53 sa píše, že „Pre predmetné územie sú charakteristické náhle zmeny litológie vo vertikálnom a horizontálnom smere. Je to nielen v dôsledku tektoniky, ale aj vlastnej genézy neovulkanických hornín, čím dochádza k chaotickému, resp. z hydrogeologického hľadiska nijakou zákonitosťou nepodriadenému striedaniu priepustných a relatívne nepriepustných hornín s medzizrnovou, prípadne puklinovou priepustnosťou (Lexa, 1998). Pre efuzívne a extruzívne horniny v skúmanom území je charakteristická najmä puklinová priepustnosť.“ Z uvedeného vyplýva, že podložie je (resp. môže byť) priepustné, popukané a pri spracovaní (a možno aj ťažbe) môže byť znečistená aj podzemná voda. Tieto vplyvy je nutné opísať, vyhodnotiť a navrhnúť opatrenia na elimináciu prípadných negatívnych vplyvov – žiada doplniť túto problematiku.

Stanovisko posudzovateľa: Vyššie vyslovené pripomienky a požiadavky, týkajúce sa hydrogeologických pomerov územia, sú v Správe o hodnotení vyhodnotené, ale stručne, čo vyvoláva u širšej, negeologickej, verejnosti viacero otázok. V zámere činnosti sa píše aj nasledovné: „Samotné bentonity sú pre vodu prakticky nepriepustné a plnia funkciu izolátora v území“. V bližšom okolí navrhovanej činnosti sa nenachádzajú významné zdroje pitnej vody“. „Hydrogeologické pomery v území plánovanej ťažby pokladáme za jednoduché“. Preto spracovateľ odborného posudku požiadal navrhovateľa o doplnenie informácie hlavne o charakteristiku tektonických pomerov vo vzťahu k hydrogeologickým pomerom a o rozšírenie kvantitatívnych údajov o povrchových vodách, čo je súčasťou doplňujúceho stanoviska navrhovateľa („Vyhodnotenie pripomienok k Správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“). Tieto informácie v dostatočnej miere ozrejmujú, že rozšírením ťažby bentonitu, v rozsahu ako je uvedené v správe o hodnotení, nemôžu byť podstatným spôsobom narušené hydrogeologické a hydrologické pomery

v relevantnom území. V správe o hodnotení sú navrhnuté opatrenia zamerané na zamedzenie znečistenia horninového prostredia, podzemných a povrchových vôd – s tými sa autor posudku stotožňuje. Najnižšia úroveň doteraz vykonávaných dobývacích prác v DP Lutila I a DP Stará Kremnička III bola nad miestnou eróznou bázou (Jelšový potok, Úkladný potok). Počas realizácie prieskumných geologických prác neboli zistené zvodnené polohy, ani prítoky podzemných vôd v skúmaných horninových celkoch. Potenciálna možnosť slabých prítokov vôd je viazaná na kvartérne sedimenty. K uvedenému ešte treba podotknúť, že pre neovulkanity na našom území je typické, že k významnejším akumuláciám podzemných vôd dochádza iba na výrazných a rozsiahlejších zlomových či poruchových zónach, čo nie je prípad riešeného územia. Ohrozenie podzemných vôd je veľmi málo pravdepodobné. Skôr môže dôjsť k lokálnemu znečisteniu povrchových tokov alebo pôdy v prípade zlyhania technických opatrení (havárie na stavebných mechanizmoch a dopravných prostriedkoch, únava materiálu a pod.). Ohrozenie môže vzniknúť pri nepredvídateľných situáciách (havárie) nekontrolovaný únik ropných látok prípadne iných kontaminantov do prostredia. K zabráneniu týchto rizík sú určené opatrenia, uvedené v Správe o hodnotení (časť C.IV).

Výskyt biotopov európskeho a národného významu – podľa informácií v zámere (str. 69) „podľa výslednej mapy biotopov posudzovaného územia najrozsiahlejšiu plochu (cca 50 %) zaberá biotop Ls5.1 – Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (biotop európskeho významu 9130), menšiu časť (cca 30%) biotop národného významu Ls2.1. Dubovo-hrabové lesy karpatské. Biotop národného významu Ls3.5 Sucho a kyslomilné dubové lesy zaberá časť plochy v severozápadnej časti územia DP Lutila I. Tiež časť plochy v severnej časti územia zaberá biotop Ls5.2 – Kyslomilné bukové lesy (biotop európskeho významu 9110). Podľa navrhovanej dokumentácie regionálneho územného systému ekologickej stability (Kočícký et al., 2013) sa v pramennej oblasti Jelšového potoka nachádzajú menšie plochy biotopu Ls3.3 Dubové nátržníkové lesy 9110 (čiastočne zmenené v prospech Ls2.1), spolu s Ls3.5 Sucho a kyslomilné dubové lesy“. Následne sa uvádza, že ďalšie biotopy sa nachádzajú v okolí posudzovaného územia (pozn. kde je to „okolie „celkom nevieme, vzhľadom na neznáme vymedzenie dotknutého územia), napr. rašeliniská a prameniská, lúky. Tieto cenné biotopy nemôžu byť zničené „len tak“ – je nutné predbežné posúdenia v zmysle Smernice o biotopoch - žiadam doplniť. Cenný je aj výskyt druhov rastlín a živočíchov – toto územie, napriek blízkosti existujúcej ťažobnej plochy na bentonit, je veľmi zaujímavé.

Stanovisko posudzovateľa: Vyššie vyslovené požiadavky nie sú relevantné. Postačujúce vysvetlenie k tejto problematike podávajú autori správy o hodnotení v prílohe 1. Posúdením podľa Smernice o biotopoch č. 92/43/EHS sa hodnotí vplyv na integritu a predmety ochrany územia Natura 2000. Takéto posúdenie nie je potrebné. Dotknuté územie nie je súčasťou územia Natura 2000. Výskyt druhov rastlín a živočíchov (aj chránených) v okolí bol prezentovaný v zámere činnosti aj v správe o hodnotení. Podľa týchto výskumov by sa vzácne druhy nemali na dotknutých plochách nachádzať. Napriek tomu, v správe o hodnotení sa navrhuje v rámci opatrení vykonať prieskum chránených druhov flóry a fauny na ťažbou dotknutých plochách v kooperácii so špecialistom biológom.

Doplniť informácie o obyvateľoch, jeho aktivitách a infraštruktúre aj vzhľadom na vymedzenie dotknutého územia – bezpodmienečne je potrebné podrobnejšie opísať súčasný stav a vyhodnotiť kumulatívne vplyvy existujúcich aj zamýšľaných činností v území na zdravie obyvateľov. Ak je urobený opis existujúceho stavu iba formálne (uvádzajú s iba počty obyvateľov a pod. str. 95), tieto vplyvy nebude možné dobre skúmať ani navrhnúť potrebné eliminačné opatrenie. V predloženej dokumentácii neuvádzať iba formálne, kde čo je, ale aký to má vzťah k navrhovanej činnosti, teda napr. ako je ďaleko ktorá obec (a obývané domy, príp. verejné budovy ako škola, škôlka a pod.) od ťažby lomu a to tak existujúceho, ako

navrhovaného – žiadam doplniť. Štatistické údaje o počte obyvateľov obce Lutilla v roku 2011 uverejnené na strane 95 nie sú presné zodpovedajú cca polovici počtu obyvateľov – žiadam doplniť údaje v súlade so skutočnosťou.

Stanovisko posudzovateľa: Akceptovateľné vysvetlenie je podané v prílohe 1 správy o hodnotení. Štatistické údaje o celkovom počte obyvateľov boli v správe o hodnotení doplnené. Uvádzané údaje v správe o hodnotení o obyvateľstve sú vzhľadom k povahe a rozsahu navrhovanej činnosti, ako aj vzhľadom k vzdialenosti od obytných zón postačujúce. Posudzovateľ žiada tiež preverenie aktuálnosti údajov k termínu spracovania správy o hodnotení. Požiadavka vyhodnotiť kumulatívne vplyvy existujúcich aj zamýšľaných činností v území na zdravie obyvateľov nie je relevantná vo vzťahu k individuálnemu ťažiarovi, o čom sme sa už zmienili. Vzhľadom na špecifický charakter zisťovania a vyhodnocovania údajov o zdravotnom stave obyvateľstva k ťažobnej činnosti je rozhodujúcim stanoviskom vyjadrenie príslušného RÚVZ.

Ako zdroje hluku sa uvádzajú iba doprava a všeobecne „areály výroby, priemyselné, poľnohospodárske prevádzky a ťažobné areály“ (str. 107) – Treba posúdiť aké navýšenie úrovne hluku môže spôsobiť realizácia ťažby, súvisiaca doprava a spracovanie v porovnaní so súčasným stavom, najmä pre obyvateľov susediacich obcí. Žiadam o doplnenie opisu existujúceho stavu ako aj modelovanie a posúdenie stavu v budúcnosti (nielen vymenovaním zdrojov hluku ale aj identifikovaním napr. úrovne hluku, atď.).

Stanovisko posudzovateľa: Vyššie vyslovené požiadavky sú akceptovateľným spôsobom vysvetlené v prílohe 1 Správy o hodnotení. Vplyv činnosti z hľadiska hlukových pomerov je hodnotený v kap. C.III.1.1 Vplyvy na kvalitu života obyvateľstva z hľadiska prašnosti, hlučnosti a zvýšenej intenzity dopravy správy o hodnotení. Súčasnú intenzitu dopravy na ceste I/65 a príspevok lomu k celkovej doprave porovnáva Tabuľka 45. Na predikciu imisii hluku pri posudzovaní vplyvov na životné prostredie slúži zvyčajne hluková (akustická) štúdia (matematický model). V prípade posudzovania povrchovej ťažby, štúdia slúži na posúdenie akustickej situácie v najbližšej obytnej zóne po rozšírení objemu ťažby. Realizáciou navrhovanej činnosti nedôjde k výraznému zvýšeniu objemu ťažby. Objem ťažby zostáva aj po rozšírení plochy na nízkej úrovni. V tomto konkrétnom prípade akustická štúdia nie je potrebná. Téma bola diskutovaná na prerokovaní rozsahu hodnotenia dňa 05.05.2015 na MŽP. Štúdia nebola žiadaná dotknutými obcami, ani zástupcami petičného výboru a ostatnými zúčastnenými.

Zdravie – absolútne nedostatočne spracované – je potrebné doplniť o informácie o súčasnom stave zdravia obyvateľov dotknutých obcí. Žiadam o doplnenie. Taktiež žiadam uviesť aktuálne štatistické údaje o súčasnom výskyte rakoviny pľúc a dýchacieho systému obyvateľov v regióne – najmä dotknutých obcí (v súvislosti z prašnosťou a radónovým rizikom v prípade realizácie ťažby).

Stanovisko posudzovateľa: Vyššie vyslovené požiadavky nie sú relevantné. Akceptovateľné sú vysvetlené v prílohe 1 Správy o hodnotení. V zámere aj v správe o hodnotení sú uvádzané verejne dostupné údaje – údaje zo zdravotníckej ročenky a údaje z národného centra zdravotníckych informácií. Informácie uvedené v dokumentácii možno považovať, vzhľadom k rozsahu navrhovanej činnosti a k dostatočnej vzdialenosti navrhovanej činností od obývaných častí obcí, za dostatočné. Informácie o súčasnom zdravotnom stave obyvateľstva sú v správe o hodnotení doplnené – kap. C.II.11.2 Kvalita života, životného prostredia vrátane zdravia správy o hodnotení. V zmysle pripomienky sú doplnené najmä štatistické údaje o výskyte rakoviny pľúc v okrese Žiar nad Hronom. Téma radónového rizika je predmetom hodnotenia. Pre účely posudzovania vplyvov navrhovanej činnosti bol vypracovaný odborný posudok

(príloha č. 3 správy o hodnotení). Relevantné k tejto problematike je aj vyhodnotenú stanovisko RÚVZ.

Uviest' požiadavky na vstupy – záber pôdy, žiada vyjadriť nie len v % vyjadrení „plochy vyčleneného územia prieskumnej plochy oboch DP“ (str.109), ale v absolútnych číslach napr. v ha, m². Žiadam uviest', koľko z tejto plochy tvoria biotopy európskeho a národného významu, koľko iné krajinné prvky. Žiada doplniť údaje o „dočasnom“ uskladnení 1 mil. m³ skrývky – kde a na akej ploche (v ha resp. m²) bude uložená.

Stanovisko posudzovateľa: Vyššie vyslovená požiadavka bola akceptovateľným spôsobom ozrejmeneá v prílohe I Správy o hodnotení. V nasledujúcej tabuľke je uvedeneá bilancia navrhovanej ťažby vzhľadom k záberu pôdy:

Názov ložiska (ťažobného priestoru)	Celkový záber plochy (ha)	Súčasný ťažobný priestor (ha)	Navrhovaný ťažobný priestor (ha)
Lutila I.	11,46	2,99	8,47
Stará Kremnička III západ	3,94	0	3,94
Stará Kremnička III východ	7,95	4,34	3,61
Spolu	23,35	7,33	16,01

Potreba plochy na dočasné uskladnenie skrývkových materiálov sa uvádza na úrovni 3 až 5 % z vyššie uvedenej plochy pre navrhovaný ťažobný priestor. Tieto plochy sa dajú efektívne projektovať až v ďalšom stupni projektovej dokumentácie (POPD).

Uviest' požiadavky na vstupy – voda – v zámere sa konštatuje, že v lomoch nie je vodovod ani studňa. Žiadam uviest', či pri ťažení a spracovaní vyťaženej suroviny bude potrebná aj voda, jej množstvo a spôsob zásobovania, rovnako aj zdroj vody na skrúpanie prachu pri presúvaní skrývky, ako aj pri ťažbe a úprave suroviny. Na str. 109 sa priamo uvádza, že „Akumulácia požiarnej vody nie je predmetom návrhu. Protipožiarny zásah bude vykonaný vlastnými prostriedkami a hasičskou jednotkou. Vodu pre tento účel je možné odoberať z Kremnického prípadne Jelšového potoka, alebo z Úkladného jarku“. Žiadam doplniť informácie o prietokoch vody v Jelšovom potoku a Úkladnom jarku a o tom, aké kapacity majú obidva vodný toky v priebehu roka, či sú použiteľné na prípadné hasenie požiaru. Žiadam prepracovanie a doplnenie dokumentácie tak, aby bola akumulácie vody súčasťou posudzovania.

Stanovisko posudzovateľa: Otázku akumulácie vody a kvantitatívnych charakteristík povrchových tokov doplnil navrhovateľ v stanovisku „Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“. Technické otázky sú predmetom riešenia v POPD.

Údaje o výstupoch – ovzdušie - v dokumentácii sa uvádza, že lom patrí medzi stredné zdroje znečistenia ovzdušia (str.113) – určujúcou škodlivinou sú tuhé znečisťujúce látky a PM₁₀. Chýbajú však údaje o tom, aká je súčasná situácia a ako sa zmení po realizácii navrhovanej činnosti – žiadam doplniť. (Pozri ďalej vyhodnotenie vplyvov, kde sa na str.121 uvádza, že situácia bude porovnateľná s existujúcim stavom, ale nepoznáme, aký je ten existujúci stav).

Stanovisko posudzovateľa: Pre účely posudzovania vplyvov rozšírenia ťažby dal navrhovateľ spracovať emisno-imisnú rozptylovú štúdiu, ktorá je celá uvedeneá v prílohe 2 Správy o hodnotení. Primerane zostručnené spracovanie výsledkov zo štúdie je obsahom kap. C.III.4 Vplyvy na ovzdušie.

Údaje o výstupoch – voda + odpad - str. 113 „V prevádzke budú vznikať iba vody z povrchového odtoku“. Žiadam doplniť čo sa stane s vodou z prípadného skrúpania prachu. Pri následnom spracovaní bentonitu bude tiež vznikať odpad - čo sa s ním stane, ako sa bude zneškodňovať. Odpady z ťažobného priemyslu – žiadam doplniť údaje o tom, kde bude „dočasne“ uskladnených 1 mil. m³ skrúvky, aké budú vplyvy tohto „dočasného“ uskladnenia vzhľadom na pôdu, vodu, biotopy, odtok vody pri extrémnych zrážkach, bahnotok (do dediny), prašnosť a atď.

Stanovisko posudzovateľa: *Problematika je primerane vysvetlená v prílohe 1 Správy o hodnotení – množstvo vody pri skrúpaní sa vyparí a vsiakne bez problémov „in situ“. Skrúvka bude dočasne uskladnená na skládkach skrúvkových hmôt (kap. A.II.4 Umiestnenie navrhovanej činnosti). Príklad uskladnenia skrúvky je uvedený v správe o hodnotení „Obrázok 12: Miesto umiestnenia skládky skrúvky v DP Lutila I, parc. 3708/4 – súčasný stav“. Pri realizácii takýchto skládok je nutné dodržiavať predpísané parametre (generálny sklon svahu skrúvky, a pod.), ktoré musia byť uvedené v POPD pred jeho schválením a pred povolením ťažby, čo zaručuje ich bezpečnosť.*

Vyhodnotenie priamych a nepriamych vplyvov na ŽP - nedostatočne a formálne spracované, chýbajú akékoľvek kvantitatívne a kvalitatívne hodnotenia. Pán Imriš žiadal doplniť vyhodnotenie kumulatívnych vplyvov, vplyvov na presne a jednoznačne vymedzené dotknuté územie, ktoré nebude zaberat' iba dobývacie územie, ale reálne dotknuté územie. Žiadal doplniť vyhodnotenie vplyvu na eróziu (aj vzhľadom na uložených 1 mil. m³ skrúvky, aj v súvislosti s možným odtokom vody do potokov, vyhodnotiť tieto nepriame vplyvy a navrhnúť opatrenia na ich elimináciu), vplyvy na podzemné a povrchové vody, vplyvy na prvky fauny a flóry – kvantifikovať, z akej časti dobývacieho priestoru by mali byť odstránené dreviny, etapizácia (obnova), vykonať ich predbežnú inventarizáciu a odhad spoločenskej hodnoty (osobitne pre dreviny rastúce mimo les), vyhodnotiť vplyvy na živočíchy a to nie len priamo dotknutých pri ťažbe, ale aj tých, ktoré budú ovplyvnené vyrušovaním (napr. zmena koridoru pohybu zvierat) a aj zmenou podmienok v súvislosti s hlukom, znečistením ovzdušia, vody v okolí, atď. Neuvádzať nereálne informácie, že po ukončení ťažby dôjde k regenerácii a sukcesii – ťažbou sa môžu zmeniť podmienky tak, že dnes tu vyskytujúce sa biotopy so živočíchmi už nebude možné nahradiť a sukcesiou sa vrátia na územie až o niekoľko sto rokov.

Stanovisko posudzovateľa: *Pre účely posudzovania vplyvov rozšírenia ťažby v lomoch Lutila I a Stará Kremnička III je komplexné hodnotenie vplyvov prezentované a vyhodnotené v kap. C.III Hodnotenie predpokladaných vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie vrátane zdravia a odhad ich významnosti správy o hodnotení. Dikcia požiadaviek pána Imriša pre “vyhodnotenie priamych a nepriamych vplyvov” vychádza skôr z pocitu, že hodnotenie sa malo týkať celej oblasti aktívnych lomov v južnej časti Kremnických vrchov – vyššie vyslovené požiadavky o komplexnosti poznatkov a prieskumov nie sú v súčasnosti dokladované výsledkami relevantných prieskumov a opäť sa týkajú celej oblasti postihnutej ťažbou surovín, nie predmetnej správy o hodnotení. Ak by takýto komplexný prieskum mal vykonať REGOS s.r.o., musel by mať na to poverenie, vstupovať na iné pozemky, do iných DP ako má právo. Spracovať komplexné syntetické hodnotenie mal povinnosť iba vo vzťahu k rozšíreniu ťažby v dvoch DP.*

Vplyvy na zdravie – na str. 121 sa uvádza, že nedôjde ku významnému zvýšeniu úrovne hluku a prašných emisií v porovnaní s predchádzajúcim obdobím, rovnako údajne nebude výrazne zvýšená intenzita dopravy. Nevieme však, aká je existujúca intenzita dopravy, ani aký je hluk a emisie prachu. Žiada doplniť tieto údaje, rovnako žiada doplniť hodnotenie zdravotných

rizík (str. 123), najmä v súvislosti so znečistením ovzdušia (PM₁₀), hlukom a radónovým rizikom.

Stanovisko posudzovateľa: *Pre účely posudzovania vplyvov rozšírenia ťažby v lomoch Lutila I a Stará Kremnička III zdravotné riziká sú vyhodnotené v kapitole kap. C.III.1.6 Zdravotné riziká správy o hodnotení. Aj v tomto prípade dikcia požiadaviek pána Imriša pre “vyhodnotenie vplyvov na zdravie” vychádza skôr z pocitu, že hodnotenie sa malo týkať celej oblasti aktívnych lomov v južnej časti Kremnických vrchov a vplyvu ťažby bentonitov na zdravie obyvateľstva dotknutých obcí. Vyššie vyslovené požiadavky o komplexnosti poznatkov a prieskumov nie sú v súčasnosti dokladované výsledkami relevantných prieskumov a opäť sa týkajú celej oblasti ťažby v aktívnych DP, nie predmetnej správy o hodnotení. DP. Autori tento aspekt v Správe o hodnotení primerane komentovali v prílohe 1. Odborné hodnotenie zdravotných rizík vypracovávajú osoby, ktoré sú odborne spôsobilé na hodnotenie zdravotných rizík zo životného prostredia a na hodnotenie dopadov na verejné zdravie (odborný posudok na hodnotenie zdravotných rizík a dopadov na zdravie pre navrhovanú činnosť, tzv. HIA – Health Impact Assessment). Uvedený posudok väčšinou vychádza z výsledkov rozptylovej a akustickej štúdie. V našich podmienkach takúto kompetenciu majú zväčša regionálne úrady verejného zdravia (RÚVZ). Pre účely posudzovania vplyvov rozšírenia ťažby v lomoch Lutila I a Stará Kremnička III takýto posudok nebol vypracovaný – v skutočnosti takýto posudok by ani nemohol byť vypracovaný iba vo vzťahu k tejto aktivite (rozšírenie ťažby), ale význam by teoreticky mohol mať, keby bol vypracovaný pre celý región aktívnych ložísk ťažby bentonitu v južnej časti Kremnických vrchov a dotknutých obcí. Vypracovanie hodnotenia zdravotných rizík a dopadov na zdravie nebolo však požadované orgánom verejného zdravotníctva (RÚVZ), ktorý sa k zámeru činnosti vyjadroval ako dotknutý orgán. Téma bola diskutovaná na prerokovaní rozsahu hodnotenia. Posudok HIA nebol žiadaný ani dotknutými obcami, ani zástupcami petičného výboru a ostatnými zúčastnenými na prerokovaní rozsahu hodnotenia. V hodnotenom území prebieha ťažba a spracovanie bentonitov už približne 50 rokov, bez toho aby niekto spozoroval alebo identifikoval negatívne účinky ťažobnej činnosti na zdravie obyvateľstva. Aký je skutočný stav – vplyv ťažby surovín v južnej časti Kremnických vrchov na zdravie obyvateľstva – by mohla preukázať štúdia poverenej odbornej organizácie, keby ju niekto inicioval z dôvodov určitých podozrení. Takáto štúdia by sa mohla v prípade vážneho podnetu (verejnosti, a pod.) realizovať pravdepodobne z poverenia MŽP SR alebo MZ SR.*

Opatrenia na zmiernenie nepriaznivých vplyvov – dopracovať a doplniť v súvislosti s vyššie uvedenými doplneniami opísaných vplyvov na životné prostredie a v súvislosti s jednoznačne vymedzeným (reálne) dotknutým územím (nie iba dobývacie územie). Nedostatočne sú opísané kumulatívne vplyvy, vplyvy na zdravie obyvateľov, znečistenia ovzdušia, výskyt biotopov, stav vodných útvarov, hluk atď. Vzhľadom na to sú navrhnuté opatrenia nedostatočné, všeobecné, sú skôr opisom povinností, ktoré vyplývajú tak či tak z existujúcej legislatívy (napr. povinnosť podať žiadosť na zásahy do biotopov). Sú nekorektné, smerujú skôr do obdobia po skončení vykonávania navrhovanej činnosti – teda nemajú prakticky žiadnu resp. majú minimálnu reálnu schopnosť minimalizovať negatívne vplyvy počas realizácie navrhovanej činnosti – napr. chýba obmedzenie zásahov do biotopov, v hniezdom období a vegetačnom období (riziko zničenia resp. zabitia chránených druhov živočíchov), chýbajú opatrenia na minimalizáciu prašnosti a hlučnosti, chýbajú opatrenia na ochranu susediacich biotopov, opatrenia na dosiahnutie dobrého stavu vôd (erózia, plošné znečistenie v dôsledku povrchového odtoku, a pod.). Pán Imriš žiada opatrenia doplniť.

Stanovisko posudzovateľa: *vyššie vyslovené požiadavky nie sú všetky relevantné k problematike rozšírenia ťažby bentonitu na dvoch ložiskách (Lutila I a Stará Kremnička III). REGOS s.r.o. nemôže za danej situácie riešiť tak široko koncipovaný zámer ako ho*

sformuloval p. Imriš (kumulatívne vplyvy). Spracovať komplexné syntetické hodnotenie mal povinnosť iba vo vzťahu k rozšíreniu ťažby v dvoch DP. V správe o hodnotení sú navrhnuté relevantné opatrenia na zmiernenie nepriaznivých vplyvov v kap. C.IV Opatrenia navrhnuté na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie a zdravie. Treba vziať do úvahy, že viaceré požiadavky sa na základe realizácie požadovaných opatrení na zmiernenie negatívnych vplyvov budú riešiť aj v ďalšom kroku prípravy dokumentácie v POPD (plánoch otvárky, prípravy a dobývania ložiska).

Pán Imriš žiadal doplniť informácie o súlade s územným plánom dotknutých obcí v súvislosti s vybudovaním plánovaného závodu na úpravu bentonitu a skládky na distribúciu.

Stanovisko posudzovateľa: Vyššie vyslovená požiadavka nie je relevantná k problematike rozšírenia ťažby bentonitu na dvoch lomoch (Lutila I a Stará Kremnička III). Plánovaný spracovateľský závod nie je predmetom posudzovanej činnosti. Súlad navrhovanej činnosti s územnými plánmi dotknutých obcí je hodnotený v kapitole C.II.19. Súlad navrhovanej činnosti s platnou územnoplánovacou dokumentáciou (ÚPD) správy o hodnotení.

Bentonit dnes vyťažený na ložiskách Lutila I. a Stará Kremnička III. sa spracúva o.i. na „technologickú linku na spracovanie bentonitu v Žiari nad Hronom (ENVIGEO, a.s.)“ (str.27). Zámer spracovala spoločnosť ENVIEGO, a.s. – pán Imriš žiadal preveriť či je to tá istá spoločnosť, pretože vidí možnosť zaujatosti – ak spracúva dokumentáciu a potom aj hodnotenie firma, ktorá by v budúcnosti mohla mať prospech z navrhovanej činnosti.

Stanovisko posudzovateľa: Spracovateľ posudku nehodnotí výber spracovateľa Zámeru a Správy o hodnotení, lebo je plne v kompetencii navrhovateľa. Navrhovateľ so môže uvedené dokumenty vypracovať aj sám. Prípadná zaujatosť spracovateľa Správy o hodnotení by sa odrazila v nezávislých stanoviskách rôznorodých orgánov a inštitúcií, vrátane odborného posudku.

Navrhovateľ predložil na MŽP SR a spracovateľovi odborného posudku dňa 29.12.2015 doplňujúci materiál „Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“, obsahujúci 3 prílohy:

PRÍLOHA č. 1: Prognóza nárastu prítoku Kremnického potoka a jeho pravostranného prítoku Úkladný jarok a Jelšový potok vplyvom rozšírenia ťažby bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III (autor: RNDr. Miroslav Drahoš – HYDROS, Kordíky 128, 976 34 p. Tajov, odborne spôsobilá osoba)

PRÍLOHA č. 2: Plochy ložísk bentonitu

PRÍLOHA č. 3: Doplňujúca informácia k hydrogeologickým pomerom k správe o hodnotení EIA – „Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III (spracovateľia: RNDr. Radovan Müsjar, RNDr. Adam Lichý, PhD., ENVIGEO, a.s. Banská Bystrica).

Stanovisko spracovateľa posudku: V hlavnom texte navrhovateľ doplnil a rozšíril odpovede na všetky doručené stanoviská k Správe o hodnotení, berúc do ohľadu aj diskusiu na dvoch verejných prerokovaniach Správy o hodnotení v Lutile a v Bartošovej Lehôtky a doplňujúce poznatky zistenia z prílohy č. 1 a prílohy č. 3. Príloha č. 2 predstavuje iba mapu formátu A4 rozlôh dobývacích priestorov Lutila I a Stará Kremnička III a plánovaných ťažobných priestorov. Vypracované prílohy č. 1 a č.3 významným spôsobom pomohli rozšíriť poznatky o podzemných a povrchových vodách v riešenom území a ozrejmiť tak viaceré otázky kladené v pripomienkovom procese.

V prípade spracovateľa posudku sformulovanie záverečného stanoviska vychádza čisto z odborných podkladov, ktoré boli pre vyhodnotenie problematiky k dispozícii, ako aj z terénnej obhliadky predmetných ložísk a odbornej diskusie, ktorú spracovateľ posudku

viedol s navrhovateľom a spracovateľmi Správy o hodnotení. Výsledkom týchto odborných konzultácií bola i požiadavka doplniť údaje o hydrogeologických pomeroch a kvantitatívne hydrologické údaje, nakoľko práve na túto oblasť boli vyslovené viaceré pripomienky a otázky.

Príloha č. 1 (Prognóza nárastu prietoku Kremnického potoka a jeho pravostranného prítoku Úkladný jarok a Jelšovský potok vplyvom rozšírenia ťažby bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III) je zameraná na vyhodnotenie vplyvov odlesnených plôch územia navrhnutých pre predmetnú ťažbu bentonitu na prietokové pomery na miestnych vodných tokoch a na prípadné povodňové ohrozenie obce Stará Kremnička. Metodika je stručne a prehľadne v práci uvedená, odkonzultovaná so Slovenským hydrometeorologickým ústavom (SHMÚ) a výsledky sú zreteľne interpretované. Z vykonanej analýzy vyplývajú viaceré dôležité závery:

- Súčasný maximálny prietok $1,5 \text{ m}^3/\text{s}$ povrchovej vody v Úkladnom potoku, ktorý sa vyskytne v priemere raz za 1 rok, sa zvýši v dôsledku plánovanej aktivity na hodnotu $1,73 \text{ m}^3/\text{s}$. To znamená, že po čiastočnom odlesnení povodia Úkladného jarku ložiskom bentonitu Stará Kremnička III sa v priemere raz za 1 rok vyskytne maximálny prietok v Úkladnom potoku $1,73 \text{ m}^3/\text{s}$ oproti súčasnej hodnote $1,5 \text{ m}^3/\text{s}$.
- Súčasný maximálny prietok $1,0 \text{ m}^3/\text{s}$ povrchovej vody v Jelšovskom potoku, ktorý sa vyskytne v priemere raz za 1 rok, sa zvýši na hodnotu $1,229 \text{ m}^3/\text{s}$. To znamená, že po čiastočnom odlesnení povodia Jelšovského potoka ložiskom bentonitu Lutila I sa v priemere raz za 1 rok vyskytne maximálny prietok v Úkladnom jarku $1,229 \text{ m}^3/\text{s}$ oproti súčasnej hodnote $1,0 \text{ m}^3/\text{s}$.
- Súčasný maximálny prietok $14,00 \text{ m}^3/\text{s}$ povrchovej vody v Kremnickom potoku, ktorý sa vyskytne v priemere raz za 1 rok, sa zvýši na hodnotu $14,559 \text{ m}^3/\text{s}$. To znamená, že po čiastočnom odlesnení povodia Jelšovského a Úkladného potoka ložiskami bentonitu Lutila I a Stará Kremnička III sa v priemere raz za 1 rok vyskytne maximálny prietok v Kremnickom potoku $14,559 \text{ m}^3/\text{s}$ oproti súčasnej hodnote $14,00 \text{ m}^3/\text{s}$.

Na základe uvedeného možno vysloviť záver, že ohrozenie obce Stará Kremnička záplavami z dôvodov vytvorenia plánovaných ťažobných priestorov v oboch dobývacích priestoroch nevytvára žiadnu reálnu hrozbu. Obec Stará Kremnička je ohrozená záplavami napr. pri 50, resp. 100 ročnej vode v dôsledku chýbania základných protipovodňových opatrení v celom povodí toku Kremnického potoka a osobitne pri obci Stará Kremnička, kde sa morfológia terénu doliny Kremnického potoka ešte aj výrazne zužuje.

Negatívnym vplyvom odlesnenia v mieste povrchových lomov by mohol byť vznik zakalených banských vôd a ich možný negatívny vplyv v prípade ich priameho vypúšťania do povrchových vôd Jelšovského potoka a Úkladného potoka. V dôsledku tejto skutočnosti bude potrebné pri banskej činnosti zabezpečiť spôsob a formu odkalovania týchto vôd pred ich utratením do podložia, alebo pred vypúšťaním do povrchových vôd. Riešenie tejto skutočnosti býva riešené jednak legislatívne (vodný zákon) a jednak zabezpečené ako v projektovej dokumentácii Plánu otvárania, prípravy a dobývania ložiska, tak aj v Technologickom predpise dobývania v lome. Podľa vyjadrenia navrhovateľa (pripomienky k stanovisku Obce Stará Kremnička) zakalené banské vody nebudú vypúšťané do podložia, alebo vodných tokov priamo. Najskôr budú zachytené na spodnej pracovnej plošine v lome do záchytného výkopu. Neskôr v prípade vytvorenia jamového lomu budú automaticky zachytené a kumulované na spodnej pracovnej úrovni jamového lomu. Odkalovacie jamy sú bežnou súčasťou každého povrchového lomu nielen na ložiskách bentonitov, ale na každom lome ostatných nerastných surovín v SR. Tieto vody najskôr prejdú spôsobom prirodzeného odkalovania, usadením kalu na dne. Po odkalovaní budú vody utracované do podložia presakovaním. Za týmto účelom budú vybudované dlhé uklonené výkopy v smere úklonu svahu, v ktorých bude voda presakovať prirodzeným spôsobom do podložia tvoreného balvanovito-hlinitou suťou. Veľkosť, alebo

dĺžka týchto výkopov závisí od geologického podložia, morfológie svahu a pod., ale bude dostatočná na to, aby odkalená voda presiakla do podložia skôr ako sa dostane do povrchových vôd. Aj v mimoriadnom prípade, že vypúšťaná voda dosiahne priamo povrchový tok, bude dostatočne odkalená a jej zakalenie bude krátkodobé pričom určite nedosiahne bežný prirodzený stupeň pri zakalení potoka napr. pri daždi a pod. Usadené a vysušené kaly budú pravidelne likvidované odťažením a uložením na skládke skrývkových hmôt, aby odkaľovacie systémy boli pripravené na maximálny zachytňvý výkon.

Príloha č. 3 (Doplňujúca informácia k hydrogeologickým pomerom k správe o hodnotení EIA – Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III) prezentuje podrobne rozšírené poznatky o hydrogeologických pomeroch konkrétnej lokality ložísk Lutila I a Stará Kremnička III v kontexte širších regionálnych poznatkov. Z vyhodnotenia kvantitatívnych parametrov podľa existujúcich údajov je intenzita zvodnenia, (resp. prietočnosť) horninového prostredia záujmovej oblasti južnej časti Kremnických vrchov preukázateľne nízka a premenlivá. Obmedzená akumulácia podzemnej vody sa viaže predovšetkým na zóny porušenia ryolitových masívov s puklinovou priepustnosťou v hydraulicky aktívnej zóne (v hĺbkach približne 80 – 150 m pod terénom). Táto zóna umožňuje lokálne obmedzenú cirkuláciu podzemných vôd. Aj tu je ale puklinová priepustnosť často znížená v dôsledku tvorby nepriepustných produktov zvetrávania, ktoré vyplňajú a kolmatujú pukliny. Hlboko založené zlomové poruchy vo vulkanickom komplexe, v ktorých by sa mohli akumulovať významnejšie množstvá podzemných, neboli v hodnotenom území potvrdené. Pre neovulkanity územia Slovenska je typické, že k významnejším akumuláciám podzemných vôd dochádza iba na výrazných a rozsiahlejších zlomových či poruchových zónach, čo nie je prípad riešeného územia. Podľa projektu ťažby navrhovanej činnosti (POPD, Hodermarský, 2013), báza projektovaných lomov bude v hĺbke približne 30 m p.t. a nedosiahne hydraulicky aktívnu zónu ryolitového masívu (s nízkym zvodnením). Preto sa nepredpokladá, že vybudovaním lomov v dôsledku odťaženia časti bentonitového telesa môže byť narušený súčasný charakter prúdenia podzemných vôd.

Takéto hydrogeologické pomery a vlastnosti hornín sa odrážajú aj v hodnotení možného ovplyvnenia kvalitatívnych parametrov podzemných vôd. Vzhľadom k charakteru činnosti, pri jej realizácii by mohlo dôjsť k znečisteniu iba v súvislosti s nepredvídateľným únikom prevádzkových kvapalín (nafty a olejov) používaných pri prevádzke ťažobných a dopravných mechanizmov. Za podmienky zamedzenia vzniku havarijných situácií, uvažovaná činnosť nebude mať žiadny vplyv ani na chemické zloženie a kvalitu podzemných vôd lokality. V prípade úniku ropných látok, môže dôjsť iba k lokálnemu - pomerne ľahko odstrániteľnému znečisteniu podzemných vôd, viazaných na veľmi slabo zvodnené kvartérne sedimenty. Na základe geologických a hydrogeologických podmienok lokality nie je reálne významnejšie šírenie znečisťujúcich látok podzemnou vodou do širšieho okolia.

Zhodnotenie hydrogeologických pomerov lokality na základe existujúcich archívnych údajov o hydrogeologických podmienkach umožňuje vysloviť prognózu, že uvažovaná činnosť nebude mať z regionálneho pohľadu významný vplyv na režim a obeh podzemných vôd hodnotenej lokality. Za predpokladu účinného zamedzenia havarijných únikov ropných látok používaných pri prevádzke ťažobných a dopravných mechanizmov nedôjde ani v lokálnom meradle k ohrozeniu kvality podzemných vôd. Hydrogeologické poznatky, neexistencia žiadneho vodárenského zdroja, ako aj charakter navrhovanej činnosti dovoľujú vysloviť odôvodnený predpoklad, že navrhované povrchové lomy a ťažba v nich nebude mať významný vplyv na hydrogeologické pomery územia.

5. Vypracovanie odborného posudku v zmysle § 36 zákona

Na základe určenia MŽP SR (3514/2015-3.4./jm z 16.10.2015) posudok navrhovanej činnosti podľa § 36 zákona spracoval RNDr. Kamil Vrana, CSc., vedený v zozname odborne spôsobilých osôb pod číslom 126/96-OPV.

Posudok bol spracovaný na základe predloženej správy o hodnotení a stanovísk, doručených k správe, vrátane prepisu elektronického záznamu verejného prerokovania správy v obciach Lutilla a Bartošová Lehôtka a doplňujúceho stanoviska navrhovateľa “Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III”, konzultácií s navrhovateľom a spracovateľom dokumentácie, ako aj na základe vlastných poznatkov z obhliadky dotknutého územia. Tento materiál obsahuje aj požadované rozšírené informácie o tektonických, hydrogeologických a hydrologických pomeroch územia. Spracovateľ posudku bol oboznámený aj s petíciou občanov, doručenou na MŽP SR počas posudzovania zámeru, ako aj s písomnými stanoviskami verejnosti k zámeru. V procese spracovania správy o hodnotení a jeho posudzovania sa uskutočnilo aj pred verejným prerokovaním viacerých pracovných stretnutí a rokovaní, na ktorých boli hlavne zástupcovia obcí, menej však občania, oboznamovaní s postupom projektovania rozširovania ťažobnej činnosti na ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III. V tomto procese hodnotenia neboli k správe o hodnotení, okrem tu hodnotených stanovísk, proti navrhovanej činnosti vznesené žiadne ďalšie stanoviská.

Vychádzajúc zo zohľadnenia všetkých odborných aspektov, ale aj zo skutočnosti, že ochrana a využívanie nerastného bohatstva a ochrana prírody a krajiny sú rovnocennými verejnými záujmami, spracovateľ posudku odporúča realizovať navrhovanú činnosť v predloženom realizačnom variante, nakoľko tento predstavuje z oboch pozícií (ochrany životného prostredia i racionálneho využívania nerastných surovín) akceptovateľný variant, predstavujúci ekologicky únosnú realizáciu rozšírenia už povolenej a prebiehajúcej ťažby bentonitu.

Realizačný variant však odmietli obyvatelia v petícii, doručenej ešte k zámeru spolu s avizovanou výstavbou úpravárenského závodu, rovnako ako vypracovaný realizačný variant v správe o hodnotení odmietli v písomných stanoviskách občianske združenia, individuálne pripomienkujúci občania a verbálne aj väčšina diskutujúcich občanov počas verejného prerokovania správy o hodnotení v obciach Lutilla a Bartošova Lehôtka. Stanoviská verejnosti (vrátane petície) vychádzali často z pozície, že rozšírenie ťažby a výstavba úpravárenského závodu mali byť posudzované spoločne, čo nebolo relevantné predloženému návrhu hodnotenej činnosti rozšírenia ťažby bentonitu na už ťažených ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III. v konkrétnej EIA. Výstavba závodu na úpravu a spracovanie bentonitu je v štádiu prípravy a bude v EIA posudzovaná samostatne. Všetky stanoviská občanov a OZ v zásade požadovali, aby v konkrétne hodnotenej správe o hodnotení činnosti boli posudzované kumulatívne vplyvy ťažby surovín v širšom kontexte územia južnej časti Kremnických vrchov, čo v rámci posudzovaného návrhu rozšírenia ťažby bentonitu v už ťažených ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III bola nereálna požiadavka. Podrobné vyjadrenie k stanoviskám je uvedené v časti b) odborného posudku.

IV. KOMPLEXNÉ ZHODNOTENIE VPLYVOV NAVRHOVANEJ ČINNOSTI NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE VRÁTANE ZDRAVIA

Pri realizácii navrhovanej činnosti možno očakávať negatívne, ale aj pozitívne vplyvy. V správe o hodnotení boli identifikované najmä:

Vplyvy na obyvateľstvo

Vplyvy na kvalitu života obyvateľstva z hľadiska prašnosti, hlučnosti a zvýšenej intenzity dopravy

Navrhované aktivity sú situované v katastrálnom území obcí Lutila a Stará Kremnička. Väčšina ťažobných prác bude síce realizovaná v k. ú. obce Lutila, avšak na východnom svahu hrebeňa Jastrabskej vrchoviny so sklonom do doliny Kremnického potoka. Taktiež prístupová cesta k dobývacím priestorom je plánovaná z východnej strany od cesty I/65. **Vplyvy navrhovanej činnosti budú teda viac pôsobiť na obyvateľstvo v Starej Kremničke.** Potenciálnymi negatívnymi vplyvmi na obyvateľstvo pri každej banskej činnosti sú najmä hluk, prašnosť, zvýšená intenzita dopravy a zaťaženie ciest. V súlade so stanoviskom kompetentného RÚVZ, v prípade realizácie navrhovanej činnosti sa však nepredpokladá významný negatívny vplyv na pohodu a kvalitu života obyvateľov z dôvodu pôsobenia stacionárnych a mobilných zdrojov hluku a znečistenia ovzdušia, ani z hľadiska zaťaženia ciest a zvýšenej intenzity dopravy a to z nasledovných dôvodov:

- **V lokalite nebudú vykonávané žiadne trhacie práce.** Nerastná surovina – bentonit ako ílová hornina je pomerne ľahko rýpatelná a kopateľná, Na jej rozpojovanie a uvoľňovanie z horninového masívu ložiskového telesa bude využívané jej rýpanie (rezaním), pomocou zubov lopaty lopatového rýpadla, resp. britom radlice buldozéra.
- **Surovinu nie je potrebné upravovať pred je dopravou.** Nie sú potrebné zariadenia na technologickú úpravu priamo v lome (ako napr. drvička, triediaca linka, a pod.).
- Realizáciou navrhovanej činnosti **nedôjde k výraznému zvýšeniu objemu ťažby bentonitu** oproti súčasnému stavu. V r. 2014 bolo vyťažených 30 tis. ton bentonitu. V nasledujúcom období sa predpokladá s ťažbou 40 – 70 tis. ton za rok, v priemere 55 tis. ton. Od týchto objemov sa odvíjajú aj nízke intenzity dopravy suroviny.
- V súčasnosti je posudzovaná časť územia zaťažovaná najmä dopravným hlukom z cesty I/65. Podľa štatistík približne jednu tretinu hluku produkujú nákladné automobily (cca 1800 – 2000 nákladných automobilov/24h). V prípade ťažby bentonitu v DP Lutila I a Stará Kremnička III sa pre maximálny objem ťažby (70 tis. ton ročne) počíta s prejazdom max. 18 nákladných automobilov denne, t.j. max. 36 obojstranných prechodov. Príspevok navrhovanej činnosti k doprave nákladných automobilov tak predstavuje cca 1 % a k celkovej doprave cca 0,5 %.
- Rozšírenie ťažobnej plochy nebude znamenať zvýšenie prašnosti, ani iných plynných imisíí (oxidy dusíka, oxid siričitý a pod.) v obytných zónach v okolí navrhovanej činnosti. Toto potvrdzujú výsledky rozptylovej štúdie.

Na základe uvedených skutočností možno konštatovať, že vplyvy na kvalitu života obyvateľstva v obciach Lutila a Stará Kremnička budú nízke. Činnosť je navrhovaná v dostatočnej vzdialenosti od oboch obcí. Najmä od obce Lutila je územie, v ktorom sa plánuje ťažba, vizuálne aj hlukovo izolované. Navrhovaná činnosť tak môže čiastočne pôsobiť rušivo iba na obyvateľstvo Starej Kremničky a to iba v okrajových častiach obce.

Vplyvy na služby, rekreáciu a cestovný ruch

Navrhovaná činnosť negatívne neovplyvní služby, možno hovoriť skôr o pozitívnom vplyve na rozvoj ďalších služieb v regióne. Bentonit ťažený v ložiskách je využívaný napr. aj v spracovateľskom závode v Žiari nad Hronom. V blízkosti posudzovaného územia sa nenachádzajú významné centrá cestovného ruchu ani rekreačné oblasti. Je však obľúbenou lokalitou turistov a miestnych obyvateľov. Posudzovaným územím vedú turistické chodníky, ktorými sú prístupné viaceré miestne turistické atrakcie. Zelená turistická značka je aj súčasťou tzv. Barborskej cesty. Uvedené turistické trasy budú navrhovanou činnosťou dotknuté. **Z hľadiska vizuálneho vnímania turistami a návštevníkmi lesa bude ťažba znamenať výrazne negatívny vplyv, ktorý bude dlhotrvajúci, avšak vratný (rekultivácia územia).** Uvedené vplyvy sa budú prejavovať najvýraznejšie počas letných mesiacov.

Vplyvy a na ekonomické ukazovatele obce a obyvateľov

Navrhovaná činnosť (rozšírenie plochy ťažby) predstavuje **pravidelný príjem do obecného a štátneho rozpočtu.** Ťažobná spoločnosť platí úhradu za dobývací priestor a úhradu za

vydobyté nerasty v zmysle nariadenia vlády č. 50/2002 Z. z. o úhrade za dobývacie priestor, úhrade za vydobyté nerasty a o úhrade za uskladňovanie plynov alebo kvapalín. Zvýšenie príjmu do obecného a štátneho rozpočtu bude zabezpečené aj cez iné platby ako napr. vyššie dane z pozemkov, vyššie dane z príjmov, DPH, poplatky za znečisťovanie ovzdušia, poplatok za vyňatie lesných pozemkov z plnenia funkcií lesov, a pod. Navrhovateľ – ťažobná spoločnosť platí majiteľom využívaných pozemkov, Rímskokatolíckej cirkvi, poplatky za prenájom týchto pozemkov. Cirkev deklaruje využitie získaných prostriedkov na sociálne, kultúrne, vzdelávacie a iné verejnoprospešné aktivity. Pozitívnym vplyvom na obyvateľstvo z hľadiska sociálneho je zabezpečenie primárnej a sekundárnej zamestnanosti. Navrhovateľ predpokladá aj **vznik 14 – 18 nových pracovných miest**. V čase ťažby je možné predpokladať zamestnanie okolo 20 zamestnancov.

Zmena plochy, architektúry a kvality obytného prostredia - Navrhovaná činnosť neovplyvní plochu, architektúru ani kvalitu obytného prostredia.

Zdravotné riziká

Zdravotné riziká **pre zamestnancov** sa nepredpokladajú. Zdravotné riziká pracovníkov úzko súvisia s organizáciou prác a dodržiavaním podmienok pracovnej disciplíny. Zdravotné riziká **pre obyvateľstvo** nie sú predpokladané ani Regionálnym úradom verejného zdravotníctva SR. V súčasnosti **nie sú dokumentované** nepriaznivé vplyvy na zdravotný stav obyvateľov dotknutých obcí, alebo obyvateľov bývajúcich v kontaktnom území.

Chemické faktory - Na území, v ktorom sa nachádza posudzovaná činnosť, nie sú vodárenské zdroje pre hromadné zásobovanie obyvateľov a územie nie je v ich ochrannom pásme. Prípadné individuálne zdroje pitnej vody v obytnej zástavbe sú od ťažobného priestoru a jeho strojno-technologického zaradenia (ktorá by mohlo ovplyvňovať kvalitu podzemnej vody) dostatočne vzdialené. Posudzovaná činnosť nie je zdrojom toxických látok, ktoré by ovplyvňovali kvalitu pôdy a mohli by negatívne ovplyvniť potravinový reťazec v jej okolí. Poškodenie zdravia obyvateľov v okolí posudzovanej činnosti kontamináciou pitnej vody ani poškodenie zdravia obyvateľov v okolí posudzovanej činnosti kontamináciou pôdy a prienikom znečisťujúcich látok, emitovaných z technológie do potravinového reťazca, nie sú reálne.

Fyzikálne faktory – vplyv hluku - Poškodenie zdravia obyvateľov v okolí navrhovanej prevádzky nadmerným hlukom z prevádzky ani prevádzkovej dopravy nie je reálne. Realizáciou činnosti nedôjde k výraznému navýšeniu ťažby oproti súčasnému stavu.

Fyzikálne faktory – vplyv elektromagnetického žiarenia, vplyv ionizujúceho žiarenia - Technologické postupy posudzovanej činnosti nebudú zdrojom elektromagnetického žiarenia ani ionizujúceho žiarenia, ohrozenie zdravia nie je reálne.

Biologické faktory - V rámci technológie sa nebudú používať žiadne biologické prostriedky. Ohrozenie zdravia obyvateľov biologickými faktormi z posudzovanej činnosti nie je reálne.

Psychologické vplyvy - Vzdialenosť posudzovanej činnosti od obytnej zástavby je veľká, preto jej dopad na obytné prostredie bude minimálny.

Sociologické vplyvy - Vzhľadom na mieru nezamestnanosti v danej lokalite je možné považovať vytvorenie nových pracovných miest za pozitívne. Tak to môžu vnímať aj obyvatelia najbližších obcí.

Radónové riziko - Posúdenie vplyvu ťažobnej činnosti na zvýšenie radónového rizika žiadali zástupcovia obce Stará Kremnička. Úrad kompetentný na hodnotenie radónového rizika (Regionálny úrad verejného zdravotníctva – RÚVZ) si takúto požiadavku vo svojom stanovisku k zámeru činnosti neuplatnil. Odborný posudok k danej problematike (príloha 3 Správy o hodnotení) spracovala odborná spoločnosť RADÓN SK spol. s r.o., ktorá sa zaoberá meraním a hodnotením objemovej aktivity radónu. Spracovateľ posudku považuje **obavu z**

ohrozenia radónom za neopodstatnenú. Podľa záverov štúdie navrhovaná ťažba bentonitu nebude mať vplyv na zvýšenie radónového rizika pre obyvateľov okolitých obcí. Výsledky hodnotenia jednotlivých faktorov vplyvov navrhovanej činnosti nepreukázali negatívne vplyvy na zdravie obyvateľov a obytnú pohodu v najbližšej obytnej zástavbe. V posudzovanej lokalite sa rozšírením ťažby **nepredpokladajú zdravotné riziká pre obyvateľstvo.**

Prijateľnosť činnosti pre dotknuté obce

Z dotknutých obcí vyjadrila nesúhlas s navrhovanou činnosťou Obec Lutilla, pripomienky Obce Stará Kremnička, vyslovené v stanovisku k správe o hodnotení, boli zapracované do návrhu opatrení a sú vysvetlené navrhovateľom v doplňujúcej informácii k Správe o hodnotení („Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III“). Obce Bartošova Lehôtka a Kopernica sa explicitne k navrhovanej činnosti nevyjadrili a ich postoj je považovaný za súhlasný.

Časť obyvateľstva je proti ťažbe, svoj nesúhlas vyjadrili petíciou, ktorú podpísalo približne 60% obyvateľstva v obciach Lutilla a Stará Kremnička. Ako dôvod uvádzali najmä obavy zo znečistenia ovzdušia, zvýšenia úrovne hluku, dopravy cez obec ako aj obavy z radónu a pod. Všetky relevantné pripomienky verejnosti boli zohľadnené v správe o hodnotení, doplnené vo vyššie uvedenom materiáli navrhovateľa („Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III“) a v návrhu opatrení (časť VI.3 Záverečného stanoviska). V individuálnych stanoviskách občanov a občianskych združení dominovali v zásade tie isté pripomienky ako v petícii, výrazne sa navyše akcentoval aspekt potreby vyhodnotenia kumulatívnych vplyvov ťažby nerastných surovín v celej južnej časti Kremnických vrchov. Vysvetlenia k relevantným problémom v správe o hodnotení, vyhodnotené v odbornom posudku a v doplňujúcej informácii navrhovateľa k správe o hodnotení („Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III“) boli zapracované do návrhu opatrení (časť VI.3 Záverečného stanoviska). Požiadavky a návrhy k problematike zrušenia chránených ložiskových území, dobývacích priestorov a v súčasnosti platných povolení k ťažbe surovín jednotlivými subjektmi, nie sú relevantné k hodnoteniu činnosti „Ťažba bentonitu na ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III“.

Vznik nového územia po rekultivácii - Po ukončení ťažby budú lomy rekultivované. To v určitom rozsahu zmierni negatívne následky po vykonávanej činnosti. Navrhovateľ REGOS s.r.o., aj v súlade s požiadavkou majiteľa pozemkov, má povinnosť **zabezpečiť, že sa pri rekultivácii nezmení jej účel, musí rešpektovať požiadavku majiteľa pozemkov** aby sa pozemky odovzdali v takom stave, ako je určené v rekultivačných plánoch. **V súčasnosti na predmetných ložiskách firma už ťaží, pred povolením ťažby musela vytvoriť rekultivačné plány, ktoré sú schválené Národným lesníckym centrom vo Zvolene.** Tento postup je navrhovateľ povinný zachovať aj v prípade povolenia rozšírenej ťažby na ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III. V tom prípade konečný efekt, pri správne vykonanej rekultivácii a iniciálnej revitalizácii priestoru lomov, nemusí byť nevyhnutne vnímaný ako negatívny.

Vplyvy na horninové prostredie, nerastné suroviny, geodynamické javy a geomorfologické pomery

Vplyvy na horninové prostredie a nerastné suroviny - spočívajú v úbytku horninového podkladu a zásob bentonitu. Celkovo za 20 ročné obdobie ťažby sa predpokladá s úbytkom cca 900 000 t – 1 200 000 t horniny. Príčinou úbytku je vyťaženie významného objemu prírodných hmôt.

Vplyvy na geomorfologické pomery, reliéf - nevyhnutné terénne úpravy a zásahy do krajiny pri ťažbe nerastných surovín povrchovým spôsobom sú vždy **významným negatívnym zásahom** do konfigurácie akéhokoľvek reálneho prostredia. Počas povrchovej ťažby dochádza k odstráneniu skrývky a k vyťaženiu suroviny. Dôsledkom toho je zmena pôvodne plynulých terénnych tvarov, pričom vzniká nový antropogénny reliéf. Aj navrhované rozšírenie plochy ťažby na ložiskách bude pokračovaním trvalého zásahu do reliéfu územia. V dotknutom území je už v súčasnosti v dvoch navrhovaných miestach prítomná otvorená depresná forma reliéfu (lom Lutila I a lom Stará Kremnička III-východ). Na jednom mieste (Stará Kremnička III-západ) vznikne nový lom. Po ukončení ťažby bude uskutočnená technická a biologická (lesnícka) rekultivácia priestoru, čím sa účinky činnosti zmiernia.

Vplyvy na geodynamické javy - Charakter horninového prostredia nevytvára predpoklad nestability územia voči svahovým deformáciám. Svahové pohyby a erózia, sklony a výšky svahov ťažobných rezov budú pri ťažbe **určené v POPD** na základe výpočtov s ohľadom na stabilné pomery a potenciálny vznik zosuvu. Výsledkom rozšírenia ťažobnej plochy bude zmena časti plôch vrchovinej krajiny s prirodzenými sklonmi svahov a energiou reliéfu na strmšie svahy. Tieto v relatívne dlhšom časovom horizonte budú bez pôdneho a vegetačného krytu a s potenciálom intenzívnejšej erózie.

Vplyvy na klimatické pomery

Vykonávanie činnosti a s tým spojené zmeny priamo v priemete pôdorysu lomu podmienia postupné zmeny mikroklimatických charakteristík (odokrytý horninový masív bez vegetácie má iný vlhkosťný a teplotný režim). Postupne sa bude plocha bez aspoň sezónnej vegetácie rozširovať. Priame pôsobenie slnečného žiarenia zvýrazní sezónny a denný chod (rozptyl) teplôt vzduchu. **Vplyv však bude len lokálny a dočasný.** Po ukončení banskej činnosti bude uskutočnená biologická rekultivácia, ktorá tento vplyv zmierni až eliminuje.

Vplyvy na ovzdušie

Pre účely posúdenia vplyvov na životné prostredie bola vypracovaná **emisno-imisná (rozptylová) štúdia – numerická simulácia imisného zaťaženia územia plánovanou činnosťou** (príloha 2 správy o hodnotení). V štúdiu boli vypočítané koncentrácie niektorých znečisťujúcich látok, ktoré pôsobia v súčasnosti (aj zo súčasnej dopravy po ceste I/65) a predpoveď príspevku súčasnej a navrhovanej činnosti (znečisťujúce látky CO, NO₂, SO₂, PM₁₀). Hodnotenie bolo vykonané v troch alternatívach (súčasný priemerný ročný a maximálne krátkodobé koncentrácie a najvyššie príspevky navrhovanej činnosti, porovnanie k maximálnej krátkodobej a priemernej ročnej koncentrácii, CO, NO₂ a na fasádach najexponovanejšej obytnej zástavby v obci Stará Kremnička, Lutila, Bartošova Lehôtky a v obci Jastrabá. Vypočítané hodnoty boli vyhodnotené vzhľadom k vyhláške MPŽPaRR SR č. 360/2010 o kvalite ovzdušia, príloha 11 – Limitné hodnoty, na ochranu zdravia ľudí. Všetky vypočítané príspevky navrhovanej činnosti sa pohybujú na nízkej úrovni. V prípade látok CO, NO₂ a SO₂ nedôjde k žiadnej zmene oproti súčasnému stavu (alternatíva A). Určujúcou škodlivinou sú tuhé znečisťujúce látky (TZL) – suspendované častice PM₁₀. Podľa výpočtov v obytných zástavbách obcí bude dosahovať príspevok lomu ku krátkodobej koncentrácii PM₁₀ v súčasnej dobe (alternatíva A – súčasný stav) hodnotu 0,1 – 0,2 µg.m⁻³, po rozšírení ťažby na maximálnu hodnotu (70 000 t/rok; alternatíva B a C) to bude maximálne 0,2 µg.m⁻³. Limitná hodnota je PM₁₀ 50 µg.m⁻³. **Z výsledkov rozptylovej štúdie vyplýva, že po rozšírení ťažby najvyššie vypočítané koncentrácie znečisťujúcich látok neprekročia limitné hodnoty podľa vyhlášky MPŽPaRR SR č. 360/2010 o kvalite ovzdušia.** Navýšenie koncentrácie v obci Lutila, Stará Kremnička ani v ostatných okolitých obciach **neprekročia ani 1% limitných hodnôt.** Podľa výsledkov rozptylovej štúdie predmet posudzovania "Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III" **spĺňa požiadavky a podmienky**, ktoré

sú ustanovené právnymi predpismi vo veci ochrany ovzdušia. Na základe predchádzajúceho hodnotenia **odporúča**, aby bol pre projekt vydaný súhlas na územné rozhodnutie.

Vplyvy na vodné pomery

Vplyv na podzemné vody - Počas realizácie doterajších prieskumných geologických prác, realizovaných v miestach navrhovanej ťažby, neboli zistené zvodnené polohy, ani prítoky podzemných vôd v skúmaných horninových celkoch. Potenciálna možnosť slabých prítokov vôd je viazaná iba na kvartérne sedimenty (hliny uložené nad bentonitmi – skrývka). Tieto okolnosti boli uvedené v Správe o hodnotení a podrobnejšie zdokumentované v prílohe 3 (Doplňujúce informácie k hydrogeologickým pomerom k správe o hodnotení EIA - „Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“) v doplňujúcom materiáli navrhovateľa „Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“. Z vyhodnotenia kvantitatívnych parametrov podľa existujúcich údajov je intenzita zvodnenia, (resp. prietočnosť) horninového prostredia záujmovej oblasti južnej časti Kremnických vrchov preukázateľne nízka a premenlivá. Zhodnotenie hydrogeologických pomerov lokality na základe existujúcich archívnych údajov o hydrogeologických podmienkach umožňuje vysloviť prognózu, že uvažovaná činnosť nebude mať z regionálneho pohľadu významný vplyv na režim a obeh podzemných vôd hodnotenej lokality. Za predpokladu účinného zamedzenia havarijných únikov ropných látok používaných pri prevádzke ťažobných a dopravných mechanizmov nedôjde ani v lokálnom meradle k ohrozeniu kvality podzemných vôd. Hydrogeologické poznatky, neexistencia žiadneho vodárenského zdroja, ako aj charakter navrhovanej činnosti dovoľujú vysloviť odôvodnený predpoklad, že navrhované povrchové lomy a ťažba v nich nebude mať významný vplyv na hydrogeologické pomery územia.

Vplyv na povrchové vody - Navrhovaná činnosť sa bude realizovať v doline Jelšového potoka a Úkladného jarku a bude mať vplyv na tieto drobné vodné toky: odlesnenie bude meniť charakter povrchového odtoku a prípadné havárie môžu spôsobovať znečistenie povrchových tokov. Už v súčasnosti sú tieto vodné toky, osobitne Úkladný jarok, ovplyvnené bankou činnosťou ktorú v doline potoka realizujú viaceré ťažobné spoločnosti (4 existujúce lomy). K znečisťovaniu povrchových tokov bežnou prevádzkou nebude dochádzať. Podstatný vplyv na existujúce vzdialenejšie povrchové toky sa rozšírením ťažby na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III vylučuje. Tieto okolnosti boli uvedené v Správe o hodnotení a podrobnejšie zdokumentované v doplňujúcom materiáli navrhovateľa „Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“ v prílohe č. 1 (Prognóza nárastu prietoku Kremnického potoka a jeho pravostranného prítoku Úkladný jarok a Jelšový potok vplyvom rozšírenia ťažby bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III), ktorá je zameraná na vyhodnotenie vplyvov odlesnených plôch územia navrhnutých pre predmetnú ťažbu bentonitu na prietokové pomery na miestnych vodných tokoch a prípadné povodňové ohrozenie obce Stará Kremnička. Na základe uvedenej štúdie možno vysloviť záver, že ohrozenie obce Stará Kremnička záplavami z dôvodov vytvorenia plánovaných ťažobných priestorov v oboch dobývacích priestoroch nevytvára žiadnu reálnu hrozbu. Obec Stará Kremnička je skôr ohrozená záplavami napr. pri 50, resp. 100 ročnej vode v dôsledku chýbania základných protipovodňových opatrení v celom povodí toku Kremnického potoka a osobitne pri obci Stará Kremnička, kde sa morfológia terénu doliny Kremnického potoka ešte aj výrazne zužuje.

Negatívnym vplyvom odlesnenia v mieste povrchových lomov by mohol byť vznik zakalených bankských vôd a ich možný negatívny vplyv v prípade ich priameho vypúšťania do povrchových vôd Jelšového potoka a Úkladného potoka. V dôsledku tejto skutočnosti bude potrebné pri banskej činnosti zabezpečiť spôsob a formu odkalovania týchto vôd pred ich

utratením do podlažia, alebo pred vypúšťaním do povrchových vôd. Riešenie tejto skutočnosti býva riešené jednak legislatívne (vodný zákon) a jednak zabezpečené ako v projektovej dokumentácii Plánu otvárky, prípravy a dobývania ložiska (POPD), tak aj v Technologickom predpise dobývania v lome. Podľa vyjadrenia navrhovateľa zakalené banské vody nebudú vypúšťané do podlažia, alebo vodných tokov priamo. Najskôr budú vody zachytené na spodnej pracovnej plošine v lome do záchytného výkopu. Neskôr v prípade vytvorenia jamového lomu budú automaticky zachytené a kumulované na spodnej pracovnej úrovni jamového lomu. Odkalovacie jamy sú bežnou súčasťou každého povrchového lomu nielen na ložiskách bentonitov, ale na každom lome ostatných nerastných surovín v SR. Tieto vody najskôr prejdú spôsobom prirodzeného odkalenia, usadením kalu na dne. Po odkalení budú vody utrúvané do podlažia presakovaním. Za týmto účelom budú vybudované dlhé uklonené výkopy v smere úklonu svahu, v ktorých bude voda presakovať prirodzeným spôsobom do podlažia tvoreného balvanovito-hlinitou suťou. Veľkosť, alebo dĺžka týchto výkopov závisí od geologického podlažia, morfológie svahu a pod., ale bude dostatočná na to, aby odkalená voda presiakla do podlažia skôr ako sa dostane do povrchových vôd. Aj v mimoriadnom prípade, že vypúšťaná voda dosiahne priamo povrchový tok, bude dostatočne odkalená a jej zakalenie bude krátkodobé pričom určite nedosiahne bežný prirodzený stupeň pri zakalení potoka napr. pri daždi a pod. Usadené a vysušené kaly budú pravidelne likvidované odťažením a uložením na skládke skrývkových hmôt, aby odkalovacie systémy boli pripravené na maximálny záchytný výkon.

Vplyv na pôdu

Evidovaným vplyvom je **záber pôdy**, ktorý spočíva v zábere plochy a odstránení skrývky v miestach, kde vzniknú povrchové lomy a v zábere plochy pre umiestnenie skládok skrývky a ciest pre ťažobné mechanizmy. V mieste vykonávania navrhovanej ťažby je už odstránená skrývka na ploche cca 7,33 ha. Ďalším rozšírením ťažby bude odstránená aj ďalšia skrývka. Z dôvodu vytvorenia povrchových lomov bude zabratá a odstránená pôda na ploche 16 ha. **Súčasný ťažobný priestor** je nasledovný: Lutila I. 2,99 ha, Stará Kremnička III-západ 0,0 ha, Stará Kremnička III-východ 4,34 ha, spolu 7,33 ha. **Navrhovaný ťažobný priestor** je nasledovný: Lutila I. 8,47 ha, Stará Kremnička III-západ 3,94 ha, Stará Kremnička III-východ 3,61 ha, spolu 16,01 ha. **Celkový záber plochy** bude po rozšírení ťažby nasledovný: Lutila I. 11,46 ha, Stará Kremnička III-západ 3,94 ha, Stará Kremnička III-východ 7,95 ha, spolu 23,35 ha. Záber pôdy (bez jej odstránenia) **na ploche približne 5 ha bude potrebný aj pre plánované činnosti, ktoré súvisia s ťažbou** (skrývkové plochy, dopravné cesty a pod.). Negatívny vplyv - riziko znečistenia pôdy - následkom realizácie posudzovanej činnosti je potenciálne, existuje v súvislosti s možnosťou vzniku neštandardných situácií ako sú uvoľnenie palív a olejov z motorových vozidiel následkom nehôd, zlého technického stavu vozidiel, a podobne.

Vplyvy na faunu, flóru a ich biotopy

Fauna a flóra lokality (priestoru lomov) a kontaktného územia bude **negatívne ovplyvnená účinkami vykonávaných banských prác a dopravy suroviny z lomu**. Tieto vplyvy budú najvýznamnejšie v blízkosti lomu a komunikácií. S narastajúcou vzdialenosťou budú uvedené účinky postupne doznievať. Všetky opisované negatívne vplyvy už v území pôsobia aj v súčasnosti a ako vidno z výsledkov prevzatého prieskumu bioty, nemajú na rastlinné a živočíšne spoločenstvá významnejší vplyv mimo lokality lomov a blízkeho kontaktného územia. Vplyv negatívnych javov pri príprave lomov na ťažbu a pri ťažbe, uvádzaných v ďalšom texte, bude navrhovateľ v maximálnej miere korigovať a tieto **činnosti bude realizovať pod environmentálnym dozorom**.

Likvidácia, znehodnotenie alebo poškodenie vegetácie - Územie dobývacích priestorov predstavuje zalesnená plocha. Pred začatím ťažby bude **nutné odstrániť drevniny z časti plochy približne 20 – 21 ha** (na ťažbu v lomoch – 16 ha, na umiestnenie skládok skrývky a prístupových ciest – 5 ha). Dôjde pri tom k odstráneniu niektorých druhov drevín. Plochy určené na rozšírenie ťažby bentonitu sú situované v miestach, kde okrem ťažby nerastných surovín **prebieha aj dlhoročná ťažba drevnej hmoty**, čo je dokumentované v Správe o hodnotení. Okolité lesy je v posledných rokoch intenzívne hospodársky využívané. Nachádza sa tu **niekoľko pásových rubov po ťažbe dreva**. Niektoré sú zalesnené, inde sa nachádza stále odkrytá plocha, často úplne bez vegetácie. V prípade ťažby bentonitu bude teda potrebné odstrániť aj mladý porast, ktorý bol vysadený pred cca 10 rokmi. Ťažbou budú dotknuté jednak porasty s prirodzeným drevinovým zložením a štruktúrou, ale aj porasty, ktoré boli zmenené hospodárením.

Likvidácia živočíšnych druhov - Počas ťažobných prác v lome, najmä pri odstraňovaní skrývky, môže dôjsť k likvidácii drobných zemných cicavcov a hmyzu.

Premiestnenie spoločenstiev a druhov, zmena pestrosti (úbytok biodiverzity) - Využitie navrhovaného objemu zásob suroviny ťažbou bude relatívne dlhodobý proces. Toto obdobie bude charakteristické dočasným ústupom bioty z priestoru ťažby a jeho okolia a zmenou druhovej pestrosti. Niektoré druhy živočíchov sú na vyrušovanie tolerantnejšie, menej tolerantné druhy z riešeného územia ustúpia do relatívne pokojnejších častí krajiny.

Zmena, obmedzenie alebo strata biotopov - Podľa výsledkov mapovania biotopov, ktoré bolo uskutočnené v južnej časti Kremnických vrchov (prevzaté výsledky, Búci a kol., 2013) sa v miestach navrhnutých na rozšírenie plochy ťažby nachádzajú nasledovné biotopy: Ls5.1 – Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (biotop európskeho významu 9130), Ls5.2 – Kyslomilné bukové lesy (biotop európskeho významu 9110) a biotop národného významu Ls2.1 Dubovo hrabové lesy karpatské. Najrozsiahljšiu plochu zaberá prvý z uvádzaných biotopov (Ls5.1). Je veľkoplošne a hojne rozšírený v podhorskom a horskom stupni, v nadmorskej výške 300 až 1200 m. Podľa Atlasu európsky významných biotopov na Slovensku (Viceníková a Polák, 2003) v rámci Slovenska je to najrozšírenejší typ biotopu pokrývajúci rozsiahle plochy od Malých Karpát až po Východné Karpaty. Pokiaľ sa zachová prirodzená štruktúra tohto biotopu, je v rámci Slovenska relatívne málo ohrozený. Biotop Ls5.2 (9110) sa na Slovensku vyskytuje v podhorskom a horskom stupni (350 – 1200 až 1400 m n. m.), niekde len ostrovčekovito, inde na veľkých plochách. Podľa Atlasu európsky významných biotopov na Slovensku (Viceníková a Polák, 2003) ide o biotop hojne sa vyskytujúci na Slovensku. Porasty väčšinou patria do hospodárskych lesov, v jednotlivých dielcoch sú v drevinovej skladbe posuny k prevahe hrabu alebo duba, ktoré sa zvyčajne vo väčšom priestorovom rámci stierajú (Stanová, Valachovič a kol., 2002). Dubovo-hrabové lesy karpatské sú bežné lesy, zonálne mezofilné (slabo hydrofilné) lesy.

Možno teda konštatovať, že v miestach, v ktorých sa navrhuje rozšírenie plochy ťažby bentonitu **sa nachádzajú iba bežné typy biotopov**, často porasty zmenené hospodárením. Podľa doterajších zistení sa tu **nenachádzajú žiadne zriedkavé, ohrozené ani vzácne biotopy**. **V posudzovanom území sa nenachádzajú ani žiadne mokrade**. Dokumentácia regionálneho územného systému ekologickej stability (Kočícký et al., 2013) uvádza, že v pramennej oblasti Jelšového potoka nachádzajú menšie plochy biotopu Ls3.3 Dubové nátržníkové lesy 9110 (čiastočne zmenené v prospech Ls2.1), avšak v dokumentácii sa neuvádzajú presné miesta ich výskytu. Ide o prioritné typy prirodzených biotopov, ktorých **výskyt resp. absencia na ťažobnej ploche sa bude preverovať v kooperácii s environmentálnym dozorom**.

Zmeny vegetácie a živočíšnych druhov v okolí ťažobnej plochy - Budú ovplyvňované činnosťou vykonávanou v priestore ťažby. Najmä v suchých obdobiach sa na drevinách

porastových stien vo zvýšenej miere budú usadzovať tuhé častice, ktoré budú upchávať asimilačné orgány. Znižuje sa tým ich vitalita a odolnosť voči biotickým a abiotickým činiteľom. **Proces bude preverovaný a korigovaný v kooperácii s environmentálnym dozorom.** Za hranicami ťažobného priestoru v príľahlom lesnom poraste sa neočakávajú zmeny vegetačného krytu a živočíšnych druhov.

Zmena akustických a optických účinkov - Fauna lokality a kontaktného územia **bude ovplyvnená** akustickými a optickými účinkami vykonávaných banských a úpravárenských prác.

Šírenie nepôvodných - invázných druhov - Počas ťažby budú vznikať odkryté plochy, na ktorých môže dochádzať k šíreniu nepôvodných rastlinných druhov. Bude dochádzať k zmene druhového zloženia, k pribúdaniu synantropných a ruderálnych druhov, ktoré sa budú postupne šíriť aj do okolia. **Proces bude kontrolovaný a korigovaný v kooperácii s environmentálnym dozorom.**

Fragmentácia migračných ciest živočíchov - V prírodnom lesnom prostredí dotknutého územia, v ktorom sú situované DP Lutila I a DP Stará Kremnička III, vedú **migračné koridory** najmä zvere (najmä niektoré druhy šeliem a kopytníkov), ktoré môžu byť činnosťou čiastočne narušené (biokoridor Chrasťová, kap. C.II.10 ÚSES). **Funkčnosť biokoridoru bude kontrolovaná v kooperácii s environmentálnym dozorom** tak, aby biokoridor nebol nikdy prerušený v celej svojej šírke. Z pohľadu migrácie avifauny je posudzované územie menej významné.

Vplyvy na krajinu

Funkčná zmena krajiny, využívanie zeme - Rozšírením plochy ťažby **dôjde k dočasnej funkčnej zmene krajiny** (zmene spôsobu využitia lesov). **Pozemky budú dočasne odňaté z plnenia funkcií lesov.** Časť lesných pozemkov sa zmení na priestor lomu – areál povrchovej ťažby ílovitej horniny. V štruktúre krajiny sa tým do vykonania rekultivačných prác zmenia proporcie v zastúpení jednotlivých typov funkčne využívaných pozemkov.

Zmena vizuálnych pomerov - Priamo v dotknutom území (v dvoch z troch navrhovaných ložísk), ako aj v širšom okolí navrhovanej činnosti, je rozšírenie ťažby pokračovaním už realizovanej povrchová ťažby, t.j. nevytvára úplne nový krajinný prvok. V okolí je situovaných niekoľko povrchových lomov. Po rozšírení plochy ťažby budú vizuálne vnemy o niečo výraznejšie. Zo západnej strany – od obce Lutila a Žiarskej kotliny posudzovaná ťažba nebude vnímaná, keďže bude prebiehať za výrazným morfológickým hrebeňom. Vďaka zachovaniu hrebeňa a lesných porastov, ktoré budú tvoriť vizuálnu bariéru aj po rozšírení plochy ťažby, bude zachovaná súčasnosť scenéria krajiny. Ťažba nebude vnímaná ani z obce Stará Kremnička. Obec sa nachádza v doline Kremnického potoka a v dostatočnej vzdialenosti od miesta ťažby. Medzi obcou Stará Kremnička a priestorom ťažby je vhodná konfigurácia terénu a pásma hustého lesa, ktoré zabraňujú pohľadu na lomy. Rozšírená ťažba je plánovaná iba v miestach, kde prebieha aj v súčasnosti. Ani jedna zo súčasných ťažobných plôch nie je vizuálne vnímaná zo žiadneho miesta z obce Stará Kremnička.

Zmena scenérie z vybraných vyššie položených miest je v správe o hodnotení dokumentovaná, predovšetkým z najznámejšieho miestneho turistického vyhliadkového miesta, z ktorého je priaznivý výhľad na skúmané územie, z vrchu Kamenica (príloha 4 Správy o hodnotení). Vizualizácia znázorňuje časový postup ťažby a rekultivácie, ktorá bude uskutočňovaná po ukončení ťažby a porovnáva ho so súčasným vzhľadom. Je nutné poznamenať, že súčasné lomy v DP Lutila I a v DP Stará Kremnička III aj napriek svojej súčasnej veľkosti (lom Lutila – cca 3 ha, lom Stará Kremnička III východ – cca 4 ha) nie sú pri pohľade z Kamenice viditeľné. Rozšírenie ťažby podľa navrhovaného riešenia je pokračovaním zásahu do krajiny, pri ktorom dôjde k zmene vizuálnych pomerov v území. Pokračovaním v banskej činnosti dôjde k záberu väčšej plochy lesných plôch, čím sa v

krajinnom obraze lokálne zmení vertikálna zložka reliéfu a z určitých miest – najmä z okolitých pohorí aj pohľadové vnemy. Tieto zmeny ale nebudú vnímané obyvateľmi dotknutých, ani iných obcí z ich obydľí. Z nižšie položených miest - z doliny Kremnického potoka, od Starej Kremničky, ani od Lutily nebude vnímaná žiadna zmena scenérie. Vzniknuté povrchové lomy budú viditeľné z východu, a to iba z vyššie položených miest Jastrabskej vrchoviny. Z týchto miest budú predstavovať pohľadovo výrazné prvky, ktoré budú spolu s už existujúcimi lomami kontrastovať s prostredím okolitých lesných spoločenstiev. Vizualne výrazná bude farebná a textúrna odlišnosť lomov od okolitej vegetačnej pokrývky. Pri pohľade zo vzdialenejších miest tak vzniknú nové vizualne prvky. Po ukončení ťažby bude uskutočnená technická a biologická rekultivácia priestoru, čím sa účinky činnosti zmiernia.

Vplyvy na chránené územia a ich ochranné pásma

Územie navrhovanej činnosti nie je v priestorovom a funkčnom prekrýte s chránenými územiami prírody podľa zákona č. 543/2002 Z. z. a je zónou v 1. stupni ochrany. Vzhľadom na vzdialenosť lokality od vyhlásených a navrhovaných chránených území prírody, sa nepredpokladajú ani nepriame vplyvy na chránené územia. Lokalita navrhovaná pre realizáciu činnosti nie je súčasťou ani nezasahuje do ochranného pásma zdrojov vody. V DP Lutila I sa nachádza **chránený strom – Duglaska tisolistá** s 2. stupňom ochrany. Chránený strom sa nachádza na okraji navrhovaného ťažobného priestoru. Jeho odstránenie nebude potrebné, no ťažba bude prebiehať v jeho blízkosti a bude ňou ovplyvňovaný. Duglaska sa už v súčasnosti nachádza na okraji holorubu po ťažbe dreva. Požaduje sa spolupráca navrhovateľa so špecialistom biológom, čo je premietnuté do návrhu opatrení.

Na základe aktuálnych výsledkov prieskumu zo susedného územia je možné konštatovať, že **výskyt chránených rastlinných druhov** je v širšom území veľmi ostrovčekovitý a ojedinelý a je sústredený najmä na podmáčané miesta, na prameniská s rašelinníkmi, a pod. Zo živočíšnych druhov sú taktiež najdôležitejšie najmä druhy bezprostredne viazané na vodu, prípadne močaristý biotop. Tieto sa **nachádzajú severnejšie od posudzovaných miest.** Na základe prevzatých výsledkov z prieskumu susedného územia sa predpokladá, že priamo posudzované územie v DP Lutila I a Stará Kremnička III je z hľadiska výskytu chránených a ohrozených druhov územie relatívne chudobné. Keďže ale prieskum chránených druhov nebol realizovaný priamo v mieste navrhovaného rozšírenia plochy ťažby, výskyt resp. absencia chránených druhov bude preverovaná pred rozšírením plochy ťažby v kooperácii s ekologickým dozorom (environmentalistom).

Vplyvy na územný systém ekologickej stability

Dotknutý priestor a jeho širšie okolie sú definované viacerými prvkami ÚSES na nadregionálnej, regionálnej či miestnej úrovni (biocentrá, biokoridory a interakčné prvky) uvedené v Správe o hodnotení v časti kap. C.III.10 *Územný systém ekologickej stability*. Vplyvy navrhovanej činnosti na prvky ÚSES súvisia s vplyvmi na rastlinstvo a živočíšstvo, ktoré sú opísané v predchádzajúcich kapitolách. Územím, ktoré je navrhnuté na rozšírenú ťažbu v DP Lutila I (ložisko Lutila I) prechádza časť terestrického biokoridoru regionálneho významu RBk 4 Chrast'ová. Podľa návrhu RÚSES **terestrický biokoridor regionálneho významu RBk 4 Chrast'ová sa dostáva do kolízie s dobývacím priestorom Lutila I.** Navrhovaná činnosť je plánovaná iba v malej časti DP, pričom bude zabrátať iba časť predmetného biokoridoru, ktorého funkcia ako celku nebude narušená. Navrhovanou činnosťou nedôjde k ohrozeniu alebo narušeniu územného systému ekologickej stability. Všetky aktivity v tejto časti DP budú realizované pod dozorom environmentalistu.

Vplyvy na urbánny komplex a využívanie zeme - Pokračujúca činnosť nebude mať zásadný vplyv na urbánny komplex ani na využívanie zeme.

Vplyvy na kultúrne hodnoty a historické pamiatky - Neočakávajú sa žiadne vplyvy na kultúrne hodnoty ani na historické pamiatky.

Vplyvy na archeologické náleziská - Neočakávajú sa žiadne vplyvy na archeologické náleziská.

Vplyvy na paleontologické náleziská a významné geologické lokality - Neočakávajú sa žiadne vplyvy na paleontologické náleziská ani na významné geologické lokality.

Vplyvy na kultúrne hodnoty nehmotnej povahy - Neočakávajú sa žiadne vplyvy na kultúrne hodnoty nehmotnej povahy (napr. miestne tradície).

Iné vplyvy

Vplyvy na hospodárstvo – zahrňujú vplyv **na priemyselnú výrobu a hospodársky rast a ekonomické využitie územia** - Na priemyselné aktivity bude mať činnosť vplyv tým, že bude poskytovať vzácnu surovinu - ílovitú horninu bentonit so širokou škálou použitia. Zahrňujú tiež **vplyvy na poľnohospodársku a lesnú výrobu** - navrhovaná činnosť neovplyvní poľnohospodársku výrobu. Vplyv navrhovanej činnosti na lesnú výrobu spočíva v dočasnom zábere lesných pozemkov.

Vplyvy vyvolané likvidáciou činnosti po ukončení jej prevádzky – Neočakávajú sa žiadne vplyvy vyvolané likvidáciou činnosti po ukončení jej prevádzky.

Priestorová syntéza vplyvov činnosti v území

Predpokladaná antropogénna záťaž územia - antropogénne zaťaženie priamo dotknutého územia je aj v súčasnosti relatívne vysoké aj keď s rôznym stupňom intenzity. V priestore navrhovanej činnosti aj dnes prebieha klasická ťažobná priemyselná činnosť, ktorá vplýva na všetky zložky životného prostredia. Priestor v okolí lomu je charakteristický svojím prírodným prostredím s veľkým podielom prírodných prvkov, avšak v tesnom susedstve lokality lomov, negatívne ovplyvnených povrchovou ťažbou. Na základe uvedeného možno konštatovať, že **pre územie bude navrhovaná činnosť predstavovať o niečo väčšiu mieru záťaže ako doteraz**. Uvedené vplyvy by sa prejavovali aj v prípade, ak by sa navrhovaná činnosť nerealizovala, len v menšej intenzite a pravdepodobne v kratšej dobe. Niektoré negatívne vplyvy uvedené v nasledujúcej kapitole sa teda prejavia intenzívnejšie z dôvodu dlhšieho pôsobenia a z dôvodu ťažby na väčšej ploche.

Priestorová syntéza pozitívnych a negatívnych vplyvov v území - Územie je v dostatočnej vzdialenosti od najbližších obcí. Očakávané negatívne vplyvy na obyvateľstvo – ako napr. zmena vizuálnych pomerov sa prejaví vo vzdialenejších miestach od obydľí. Negatívne budú činnosť vnímať návštevníci lesa a turisti prechádzajúci územím po turistických chodníkoch v okolí lomov. Dôležité je, že **negatívne vplyvy sa neprejavia v najzraniteľnejších miestach, t.j. v obytných zónach okolitých obcí**. Tu sa skôr prejavia pozitívne vplyvy (vplyvy na ekonomické ukazovatele obce, a pod.).

Negatívne vplyvy na abiotické zložky a biotu sa najvýraznejšie prejavia v prírodnom území navrhnutom na rozšírenie ťažobného priestoru a jeho blízkom okolí. Územie, na ktorom prebieha súčasná ťažba je už v súčasnosti antropogénne ovplyvnené a v samotnom priestore lomov zdevastované, vplyvy rozšírenia sa teda prejavia ako nové negatívne vplyvy popri už existujúcich. Tieto negatívne vplyvy, ktorým sa nedá v prípade povrchovej ťažby vyhnúť, je možné zmierniť na únosnú mieru až dôslednou a odborne prevedenou rekultiváciou územia.

Priestorové rozloženie predpokladaných preťažených lokalít územia - je situované v samotnom ťažobnom priestore a bezprostredne nadväzujúce okolie ťažby. Za preťažené lokality bude možné považovať aj okolie prístupových ciest k lomom, ktorými budú prechádzať dopravné mechanizmy. Charakter preťaženého územia je daný súčasným stavom

životného prostredia, preto **ku kumulácii nepriaznivých vplyvov dochádza iba v tých zložkách životného prostredia a bodoch územia, kde už nejaké vplyvy alebo zaťaženie bolo identifikované** (rozfárané lomy, v súčasnosti používané cesty na prepravu suroviny).

Komplexné posúdenie očakávaných vplyvov z hľadiska ich významnosti a ich porovnanie platnými právnymi predpismi

Navrhovaná činnosť v rozsahu v akom je predložená a hodnotená v tejto environmentálnej dokumentácii, vrátane doplňujúceho stanoviska navrhovateľa „Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“, je v súlade s právnymi predpismi. Pripomienky a stanoviská dotknutých orgánov, ktoré sa vyjadrovali k zámeru činnosti, boli zapracované do návrhu opatrení. Očakávané vplyvy boli porovnané s právnymi predpismi v oblasti životného prostredia, predovšetkým s nasledujúcimi:

- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny
- Zákon č. 364/2004 o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon)
- Zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Vyhláška MŽP SR č. 310/2013 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o odpadoch
- Zákon č. 355/2007 z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Vyhláška MŽP SR č. 255/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Vyhláška MZ SR č. 549/2007, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o prípustných hodnotách hluku, infrazvuku a vibrácií a o požiadavkách na objektivizáciu hluku, infrazvuku a vibrácií v životnom prostredí.
- Zákon č. 137/2010 o ovzduší
- Vyhláška MŽP SR č. 410/2012 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o ovzduší
- Vyhláška MŽP SR č. 360/2010 Z. z. o kvalite ovzdušia
- Zákon č. 326/2005 o lesoch.

V Správe o hodnotení je konštatované, že **niektoré negatívne vplyvy navrhovaného realizačného variantu sú významnejšie v porovnaní s nulovým variantom** (kap. C.V.2), **ale nie v takej miere aby prekračovali platné limity alebo výrazne narušili pohodlie života miestneho obyvateľstva**. K objektívne hodnotenia vplyvov je treba uviesť, že existujú viaceré druhy vplyvov, ktoré je v súčasnosti možné hodnotiť iba na základe prevzatých poznatkov, najvypuklejšie sa to javí u dvoch vplyvov:

- zdravotné riziká
- vplyvy na povrchové vody.

Zdravotné riziká určitých činností v hospodárskej sfére sú špecifickým odborným problémom, ktorý môžu reprezentatívne riešiť len špecializované inštitúcie, ktorých výsledky v regiónoch sumarizujú, posudzujú a zverejňujú kompetentné Regionálne úrady verejného zdravotníctva (RÚVZ). Autori spracovali zdravotné riziká zo zverejnených údajov a Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Žiari nad Hronom nemal vo svojom stanovisku, k tomuto spracovaniu zásadnejšie pripomienky. V súčasnosti možno konštatovať, že nie je známy podnet verejnosti alebo špecializovaných inštitúcií na riešenie zdravotných problémov, ktoré by boli priamo spájané s ťažbou nerastných surovín v južnej časti Kremnických vrchov.

Kumulatívne vplyvy na povrchové vody v celej oblasti ťažby nerastných surovín v južnej časti Kremnických vrchov (ako ju napr. zdefinovalo OZ Kremnica nad zlato) by bolo možné

efektívne a reprezentatívnym spôsobom vyhodnocovať iba na základe výsledkov účelovej monitorovacej siete (kvantitatívne a kvalitatívne parametre, monitorovanie v relevantných časových intervaloch). Takéto výsledky v súčasnosti nie sú k dispozícii, preto sa musia hodnotenia viazať na štátom evidované databázové systémy, ktoré sú hlavne v správe Slovenského hydrometeorologického ústavu, alebo na účelové celoštátne či regionálne databázy budované na takých inštitúciách ako sú Štátny geologický ústav Dionýza Štúra v Bratislave alebo Výskumný ústav vodného hospodárstva v Bratislave. Je zjavné, že tieto výstupy nemôžu nahrádzať efektívnu účelovú monitorovaciu sieť.

Možno teda konštatovať, že úplnosť zistenia kladných a záporných vplyvov činnosti vrátane ich vzájomného pôsobenia je v správe o hodnotení a v doplňujúcom materiáli navrhovateľa „Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III“ primerane dokumentovaná a umožňuje s dostatočnou presnosťou sformulovať záverečné stanovisko.

Prevádzkové riziká a ich možný vplyv na územie (možnosť vzniku havárií)

Prevádzkové riziká sú spojené v konkrétnom prípade hlavne s problematikou havarijného úniku ropných látok pri ťažbe a nedodržaním pravidiel bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Za dodržania všetkých prevádzkových, organizačných, požiarnych a bezpečnostných predpisov by malo byť eliminované riziko posudzovanej činnosti počas jej prevádzky. **Potenciálne riziká** poškodenia, alebo ohrozenia životného prostredia môžu vzniknúť v dôsledku množstva príčin, ako sú napríklad zlyhanie technických opatrení (havárie na stavebných mechanizmoch a dopravných prostriedkoch, únava materiálu a pod.), zlyhanie ľudského faktora (nedodržanie pracovnej alebo technologickej disciplíny), sabotáže, vlámania a krádeže, vonkajšie vplyvy (neovplyvniteľné udalosti - finančný krach prevádzkovateľa pri krízach), prírodné sily (prívalové dažde, povodne, úder blesku, zemetrasenie). Nehody a havárie môžu mať následky ako napríklad kontaminácia horninového prostredia a povrchovej či podzemnej vody, požiar, škody na majetku, poškodenie zdravia alebo smrť.

Väčšina rizík je však na úrovni pracovnej disciplíny a dodržiavania bezpečnostných zásad v pracovnom procese, prevenciou je predovšetkým osobná úroveň vzdelania a miera zodpovednosti a spôsobilosti pracovníkov vykonávať danú činnosť.

Vyhodnotenie negatívnych vplyvov – rozšírením plochy na ťažbu bentonitu podľa navrhovaného zámeru na ložiskách v DP Lutilla I a Stará Kremnička III dôjde k zásahu do prírodného lesného prostredia. V prípade realizácie navrhovanej činnosti sa budú prejavovať negatívne vplyvy najmä na biotické zložky životného prostredia (vegetácia, biotopy) ale aj na abiotické zložky (lesnú pôdu, horninové prostredie reliéf, povrchové vody). Pri pohľade z vyššie položených miest dôjde k zmene scenérie krajiny. Z porovnania variantu navrhovanej činnosti s nulovým variantom vyplýva, že všetky uvedené vplyvy by sa prejavovali aj v prípade, ak by sa navrhovaná činnosť nerealizovala, avšak na menšej ploche. Z hľadiska zásahov do pôdy, vegetácie i fauny je realizácia navrhovanej činnosti v porovnaní s nulovým variantom jednoznačne nepriaznivejšia, keď tu dochádza k záberu väčšej plochy. To, že niektoré negatívne vplyvy navrhovaného variantu sú výraznejšie ako pri nulovom variante, vyplýva aj zo skutočnosti, že lokalita je situovaná v prírodnom prostredí s veľkým podielom prírodných prvkov. Negatívne aspekty sú vyvažované pozitívami vo sfére sociálno - ekonomických vplyvov hodnotenej činnosti. Z uvedeného pohľadu (vyváženosť aspektov ochrany životného prostredia a sociálno ekonomických aspektov) **realizácia navrhovanej činnosti nemá pri dodržaní navrhovaných opatrení a kvalitne vykonanej rekultivácii také negatívne vplyvy, ktoré by bránili povoleniu rozšíriť ťažbu bentonitu v zmysle predloženého realizačného variantu.** Z celkového vyhodnotenia negatívnych vplyvov možno urobiť záver, že **negatívne vplyvy navrhovanej činnosti možno hodnotiť ako**

vplyvy málo až stredne významné, vo väčšine prípadov ide o lokálne vplyvy, eliminovateľné dostupnými technickými a organizačnými opatreniami, s malými rizikami ovplyvnenia kvality zložiek životného prostredia. Toto hodnotenie je možné vzťahovať iba na konkrétne hodnotenie vplyvu rozšírenia ťažby bentonitu na životné prostredie na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III.

Vyhodnotenie pozitívnych vplyvov - v prípade, ak by sa navrhovaná činnosť nerealizovala neprejavili by sa viaceré pozitívne vplyvy – nevznikli by pracovné miesta, znamenalo by to nižší príjem do obecnej a štátnej pokladnice, a menšie možnosti pre rozvoj podnikateľských aktivít v regióne. Zo sociálno - ekonomického pohľadu je realizácia činnosti výhodnejšia hlavne z dôvodu zabezpečenia zdroja významnej suroviny bentonitu pre potreby rozvoja priemyselnej výroby na území Slovenskej republiky, so snahou finalizovať spracovanie bentonitu priamo v predmetnom území, s pozitívnym vplyvom na zamestnanosť a ekonomické benefity v regióne. **Bentonit je nepochybne významnou ekologickou surovinou**, ktorá je na trhu žiadaná pre svoje zvlášť priaznivé vlastnosti v širokej škále sektorov hospodárstva, pričom **jeho využitie je jednoznačne prospešné aj pre ochranu životného prostredia**. Oprávnené sa dá preto predpokladať, že aj Slovenská republika bude mať záujem ťažiť túto surovinu a hlavným cieľom by malo byť jej spracovanie na vlastnom území (nie iba exportovať nespracovanú surovinu), aby boli benefity z ťažby pre obyvateľstvo a rozvoj regiónu väčšie. V tomto pozitívnom trende je nasmerovaná aj plánovaná aktivita navrhovateľa postaviť v blízkej budúcnosti závod či prevádzku na spracovanie vyťaženej suroviny na domácej pôde.

V. CELKOVÉ HODNOTENIE VPLYVOV NAVRHOVANEJ ČINNOSTI NA NAVRHOVANÉ CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIA, ÚZEMIA EURÓPSKEHO VÝZNAMU ALEBO EURÓPSKU SÚSTAVU CHRÁNENÝCH ÚZEMÍ (NATURA 2000)

Riešené územie nezasahuje do súvislej sústavy chránených území Natura 2000 – nezasahuje do navrhovaných chránených vtáčích území, ani území európskeho významu.

VI. ROZHODNUTIE VO VECI

1. Záverečné stanovisko

Na základe výsledkov procesu posudzovania vykonaného v súlade s ustanoveniami zákona, pri ktorom sa zväžil stav územia, význam očakávaných vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie a zdravie obyvateľstva z hľadiska pravdepodobnosti, rozsahu a trvania, charakteru navrhovanej činnosti, miesta vykonávania navrhovanej činnosti, so zameraním na súlad s územnoplánovacou dokumentáciou, záverov hodnotenia podľa správy o hodnotení, stanovísk orgánov dotknutých navrhovanou činnosťou, písomnej analýzy stanovísk, ako aj výsledku verejného prerokovania a výsledku odborného posudku sa

s ú h l a s í

s realizáciou navrhovanej činnosti **”Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I. a Stará Kremnička III.”**, za predpokladu splnenia podmienok uvedených v bode VI.3. tohto záverečného stanoviska.

2. Odsúhlasený variant

Odsúhlaseným variantom je hodnotený **realizačný variant** s technológiou ťažby bentonitu v zmysle technického a technologického riešenia uvedeného v kapitole II.6. záverečného stanoviska.

Zdôvodnenie návrhu optimálneho variantu vychádza z toho, že uvedené negatívne vplyvy na abiotické zložky, na scenériu krajiny, ale najmä na biotické zložky životného prostredia vyvažujú prínosy v sociálno-ekonomickej oblasti, v priemyselnom sektore a pri ochrane životného prostredia. Z ekonomického aj sociálneho hľadiska vychádza z porovnania priaznivejšie variant rozšírenia plochy ťažby, pretože negatívne vplyvy navrhovanej činnosti v komplexnom pohľade sú eliminovateľné dostupnými technickými a organizačnými opatreniami. To v súlade s politikou trvalo udržateľného rozvoja spoločnosti vytvára predpoklad na odporúčenie navrhovanej činnosti v realizačnom variante.

Zároveň treba k vyššie uvedenému podotknúť, že ide o hodnotenie aktivity jednej ťažiarkej spoločnosti vo variante rozšírenia už povolenej ťažby bentonitu.

Pri hodnotení konkrétnej aktivity rozšírenia ťažby na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III je potrebné tiež zdôrazniť skutočnosti, že **aktivity ťažobnej spoločnosti sú navrhované v dostatočnej vzdialenosti od obytných častí.** Ťažba bude prebiehať postupne na troch miestach, pričom v dvoch prípadoch pôjde o rozšírenie existujúcich lomov. V treťom prípade vznikne nový povrchový lom. Navrhovaná činnosť je pri správnej realizácii navrhnutých zmierňujúcich opatrení nasmerovaná k zosúladieniu požiadaviek ochrany prírody a krajiny a požiadaviek využitia nerastného bohatstva v území. V rámci správy o hodnotení sa skúmali najmä stretý záujmov v oblasti ochrany prírody a krajiny a v oblasti ochrany zdravia obyvateľstva. Správa o hodnotení vychádza z prevzatých ale aktuálnych poznatkov o biotopoch, hodnotí aktuálne výskumy flóry a fauny (hodnotenie prírodných biotopov v dobývacom priestore, vzácnych a ohrozených druhov rastlín a živočíchov v okolí na základe prevzatých výsledkov a zaangažovania ekologického dozoru v ďalšom štádiu prípravy projektovej dokumentácie). Najzávažnejšou environmentálnou požiadavkou, spojenou s územím po ukončení ťažby je kvalitne vykonaná rekultivácia, preto v správe o hodnotení jej bola venovaná osobitná pozornosť, najmä pri návrhu zmierňujúcich opatrení a **akceptovaní environmentálneho dozoru** v tejto problematike.

Za pozitívny krok treba považovať aj vypracované expertízne posudky „Emisno-imisná (rozptylová štúdia)“ (Hesek, 2015) a „Posudok k problematike radónového rizika“ (Vargicová, 2015). Výsledky týchto štúdií, nepreukázali negatívne vplyvy na jednotlivé zložky životného prostredia, ani na zdravie obyvateľov a obytnú pohodu v najbližšej obytnej zástavbe. Navrhovateľ v rámci doplňujúceho materiálu „Vyhodnotenie pripomienok k Správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“ dal vypracovať samostatné odborné prílohy č. 1 a č.3, ktoré významným spôsobom rozšírili informáciu o vodnej zložke hodnoteného systému a aspektoch jej možného ovplyvnenia rozšírenou ťažbou (Príloha č. 1: Prognóza nárastu prítoku Kremnického potoka a jeho pravostranného prítoku Úkladný jarok a Jelšový potok vplyvom rozšírenia ťažby bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III, Príloha č. 3: Doplnujúca informácia k hydrogeologickým pomerom k správe o hodnotení EIA – „Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III“).

Záverom možno konštatovať, že navrhovanou činnosťou (rozšírením už povolenej a prebiehajúcej ťažby bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III) aj vzhľadom na výšku ročnej ťažby nedôjde k prekročeniu ekologickej únosnosti prostredia. Dôslednou realizáciou navrhnutých opatrení je možné dosiahnuť stav, že prevádzka lomov po rozšírení a ich následné využitie sa dá zosúladiť so záujmami ochrany prírody.

Na základe uvedených skutočností a výsledkov doterajšieho posudzovania vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie bol odporúčený na realizáciu realizačný variant uvedený v správe o hodnotení, t.j. ťažba bentonitu na ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III. v jej rozšírenej podobe.

3. Opatrenia a podmienky na prípravu, realizáciu a prípadne na ukončenie navrhovanej činnosti alebo jej zmeny, ak je spojené s likvidáciou, sanáciou alebo rekultiváciou vrátane opatrení na vylúčenie alebo zníženie významne nepriaznivých vplyvov navrhovanej činnosti alebo jej zmeny

V predkladanej správe o hodnotení sú zhodnotené očakávané environmentálne vplyvy ťažby bentonitu na jednotlivých ložiskách bentonitu v spojených dobývacích priestoroch Lutilla I a Stará Kremnička III a zároveň sú navrhnuté opatrenia, ktoré sa následne budú premietat' do rozhodnutí orgánov štátnej správy v ďalšom postupe povoľovania a do plánov ťažby (POPD) pre jednotlivé ložiská a etapy ťažby. Uvedené opatrenia boli doplnené o nové aspekty, ktoré vyplynuli z procesu posudzovania. Účelom opatrení je predchádzať, zmierniť, minimalizovať alebo kompenzovať predpokladané negatívne vplyvy navrhovanej činnosti na životné prostredie, ktoré je možné ovplyvňovať realizovaním odporúčaných opatrení v etape prípravy, realizácie i po skončení realizácie navrhovanej činnosti.

Najzávažnejšou environmentálnou požiadavkou, spojenou s územím po ukončení ťažby, je kvalitne vykonaná rekultivácia. Navrhnuté opatrenia sú teda zameraná najmä na zmiernenie vplyvov na biotu (vegetáciu, faunu, biotopy, územný systém ekologickej stability) a na povrchové vody.

Územnoplánovacie opatrenia

- Územná ochrana ložiska nerastných surovín sa na ložiskách vyhradených nerastov vykonáva vo forme chránených ložiskových území a dobývacích priestorov (§ 25 cit. zákona – pred začatím ťažby ako forma rozhodnutia o využívaní územia). Preto chránené ložiskové územie ako aj dobývací priestor musia byť vyznačené v územnom pláne.
- Súčasné a už schválené (pripravené) ťažobné plochy je potrebné vyznačiť vo funkčnom výkrese územných plánov a definovať ich ako výrobnú plochu – priemysel (ťažba, technické zariadenia). Tento funkčno-priestorový celok po dohode s majiteľmi pozemkov navrhnuť pre budúcnosť ako plochu krajinnej zelene, určenú na revitalizáciu územia povrchového lomu a jeho výrobného zázemia po ukončení ťažby.

Technické opatrenia

Opatrenia na minimalizáciu prašnosti a iných emisií do ovzdušia

- Po rozšírení plochy ťažby **zabezpečiť meranie prašnosti** na overenie výsledkov predpovedí v rozptylovej štúdii. Výsledky oznamovať na príslušný OÚ, odbor starostlivosti o životné prostredie, dotknuté obce a na RÚVZ so sídlom v Žiari nad Hronom. V prípade, že namerané hodnoty budú presahovať najvyššie povolené hygienické limity, navrhnuť vhodné opatrenia.
- V extrémne suchých obdobiach zabezpečiť skrúpanie uložených materiálov a skrývok tak, aby nedochádzalo k nadmernému vzniku prašnosti.
- Ťažobné a úpravárenské mechanizmy a dopravné prostriedky udržiavať v riadnom technickom stave, nepripustiť prevádzku dopravných prostriedkov, ktoré nespĺňajú platné limity v oblasti znečisťovania ovzdušia. V čase nutných prestávok zastaviť motory strojov.

Opatrenia na minimalizáciu a odstraňovanie znečistenia z cestných komunikácií

- Zabezpečiť pravidelné čistenie cestných komunikácií slúžiacich na dopravu z lomu a do lomu. Toto sa týka najmä cesty 1. triedy I/65 v kritickom úseku pri výjazde z cesty.

- Zabezpečiť čistenie dopravných prostriedkov pri výjazde na verejné komunikácie, prípadne znečistenie z komunikácie ihneď odstrániť.

Opatrenia zamerané na zamedzenie znečistenia horninového prostredia, podzemných a povrchových vôd

- Vykonať účinné opatrenia, aby nebezpečné látky nevnikli do horninového prostredia, podzemných a povrchových vôd, hlavne:
 - S nebezpečnými látkami je možné zaobchádzať len v zariadeniach, ktoré sú stabilné, nepriepustné, odolné a stále voči mechanickým, tepelným, chemickým a iným vplyvom, zabezpečené možnosťou kontroly včasného zistenia úniku nebezpečných látok, ich zachytenia spôsobom, ktorý umožňuje ich elimináciu;
 - Výmenu prevádzkových náplní mechanizmov a ich opravy vykonávať iba v k tomu prispôsobených dielňach alebo servisoch; umývanie strojov realizovať len na zabezpečených plochách k tomu určených;
 - nebezpečné látky počas manipulácie uložiť v zachytných vaniach zodpovedajúcej kapacity;
 - všetky stroje obsahujúce ropné látky po ukončení prác odstaviť na určených plochách a zaistiť proti únikom pomocou zachytných vaní alebo sorpčných textílií;
 - každé technologické zariadenie prevádzky vybaviť havarijnými súpravami pre primárny sanačný zásah;
- V prípade vzniku havárie postupovať podľa schváleného havarijného plánu.
- V prípade ak činnosť, resp. jej časť je navrhovaná na pobrežných pozemkoch drobných vodných tokov rešpektovať skutočnosť, že podľa § 49 ods. 1 vodného zákona pobrežnými pozemkami v závislosti od druhu opevnenia a druhu vegetácie pri drobných vodných tokoch sú pozemky do 5 m od brehovej čiary. V prípade, že činnosť je navrhovaná na pobrežných pozemkoch k vydaniu povolenia vyžiadať potrebný súhlas orgánu štátnej vodnej správy podľa § 27 ods.1 písm. a) vodného zákona a stanovisko príslušného správcu toku.

Opatrenia na minimalizáciu negatívneho vplyvu na faunu a flóru

- Pred rozšírením plochy ťažby zabezpečiť prieskum chránených druhov flóry a prioritných biotopov na plochách, ktoré sú navrhované na rozšírenie ťažby. Prieskum musí zrealizovať odborne spôsobilá osoba.
- Výrub stromovej vegetácie realizovať v mimo vegetačnom a mimo hniezdnom období, alebo podľa požiadaviek orgánu štátnej správy lesného hospodárstva (zabezpečenie ekologického dozoru).
- V posudzovanej lokalite sa podľa výsledkov ich mapovania nachádzajú biotopy národného a európskeho významu. Rozšírením plochy ťažby dôjde k zásahu do týchto biotopov, preto je nutné predložiť orgánu ochrany prírody žiadosť o súhlas na zasahovanie do biotopov a postup konzultovať so Štátnou ochranou prírody SR. V rámci možností minimalizovať vplyv na biotopy, ktoré sú kvalitatívne na vysokej úrovni a predstavujú posledné fragmenty pôvodných prírodných lesov. Minimalizovať vplyv na susediace biotopy.
- Ťažbou bude atakovaný chránený strom Duglaska tisolistá, ktorý sa nachádza na okraji navrhovaného ťažobného priestoru Lutilla I. Navrhovateľ v spolupráci so správou CHKO Štiavnické vrchy zabezpečí starostlivosť a údržbu stromu kooperáciou s odborne spôsobilou osobou (arborista).
- Po skončení využitia lesných pozemkov na účely povrchovej ťažby **vykonať technickú a biologickú rekultiváciu**, podľa schválených plánov technickej a biologickej rekultivácie, tak aby bol obnovený prírodný charakter ťažbou zdevastovaného územia s možnosťou napojenia na fungujúce prírodné väzby – prvky ÚSES (biokoridory, a pod.). K biologickej rekultivácii zabezpečiť kooperáciu so špecializovanou inštitúciou - ekologický dozor, pričom je požadované:

- plán rekultivácie vypracovať na plochu územia dobývania ložiska so zohľadnením zmeny morfológie územia po období dobývania (k vypracovaniu plánu rekultivácie dodať POPD s definovaným postupom ťažby, tak aby spracovatelia plánu rekultivácie mohli bližšie posúdiť morfológiu po skončení dobývania);
 - v rámci 1. časti biologickej rekultivácie, po ťažbe dreva využiť nehrúbie a vyklčované pne formou zoštiepkovania alebo rozdrvenia na energetické účely, resp. ako doplnkový zdroj živín s rozptýlením do susediaceho lesného porastu;
 - druhú časť biologickej rekultivácie (zalesnenie) vykonať podľa pokynov pod odborným dozorom užívateľa lesného pozemku. Druhovú skladbu cieľových spoločenstiev orientovať na pôvodné dreviny resp. dreviny korešpondujúce s prirodzeným drevinovým zložením susediacich porastov. Odporúčané druhy drevín pre lesnícku rekultiváciu sú najmä buk lesný (*Fagus sylvatica*), dub zimný (*Quercus petraea* agg.), prípadne iné vychádzajúce z hospodárskych súborov lesných typov v predmetnom území;
 - rekultiváciu uskutočňovať postupne (etapovite), vždy po ukončení banskej činnosti v aktuálne doťaženej časti ložiska (v území, ktoré už nie je využívané na ťažbu).
 - Vykonávať priebežné opatrenia (už počas ťažby) – manažérske zásahy zamerané na **zamedzenie šírenia invázných a nepôvodných rastlinných druhov rastlín a drevín** a to najmä na odkrytých plochách v lomoch. Invázne druhy rastlín odstraňovať hneď v počiatočnom štádiu ich výskytu na lokalite, keď je ich odstraňovanie najefektívnejšie. Spôsoby likvidácie týchto ale aj iných invázných rastlín je nutné vopred **konzultovať s pracovníkmi správy CHKO Štiavnické vrchy**.
 - Zabezpečiť **environmentálny dozor**, ktorý bude dohliadať **na správnu rekultiváciu lomov**, najmä na dôsledné dodržiavanie kvalitatívnych parametrov materiálu použitého pri rekultivácii. To sa týka kvality pôdy navezenej do lomu (zrnitosť, obsah ílovitej zložky, obsah skeletu a pod.), ako aj drevinového zloženia použitého pri biologickej rekultivácii.
- Opatrenia na ochranu pôdy**
- Využitelný humus získaný skrývkou pôdy dočasne deponovať separátne a po doťažení jednotlivých ťažobných priestorov postupne použiť na rekultiváciu alebo na iné vhodné účely.

Technologické opatrenia

Bezpečnostné opatrenia

- Pri dobývaní ložiska realizovať opatrenia proti nebezpečenstvu svahových pohybov, dodržať generálny smer a sklon svahu určený v POPD.
- Pri dobývaní ložiska realizovať odvodňovacie opatrenia na plochách ukladania prechodne uložených materiálov a skrývkových materiálov, technické riešenie včleniť do POPD.

Organizačné a prevádzkové opatrenia

Opatrenia počas prevádzky

- Pri ťažbe nezasahovať do ochranného pásma chráneného stromu Duglaska tisolistá. Postup ťažby zabezpečiť tak, aby bol chránený strom zachovaný.
- **Dodržať organizačné opatrenia na minimalizáciu zaťaženia cestných komunikácií**
 - Aj po rozšírení ťažby zabezpečiť odvoz suroviny, tak aby nákladné automobily ani po rozšírení plochy ťažby neprechádzali cez obec Stará Kremnička ani cez obec Lutíla. O tomto je potrebné upovedomiť aj ostatných odberateľov.
 - Opatrenia vykonané na ceste 1. triedy odsúhlasiť s úradom Banskobystrického samosprávneho kraja - Oddelením správy majetku.
- **Organizačné opatrenia na minimalizáciu znečistenia a hluku z prevádzky a z dopravy**

- Pre dodržanie prípustných hodnôt hluku vo vonkajšom prostredí je navrhovateľ povinný zabezpečiť, aby v nočných hodinách neboli vykonávané žiadne práce v ťažobnom priestore, ani preprava nákladnými automobilmi.

Iné opatrenia (očakávané vyvolané investície)

- zabezpečiť záväzné finančné krytie rekultivácie už počas vykonávania ťažobných prác,
- finančné prostriedky na rekultiváciu použiť v súlade so zákonným postupom,
- rekultivačné práce vykonať len v súlade so schválenými rekultivačnými plánmi.

4. Požadovaný rozsah poprojektovej analýzy

Podľa zákona je subjekt, ktorý bude navrhovanú činnosť po povolení činnosti vykonávať, povinný zabezpečiť jej sledovanie a vyhodnocovanie najmä:

- systematicky sledovať a merať vplyvy,
- kontrolovať plnenie podmienok určených pri povolení činností a vyhodnocovať ich účinnosť,
- zabezpečiť odborné porovnanie predpokladaných vplyvov zo správy o hodnotení so skutočným stavom.

Ak sa zistí, že skutočné vplyvy činnosti posudzovanej podľa zákona sú horšie, ako sa uvádza v správe o hodnotení, je ten, kto činnosť vykonáva, povinný zabezpečiť opatrenia na zosúladenie skutočného stavu s vplyvom uvedeným v správe o hodnotení v súlade s podmienkami určenými v rozhodnutí o povolení činností podľa osobitných predpisov.

V prípade, ak predpoklad nezodpovedá skutočnosti (keď výsledky monitorovania jasne ukazujú, že vplyvy na životné prostredie sú horšie ako bolo predpokladané), môže povoľujúci orgán navrhnúť opatrenia na zmenu prispôsobenia alebo zrušenia rozhodnutia. Môže byť však situácia aj opačná, t.j., že výsledky monitorovania môžu byť lepšie, ako sa predpokladalo, vtedy môže povoľujúci orgán od určitých uložených opatrení ustúpiť.

V prípade navrhovanej činnosti je rozsah poprojektovej analýzy stanovený v dvoch krokoch:

Návrh monitoringu od začatia výstavby, v priebehu výstavby, počas prevádzky a po skončení prevádzky navrhovanej činnosti

Cieľom monitorovania je sledovanie a porovnávanie reálnych vplyvov navrhovanej činnosti na jednotlivé zložky životného prostredia, ako aj overenie zapracovania a funkčnosti navrhnutých opatrení a v prípade nutnosti tiež tvorba dodatočných opatrení. Okrem technických a technologických parametrov, ktoré budú sledované podľa prevádzkových poriadkov, je kontrola dodržiavania stanovených podmienok určená najmä platnou legislatívou v oblasti ochrany ovzdušia, vôd, nakladania s odpadmi, a pod.

Návrh monitoringu vyplýva najmä z opatrení na zmierenie negatívnych vplyvov navrhovanej činnosti. V rámci monitoringu je navrhnuté:

- po rozšírení plochy ťažby vykonať meranie imisií prachových častíc na overenie výsledkov predpovedí v imisno-emisnej štúdií. V prípade, že namerané hodnoty budú presahovať najvyššie povolené hygienické limity, navrhnúť vhodné opatrenia
- monitorovať územie v spolupráci so Štátnou ochranou prírody SR (environmentálny dozor) z hľadiska výskytu chránených druhov rastlín a živočíchov a ich biotopov
- monitorovať priebeh rekultivácie environmentálnym dozorom, ktorý bude kontrolovať aj súlad prebiehajúcej rekultivácie s rekultivačným plánom
- výsledky monitoringu oznamovať na príslušný OÚ, odbor starostlivosti o životné prostredie a na dotknuté obce
- merania imisií prachových častíc na overenie výsledkov predpovedí v imisno-emisnej štúdií oznamovať aj na príslušný Regionálny úrad verejného zdravotníctva.

5. Rozhodnutie o akceptovaní alebo neakceptovaní predložených písomných stanovísk k správe o hodnotení doručených podľa § 35 vrátane odôvodnených písomných pripomienok, ktoré boli doručené verejnosťou

Akceptované stanoviská k správe o hodnotení:

Stanoviská dotknutých orgánov štátnej správy:

jednoznačne súhlasné stanoviská - 4 subjekty: MŽP SR, Odbor štátnej, geologickej správy, OÚ Banská Bystrica, Odbor starostlivosti o životné prostredie („okresný úrad v sídle kraja“), Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, RÚVZ v Žiari nad Hronom

podmienečne súhlasné stanoviská - 5 subjektov: OÚ Žiar nad Hronom, Odbor starostlivosti o životné prostredie (1) odpady, (2) ochrana ovzdušia), (3) vodná správa, (4) (ochrana prírody a krajiny), OÚ Banská Bystrica, Odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií. Ide o stanoviská s požiadavkami, ktoré sú zapracované do návrhu opatrení.

Niektoré dotknuté orgány sa k navrhovanej činnosti nevyjadrili (ich stanovisko sa tak považuje za **súhlasné** (§ 23 ods. 4 zákona) – ide o Okresné riaditeľstvo Hasičského a záchranného zboru Žiar nad Hronom a OÚ Žiar nad Hronom, Odbor krízového riadenia.

Stanovisko povolujúceho orgánu - Obvodná bankský úrad Banská Bystrica vydal **súhlasné stanovisko**.

Stanovisko rezortného ministerstva: Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky vydalo **súhlasné stanovisko**.

Stanovisko dotknutého samosprávneho kraja: Banskobystrický samosprávny kraj vyslovil podmienečne **súhlasné stanovisko**, v ktorom požaduje do príslušných povolení zapracovať záväzné regulatívy funkčného a priestorového usporiadania územia zo záväznej časti Územného plánu veľkého územného celku Banskobystrický kraj (ÚPN VÚC BBK) týkajúce sa ťažby nerastov a to regulatívy 2.3.3f., 2.3.4, 2.3.5, 4.6 a 4.16., 4.17., a zaviazať navrhovateľa činnosti k postupnému otváraniu ložiska a priebežnému zabezpečeniu následnej rekultivácie (riešené – zapracované do Správy o hodnotení).

Stanoviská dotknutých obcí:

Obec Stará Kremnička nevyšlovila explicitne nesúhlasné stanovisko k práve o hodnotení, ale potvrdila, že k dokumentu „Zámer“ sa nevyjadrila kladne, pričom k následnej správe o hodnotení vyslovila pripomienky, ktoré sú riešené a zohľadnené v návrhu opatrení.

Neakceptované stanoviská k správe o hodnotení:

Stanoviská dotknutých orgánov štátnej správy:

nesúhlasné stanovisko – 1 subjekt: Okresný úrad Žiar nad Hronom, pozemkový a lesný odbor, ktorý preferuje nulový variant.

Stanoviská dotknutých obcí:

Obec Lutila vyslovila nesúhlasné stanovisko.

Stanoviská verejnosti:

OZ Kremnica nad zlato – nesúhlasné stanovisko + 25 rovnakých stanovísk občanov

OZ Kremnické vrchy pre život – nesúhlasné stanovisko

Ing. Dušan Hronský, Lutila – nesúhlasné stanovisko

p. Peter Imriš, Lutila – nesúhlasné stanovisko.

Zásadné pripomienky a námietky, ktoré sú akceptované, alebo čiastočne akceptované, resp. ktoré nebolo možné akceptovať, boli ozrejmené v prílohe 1 správy o hodnotení, v doplňujúcej informácii navrhovateľa “Vyhodnotenie pripomienok k správe o hodnotení: Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III”, v odbornom posudku spracovateľa posudku, ako aj v častiach III.3 a III.4 tohto záverečného stanoviska, kde v časti III.3 je vyhodnotená aj diskusia na dvoch verejných prerokovaniach k správe o hodnotení v Lutile a v Starej

Kremničke.

VII. ODÔVODNENIE ZÁVEREČNÉHO STANOVISKA

1. Odôvodnenie rozhodnutia vo veci

Záverečné stanovisko vypracovalo MŽP SR podľa § 37 zákona na základe preštudovania zámeru a následne vypracovanej správy o hodnotení, stanovísk dotknutých orgánov, doplňujúceho materiálu navrhovateľa k stanoviskám k správe o hodnotení, záznamov z verejného prerokovania správy o hodnotení a odborného posudku. Pri hodnotení podkladov a vypracúvaní záverečného stanoviska MŽP SR postupovalo podľa ustanovení zákona a dôsledne analyzovalo každú pripomienku a stanoviská od dotknutých subjektov. V priebehu posudzovania boli zvážené všetky predpokladané vplyvy navrhovanej činnosti na životné prostredie. Zvážili sa všetky riziká návrhu rozšírenia ťažby bentonitu v podmienkach už ťažených ložísk Lutila I a Stará Kremnička III podľa posudzovaného realizačného variantu z hľadiska vplyvov na životné prostredie, na základe čoho bolo preukázané, že navrhovanú činnosť možno realizovať. Všetky kroky posudzovacieho procesu prebehli v postupnosti a lehotách podľa zákona.

Predmetom návrhu je **ťažba vyhradeného nerastu bentonitu v rozšírenom variante oproti súčasnému stavu** v medziach DP Lutila I. a Stará Kremnička III. Posúdený bol iba jeden realizačný variant, ktorý bol v správe o hodnotení porovnávaný s nulovým variantom. Pre navrhovanú činnosť neexistuje iný vhodný lokálny ani technologický variant. MŽP SR dňa 27.01.2015 na základe odôvodnenej žiadosti navrhovateľa upustilo od požiadavky variantného riešenia navrhovanej činnosti.

Činnosť bude realizovaná v južnej časti Kremnických vrchov, v katastrálnych územiach obcí Lutila a Stará Kremnička vo vzdialenosti cca 1,5 až 2,0 km vzdušnou čiarou od zastavaných území obcí. Posudzovaná činnosť v území je pokračovaním už existujúcej činnosti. V DP Lutila I. ťažobná činnosť bentonitu bola začatá v roku 2013 a v DP Stará Kremnička III v roku 2012. Oba DP sa nachádzajú v chránenom ložiskovom území (CHLÚ) Lutila III výhradné ložisko bentonitu s celkovou rozlohou 7 942 824,26 m² (794,2 ha). CHLÚ bolo určené rozhodnutím Obvodného banského úradu v Banskej Bystrici č. 1070-2850-2010 zo dňa 23.09.2010.

Navrhovaná činnosť sa dotýka v k. ú. Lutila parcel CKNN 3708/4 a 3708/1 evidovaných na liste vlastníctva č. 2250 a v k. ú. Stará Kremnička parcel CKN 1171/1, 1174/5, 1171/9 a 1171/10 evidovaný na liste vlastníctva č. 1133. Pozemky dotknuté ťažbou sú lesné pozemky vo vlastníctve Rímskokatolíckej cirkvi, Biskupstvo Banská Bystrica. Navrhovateľ – spoločnosť REGOS, s.r.o. má dotknuté pozemky v zmluvnom prenájme. Zámerom navrhovateľa je rozšírenie plochy ťažby bentonitu v dobývacích priestoroch Lutila I a Stará Kremnička III nachádzajúcich sa v katastrálnych územia obcí Lutila a Stará Kremnička. Ťaženou horninou (surovinou) je ílovitá hornina bentonit - prírodná zmes mäkkých ílových a tvrdých klasických minerálov. Predmetom posudzovania vplyvov na životné prostredie sú tri ložiská:

- **ložisko Lutila I** – ťažba prebieha už v súčasnosti na ploche 2,99 ha, rozšíri sa o 8,46 ha na 11,45 ha
- **ložisko Stará Kremnička III východ** – ťažba prebieha už v súčasnosti na ploche 4,34 ha, rozšíri sa o 3,61 ha na 7,95 ha
- **ložisko Stará Kremnička III západ** – v súčasnosti tu neprebieha žiadne ťažba – vznikne nový povrchový lom s plochou 3,94 ha.

V roku 2014 bolo v existujúcich lomoch vyťažených 30 tis. ton bentonitu. V nasledujúcom období, po schválení tohto návrhu, sa počíta po dobu 20-tich rokov s priemernou ročnou ťažbou okolo 55 000 ton bentonitu, v predpokladaných množstvách cca 40 – 70 tis. ton

suroviny ročne. Navrhovaná činnosť po rozšírení bude prebiehať na ploche väčšej ako 10 ha, čím činnosť spadá do povinného hodnotenia. Tento návrh sa posudzuje z dôvodu rozšíreniu plochy ťažby a nie kvôli objemu ťažby.

Navrhovateľ v budúcnosti plánuje vybudovať aj vlastný závod na spracovanie bentonitu, ktorého súčasťou bude aj expedičná skládka suroviny. Predpokladaný spracovateľský závod bude predmetom samostatného posudzovania vplyvov na životné prostredie. Predmetom tohto posudzovania je len ťažba a doprava bentonitu, nie jeho úprava.

Po preštudovaní predloženej správy o hodnotení činnosti a vyhodnotení pripomienkovacieho procesu podľa zákona možno konštatovať nasledujúce podstatné zistenia:

- Povrchové lomy budú zberať plochu spolu 23,35 ha, čo predstavuje necelých 10 % z celkovej plochy obidvoch dobývacích priestorov. Z tejto výmery zaberajú súčasné lomy 7,33 ha. Z dôvodu vytvorenia nových plôch pre povrchové lomy bude zabratá plocha približne 16 ha. Návrh tak prekračuje prvú prahovú hodnotu pre začatie procesu posudzovania vplyvov na životné prostredie (plocha ťažby je väčšia ako 10 ha). Na ďalšej časti plochy dobývacích priestorov (približne 5 % z celkovej plochy DP) budú umiestnené skrývkové hmoty (ornica), ktoré budú mať vždy len dočasný charakter a budú umiestnené v bezprostrednom okolí povrchových lomov. Okraje povrchových lomov budú vzdialené minimálne 1,5 km od najbližších zastavaných častí obcí. Priemerná ročná ťažba je plánovaná na úrovni 55 000t, v predpokladaných množstvách 40 - 70 000t suroviny.
- Po ukončení ťažby bude uskutočnená technická a biologická rekultivácia pod odborným dozorom užívateľa lesného pozemku a podľa schváleného plánu rekultivácie so zabezpečením environmentálneho dozoru na správnu rekultiváciu lomov.
- Bentonit bude dobývaný povrchovým spôsobom - rýpaním pomocou zubov lopaty lopatového rýpadla, resp. britom radlice buldozéra. Na práce súvisiace s dobývaním ložiska sa plánujú využívať bežné strojno-technologické zariadenia, ktoré sú používané aj v súčasnosti a to: lopatové rýpadlo na pásovom podvozku, buldozér, kolesový nakladač, a pod. V lomoch sa nebudú vykonávať žiadne ťahacie práce, surovinu nebude potrebné upravovať pred jej dopravou a nebudú potrebné ani zariadenia na jej technologickú úpravu priamo v lome (ako napr. drvička, triediaca linka a pod.) Navrhovateľ v budúcnosti plánuje vybudovať aj vlastný závod na spracovanie bentonitu, ktorého súčasťou bude aj expedičná skládka suroviny. Zatiaľ bolo navrhnuté iba predpokladané miesto na umiestnenie závodu v katastri obce Stará Kremnička a to severne od obce pri štátnej ceste I. triedy 1/65 Žiar nad Hronom - Martin. Spracovateľský závod bude predmetom samostatného posudzovania vplyvov na životné prostredie.
- Doprava bentonitu bude zabezpečená nákladnými motorovými vozidlami. Navrhovateľ zabezpečil odvoz suroviny aj po rozšírení ťažby tak, aby jeho nákladné automobily, ani dopravné prostriedky ostatných odberateľov, neprechádzali cez obec Stará Kremnička ani cez obec Lutila. Prístup k lomom bude zo štátnej cesty I. triedy 1/65 Žiar nad Hronom – Kremnica, z jej úseku Stará Kremnička – Bartošová Lehôtka odbočením pri spracovateľskom závode Kremnickej banskej spoločnosti (KBS). Pri maximálnom objeme ťažby (70 tis. ton ročne) sa počíta s prejazdom 18 nákladných automobilov denne. Príspevok navrhovanej činnosti k doprave nákladných automobilov na ceste 1/65 tak predstavuje cca 1%. V zmysle požiadavky z návrhu opatrení navrhovateľ zabezpečí pravidelné čistenie cestných komunikácií slúžiacich na dopravu z lomu a do lomu, vrátane cesty 1. triedy 1/65 pri výjazde na cestu, čistenie dopravných prostriedkov pri výjazde na verejné komunikácie a okamžité odstraňovanie prípadného znečistenia

- z komunikácie. Navrhovateľ nebude vykonávať žiadne práce v nočných hodinách v ťažobnom priestore, ani prepravu nákladnými automobilmi.
- Návrh činnosti nie je v rozpore s územným plánom obce Lutilla, ani obce Stará Kremnička a nie je v rozpore ani s územným plánom VÚC Banskobystrického kraja, vrátane jeho posledných zmien a doplnkov.
 - Pre účely posúdenia vplyvov na životné prostredie bola vypracovaná emisno-imisná rozptylová (rozptylová) štúdia – numerická simulácia imisného zaťaženia územia plánovanou činnosťou. Výsledkom štúdie je, že rozšírenie ťažobnej plochy nebude znamenať zvýšenie prašnosti, ani iných plynných imisií (oxidy dusíka, oxid siričitý a pod.) v obytných zónach v okolí navrhovanej činnosti a po rozšírení ťažby najvyššie vypočítané koncentrácie znečisťujúcich látok neprekročia limitné hodnoty podľa vyhlášky č. 360/2010 o kvalite ovzdušia. Navýšenie koncentrácie plynných imisií v obci Lutilla, Stará Kremnička ani v ostatných okolitých obci neprekročí ani 1% limitných hodnôt. Navrhovateľ zabezpečí merania prašnosti odborne spôsobilou osobou aj po rozšírení ťažby v zmysle požiadavky v návrhu opatrení. Okrem emisno-imisnej štúdie bol vypracovaný aj posudok o problematike radónového rizika. Výsledky týchto štúdií, nepreukázali negatívne vplyvy na jednotlivé zložky životného prostredia, ani na zdravie obyvateľov v najbližšej obytnej zástavbe. Obava z ohrozenia radónom je tiež neopodstatnená. Činnosť je navrhovaná v dostatočnej vzdialenosti od všetkých obcí.
 - V správe o hodnotení činnosti neboli zistené žiadne skutočnosti, ktoré by boli v rozpore s platnou legislatívou na úseku verejného zdravotníctva a z uvedeného dôvodu aj RÚVZ Žiar nad Hronom považuje realizáciu navrhovanej činnosti v predloženom realizačnom variante za akceptovateľnú a realizovateľnú.
 - Navrhovateľ predložil na základe pripomienkového procesu dva dokumenty, týkajúce sa doplňujúcich informácií k problematike podzemných a povrchových vôd. Dokument “Prognóza nárastu prietoku Kremnického potoka a jeho pravostranného prítoku Úkladný jarok a Jelšový potok vplyvom rozšírenia ťažby bentonitu na ložiskách Lutilla I a Stará Kremnička III” je zameraný na vyhodnotenie vplyvov odlesnených plôch územia navrhnutých pre predmetnú ťažbu bentonitu na prietokové pomery na miestnych vodných tokoch a na prípadné povodňové ohrozenie obce Stará Kremnička. Z vykonanej analýzy je zrejmé, že ohrozenie obce Stará Kremnička záplavami z dôvodov vytvorenia plánovaných ťažobných priestorov v oboch dobývacích priestoroch nepredstavuje žiadnu reálnu hrozbu. Obec Stará Kremnička je ohrozená záplavami napr. pri 50, resp. 100 ročnej vode v dôsledku chýbania základných protipovodňových opatrení v celom povodí toku Kremnického potoka a osobitne pri obci Stará Kremnička, kde sa morfológia terénu doliny Kremnického potoka ešte aj výrazne zužuje.
 - Negatívnym vplyvom odlesnenia v mieste povrchových lomov by mohol byť vznik zakalených banských vôd a ich možný negatívny vplyv v prípade ich priameho vypúšťania do povrchových vôd Jelšového potoka a Úkladného potoka. Podľa vyjadrenia navrhovateľa, zakalené banské vody nebudú vypúšťané do podlažia, alebo vodných tokov priamo. Najskôr budú zachytené na spodnej pracovnej plošine v lome do záchytného výkopu. Neskôr v prípade vytvorenia jamového lomu budú automaticky zachytené a kumulované na spodnej pracovnej úrovni jamového lomu. Odkalovacie jamy sú bežnou súčasťou každého povrchového lomu nielen na ložiskách bentonitov, ale na každom lome ostatných nerastných surovín v SR. Tieto vody najskôr prejdú spôsobom prirodzeného odkalovania, usadením kalu na dne. Po odkalení budú vody utracované do podlažia presakovaním. Usadené a vysušené kaly budú pravidelne likvidované odťažením a uložením na skládke skrývkových hmôt, aby odkalovacie systémy boli pripravené na maximálny záchytný výkon.

- Dokument „Doplňujúca informácia k hydrogeologickým pomerom k správe o hodnotení EIA – Ťažba bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III)” prezentuje podrobne rozšírené poznatky o hydrogeologických pomeroch konkrétnej lokality ložísk Lutila I a Stará Kremnička III v kontexte širších regionálnych poznatkov. Zhodnotenie hydrogeologických pomerov lokality na základe existujúcich archívnych údajov o hydrogeologických podmienkach umožňuje vysloviť prognózu, že uvažovaná činnosť nebude mať z regionálneho pohľadu významný vplyv na režim a obeh podzemných vôd hodnotenej lokality. Hydrogeologické poznatky, neexistencia žiadneho vodárenského zdroja, ako aj charakter navrhovanej činnosti dovoľujú vysloviť odôvodnený predpoklad, že navrhované povrchové lomy a ťažba v nich nebude mať významný vplyv na hydrogeologické pomery územia.
- Ťažba bentonitu sa bude vykonávať mimo územia CHKO Štiavnické vrchy, kde platí prvý stupeň ochrany podľa zákona o ochrane prírody a krajiny. Navrhovaná činnosť nezasahuje do veľkoplošného chráneného územia a nezasahuje do súvislej sústavy chránených území Natura 2000, ani do územia európskeho významu a ani do chráneného vtáčieho územia.
- Rozšírená ťažba bentonitu bude mať negatívne dopady na reliéf, faunu a flóru v oblasti blízko povrchových lomov, ktoré sú v správe o hodnotení špecifikované. Na základe komplexného posúdenia predloženej správy o hodnotení boli do návrhu opatrení zakomponované požiadavky orgánu štátnej správy o ochrane prírody a krajiny, preto pri dodržaní podmienok a navrhovaných opatrení, vrátane požadovaného environmentálneho dozoru v ďalších krokoch prípravy a realizácie činností, uvedených v bode VI.3 tohto záverečného stanoviska, možno oprávnene očakávať, že bude zabezpečený súlad so zákonom o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

Na základe uvedených skutočností a výsledkov doterajšieho posudzovania vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie odporúča aj spracovateľ odborného posudku realizačný variant uvedený v správe o hodnotení t.j. ťažbu bentonitu na rozšírenej ploche na ložiskách v dobývacom priestore Lutila I. a Stará Kremnička III. Odporúčaná variant je environmentálne prijateľný a nebude mať závažný vplyv na životné prostredie ani na kvalitu života obyvateľstva. Realizačný variant má pri rešpektovaní opatrení na zmierenie vplyvov na životné prostredie predpoklad pre efektívne a racionálne využívanie bentonitovej suroviny a aj pre zachovanie kvality životného prostredia. Podmienkou je akceptovanie a uskutočnenie určených opatrení na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu dopadov, ktorými je možné zmierniť prevažnú časť očakávaných ako i reálne jestvujúcich nepriaznivých vplyvov navrhovanej činnosti v DP Lutila I a Stará Kremnička III.

2. Odôvodnenie akceptovania alebo neakceptovania predložených písomných stanovísk k správe o hodnotení doručených podľa § 35 zákona, vrátane odôvodnených písomných pripomienok, ktoré boli doručené dotknutou verejnosťou

Zo strany **dotknutých obcí a dotknutých orgánov, rezortného ministerstva a povoľujúceho orgánu, ako aj dotknutého samosprávneho kraja** boli vyslovené v absolútnej väčšine súhlasné stanoviská, niektoré s požiadavkami na doplnenie údajov a opatrení, ktoré sú premietnuté do návrhu opatrení v časti VI.3 tohto záverečného stanoviska.

Dve nesúhlasné stanoviská z vyššie uvedených subjektov prezentovali

- **Obec Lutila** – MŽP SR sa nestotožňuje so stanoviskom obce Lutila, lebo nie sú v ňom zohľadnené dokladované poznatky o značne limitovanom celkovom vplyve plánovanej rozšírenej ťažby bentonitu na ložisku Lutila I na intravilán obce Lutila a vo viacerých písomných stanoviskách a verejných vystúpeniach boli zdôrazňované skôr negatívne

vplyvy ťažby v iných lomoch na obec Lutila – príkladom je hlavne ovplyvnenie kvality vody povrchového toku Kopernica.

- **Okresný úrad Žiar nad Hronom, pozemkový a lesný odbor (OÚ PLO)**, ktorý preferuje nulový variant, t.j. pokračovanie ťažby v oveľa menšom plošnom rozsahu ako pri realizačnom variante – MŽP SR sa nestotožňuje so stanoviskom OÚ PLO, preferujúcim nulový variant, nakoľko možno predpokladať, že je v kontroverzii s povoleniami v ostatných prípadoch prebiehajúcej ťažby samotného REGOS s.r.o. a iných ťažiarских subjektov.

Zo strany verejnosti boli vyslovené niektoré podnetné stanoviská, ktoré boli premietnuté do návrhu opatrení v časti VI.3 tohto záverečného stanoviska.

Prevažná časť vyslovených námietok a požiadaviek, vrátane tých, ktoré boli sformulované v petícii, však nie je splniteľná v rámci aktuálne posudzovaného návrhu činnosti, zameraného na rozšírenie už existujúcej ťažby bentonitu na ložiskách Lutila I a Stará Kremnička III. Ide predovšetkým o nasledujúce aspekty:

- nebolo možné súčasné posúdenie rozšírenia ťažby a výstavby závodu na úpravu bentonitu, lebo v druhom prípade ide zatiaľ o ideový zámer a na MŽP SR nebola podaná žiadosť v zmysle zákona.
- negatívne vplyvy na zdravie obyvateľstva a informácie o zdrojoch uvádzaného ohrozenia jednotlivých zložiek životného prostredia, ako sú vymenované v petícii a iných stanoviskách verejnosti a OZ sa neuvádzajú adresne, nerešpektujú sa a nekonfrontujú sa stanoviská dotknutých orgánov a inštitúcií, povoľujúceho orgánu, rezortného orgánu a príslušného orgánu, ktoré boli vyslovené v procese hodnotenia – príkladom je práve uvádzanie závažných vplyvov ťažby na zdravie obyvateľstva v kontroverzii so stanoviskom Regionálneho úradu verejného zdravotníctva, ako aj vzťahovanie problematiky kvality vody v Kopernickom potoku k rozšíreniu ťažby bentonitu na ložisku Lutila I., a pod.
- legitímne vyjadrený negatívny postoj verejnosti a občianskych združení k rozširovaniu ťažby je predovšetkým odrazom slabej informovanosti obyvateľstva o celom procese ustanovenia Chráneného ložiskového územia (CHLÚ) Lutila III a jednotlivých dobývacích priestorov (DP) pre spoločnosť REGOS s.r.o. i iné ťažiarские subjekty v širšom regióne južnej časti Kremnických vrchov.
- výrazným aspektom, ktorý limituje v plnom rozsahu akceptovať negatívne stanoviská verejnosti a OZ je skutočnosť, že sa požaduje pre jeden ťažiarский subjekt vypracovanie hodnotenia celkového kumulatívneho vplyvu v súčasnosti už pomerne rozsiahlej ťažby surovín v celej oblasti ťažby v južnej časti Kremnických vrchov – za situácie, keď boli postupne vydané individuálne povolenia pre individuálnych ťažiarov pre ťažbu na pozemkoch rozdielnych vlastníkov pôdy, je táto požiadavka pre individuálneho ťažiara nereálna a vyžadovala by si osobitné poverenie pre navrhovateľa.
- požiadavka verejnosti a OZ kumulatívne vyhodnotiť všetky vplyvy ťažby surovín v celej oblasti ťažby v južnej časti Kremnických vrchov je aktuálna a je to skôr podnet na vypracovanie účelovej štúdie o ekologickej únosnosti územia ťažby nerastných surovín v južnej časti Kremnických vrchov. Takýto dokument (ucelená ekologická štúdia únosnosti kumulatívnych vplyvov ťažby nerastných surovín na území južnej časti Kremnických vrchov) by vniesol do vzťahu verejnosť – ťažba surovín významné poznatky, ktoré by povoľujúcemu orgánu umožnili zvládnuť povoľovací proces oveľa efektívnejšie, a v konečnom dôsledku v prospech informovanosti dotknutého obyvateľstva a verejnosti.
- presadenie oprávnenej požiadavky verejnosti a OZ riešiť kumulatívne vplyvy ťažby nerastných surovín na území južnej časti Kremnických vrchov na životné prostredie a

- zdravie obyvateľstva nie je možné viazať na konkrétnu jednu aktivitu. Jedným z možných postupov, je posúdenie kumulatívnych vplyvov v rámci posudzovania strategických dokumentov pripravovaných na regionálnej alebo celoštátnej úrovni ako je napr. regionálna surovínová politika alebo územno-plánovacia dokumentácia, kde je navrhnutý prioritný spôsob využívania územia, prípadne z iniciatívy verejnosti osloviť kompetentné orgány s cieľom vypracovania ucelenej ekologickej štúdie únosnosti kumulatívnych vplyvov ťažby nerastných surovín na území južnej časti Kremnických vrchov so zahrnutím všetkých ťažobných aktivít – a napríklad s vymedzením územia, ako ho vo svojom stanovisku uvádza OZ Kremnica nad zlato. Súčasťou by bol aj návrh monitoring vybraných parametrov podstatných zložiek životného prostredia. Táto štúdia vplyvu už existujúcich ťažobných aktivít, so zohľadnením ďalších plánovaných aktivít, v celom území výskytu ekologicky významných surovín v južnej časti Kremnických vrchov s dôrazom na definovanie kvalitatívnych parametrov stavu ovzdušia, povrchových a podzemných vôd, zdravotných aspektov obyvateľstva, podrobné mapovanie stavu a ochrany flóry a fauny na tangovanom území, doprava materiálov, by ako koncepčný materiál bola nepochybne nápomocná štátnym orgánom aj podnikateľským subjektom – tak aby nebol postoj ťažiarov v ostrej kontroverzii s postojmi dotknutého obyvateľstva a verejnosti. Individuálne posudzovanie tejto problematiky od lokality k lokalite sa považuje za neekonomické a z odborného hľadiska za menej reprezentatívne ako keby sa problematika vyhodnotila z regionálneho hľadiska komplexne a nebola ani určená v rozsahu hodnotenia navrhovanej činnosti. Niektoré aspekty, ako sú napríklad potenciálne ovplyvnenie zdravotného stavu obyvateľstva, ovplyvnenie kvality vody v povrchových tokoch, vplyvy na biotu, v skutočnosti ani nie je možné reprezentatívne vyhodnotiť fragmentálnym spôsobom, pretože vplyvy individuálnych ťažiarov sa nevyhnutne prekrývajú. Regionálny pohľad by umožnil aj stanovenie rozumných limitov pre rozvoj ťažby bentonitu, keramických pieskov a zeolitu v predmetnej oblasti – podmienka neprekročovania stanovených limitných hodnôt (napr. ovzdušie, povrchová voda, intenzita dopravy), postupné otváranie lomov, systematická revitalizácia a harmonizácia činnosti so správcami lesov.
- Podnety na zastavenie ťažby surovín v širšom regióne južnej časti Kremnických vrchov, t.j. aj eliminovať platné rozhodnutia o zriadení chránených ložiskových území, návrhy zrušiť dobývacie priestory a platné povolenia na ťažbu surovín, nie sú v kompetencii EIA procesu tohto typu, preto boli považované za irelevantné.
 - samozrejme ale, ak je cieľom veľkej skupiny obyvateľov a občianskych združení zastaviť úplne ťažbu ekologicky významných surovín (bentonit, zeolit) v tomto regióne, tak ako to bolo vyslovené vo viacerých stanoviskách, potom táto problematika koncepčne patrí prednostne pod Ministerstvo hospodárstva SR (štátna surovínová politika, harmonický rozvoj hospodárstva) a nemá opodstatnenie pre riešenie v EIA procese

VIII. POTVRDENIE SPRÁVNOSTI ÚDAJOV

1. Spracovatelia záverečného stanoviska

Ministerstvo životného prostredia SR,
Odbor environmentálneho posudzovania,
Mgr. Jana Miklasová
v spolupráci s

Regionálnym úradom verejného zdravotníctva so sídlom v Žiari nad Hronom

2. Potvrdenie správnosti údajov podpisom oprávneného zástupcu príslušného orgánu, pečiatka

RNDr. Gabriel Nižňanský

Riaditeľ odboru environmentálneho posudzovania MŽP SR

3. Miesto a dátum vydania záverečného stanoviska

Bratislava, 31.03.2016

IX. Informácia pre povoľujúci orgán o dotknutej verejnosti

Dotknutá verejnosť je podľa § 3 písm. s) zákona verejnosť, ktorá je dotknutá alebo pravdepodobne dotknutá konaním týkajúcim sa životného prostredia, alebo má záujem na takomto konaní; platí, že mimovládna organizácia podporujúca ochranu životného prostredia a spĺňajúca požiadavky ustanovené v zákone má záujem na takom konaní. Mimovládna organizácia podporujúca ochranu životného prostredia je podľa § 3 písm. t) zákona občianske združenie, neinvestičný fond, nezisková organizácia poskytujúca verejnoprospešné služby okrem tej, ktorú založil štát, alebo nadácia založená na účel tvorby alebo ochrany životného prostredia alebo zachovania prírodných hodnôt.

Dotknutá verejnosť má podľa § 24 ods. 2 zákona postavenie účastníka v konaniach uvedených v tretej časti a následne postavenie účastníka v povoľovacom konaní k navrhovanej činnosti alebo jej zmene, ak uplatní postup podľa § 24 odseku 3 zákona, t.j. prejaví záujem na navrhovanej činnosti alebo jej zmene a na konaní o jej povolení podaním odôvodneného písomného stanoviska k zámeru podľa § 23 ods. 4 zákona, odôvodnených pripomienok k rozsahu hodnotenia navrhovanej činnosti alebo jej zmeny podľa § 30 ods. 6 zákona, odôvodneného písomného stanoviska k správe o hodnotení činnosti podľa § 35 ods. 2 zákona, odôvodneného písomného stanoviska k oznámeniu o zmene podľa § 29 ods. 9 alebo § 24 ods. 4 zákona, ak jej účasť v konaní už nevyplýva z osobitného predpisu. Právo dotknutej verejnosti na priaznivé životné prostredie, ktorá prejavila záujem na navrhovanej činnosti alebo jej zmene postupom podľa § 24 ods. 3 alebo ods. 4 zákona, môže byť povolením navrhovanej činnosti alebo jej zmeny alebo následnou realizáciou navrhovanej činnosti alebo jej zmeny priamo dotknuté.

V procese posudzovania vplyvov navrhovanej činnosti „Ťažba bentonitu na ložiskách Lutilla I. a Stará Kremnička III.“ bola dotknutá verejnosť identifikovaná vo fáze pripomienkovania zámeru aj vo fáze pripomienkovania správy o hodnotení.

Písomné stanoviská k zámeru a správy o hodnotení boli doručené od nasledovných zástupcov dotknutej verejnosti:

1. **Ing. Renáta Kamenská**, Stará Kremnička 115, Žiar nad Hronom
2. **Mária Bániová**, Stará Kremnička 124, 965 01 Žiar nad Hronom
3. **Mária Barjanová**, Stará Kremnička 107, 965 01 Žiar nad Hronom
4. **Ing. Peter Barančok**, Podhorská 33, 966 22 Lutilla
5. **Ing. Jozef Barniak**, Podhorská 35, 966 22 Lutilla
6. **Terézia Čižniarová**, Stará Kremnička 117, 965 01 Žiar nad Hronom
7. **Vladimír Čižniar**, Stará Kremnička 117, 965 01 Žiar nad Hronom
8. **Miroslav Dvonč**, Podhorská 17, 966 22 Lutilla
9. **Eva Grznárová**, Podhorská 414/37, 966 22 Lutilla
10. **Mgr. Miriama Grznárová**, Podhorská 414/37, 966 22 Lutilla
11. **Miroslav Grznár**, Š. Moysesova 441/58, 965 01 Žiar nad Hronom
12. **Richard Grznár**, Podhorská 414/37, 966 22 Lutilla
13. **Zlatica Haringová**, Horná Trnávka 21, 966 01 Prestavlkya
14. **Alena Hlaváčová**, Stará Kremnička 5, 965 01 Stará Kremnička

15. **MUDr. Lenka Hlaváčová**, Stará Kremnička 5, 965 01 Žiar nad Hronom
16. **Daniel Hlaváč**, Stará Kremnička 5, 965 01 Žiar nad Hronom
17. **Igor Hlaváč**, Stará Kremnička 5, 965 01 Žiar nad Hronom
18. **Ing. Dušan Hronský**, Gazdovská 65, 966 22 Lutila
19. **MUDr. Dušan Hrnčiar**, Dolná 100/72, 967 01 Kremnica
20. **Peter Imriš**, Kamenná 22, 966 22 Lutila
21. **Peter Jagoš**, Jesenského 874/60, 965 01 Žiar nad Hronom
22. **Peter Jagoš**, Hollého 3/20, 965 01 Žiar nad Hronom
23. **Jolana Kamenská**, Stará Kremnička 84, 965 01 Žiar nad Hronom
24. **Renáta Kamenská**, Stará Kremnička 115, 965 01 Žiar nad Hronom
25. **Miroslav Kamenský**, Stará Kremnička 115, 965 01 Žiar nad Hronom
26. **Lýdia Kaštierová**, Bartošová Lehôtka 119, 967 01 Kremnica
27. **Lucia Kaštierová**, Bartošová Lehôtka 119, 967 01 Kremnica
28. **Ing. Jana Kollárová**, Stará kremnička 238, 965 01 Žiar nad Hronom
29. **Ing. Ignác Krišš**, Stará Kremnička 117, 965 01 Žiar nad Hronom
30. **Ing. Zuzana Kriššová**, Stará Kremnička 117, 965 01 Žiar nad Hronom
31. **Zuzana Kyselová**, Bartošová Lehôtka 14, 967 01 Kremnica
32. **Ing. Jozef Murgaš**, Moyzesova 677/71A, 966 22 Lutila
33. **Mgr. Jaroslav Nárožný**, Stará Kremnička 110, 965 01 Žiar nad Hronom
34. **Terézia Námešná**, Stará Kremnička 117, 965 01 Žiar na Hronom
35. **Eva Nemčoková**, Vansovej 6/115, 965 01 Žiar nad Hronom
36. **Ľubomír Nemčok**, Vansovej 6/115, 965 01 Žiar nad Hronom
37. **Cecília Novodomcová**, Stará Kremnička 12, 965 01 Žiar nad Hronom
38. **Štefan Novodomec**, Stará Kremnička 12, 965 01 Žiar nad Hronom
39. **JUDr. Monika Novodomcová**, Stará Kremnička 12, 965 01 Žiar nad Hronom
40. **Júlia Okoyeocha Kaštierová**, Bartošová Lehôtka 119, 967 01 Kremnica
41. **Bc. Iveta Perinová**, Bartošová Lehôtka 71, 9687 01 Kremnica
42. **Ing. Ľuboš Perina**, Bartošová Lehôtka 71, 9687 01 Kremnica
43. **Michaela Piatriková**, Jesenského 874/60, 965 01 Žiar nad Hronom
44. **Považanovci Ľuboš a Adriana**, Bartošová Lehôtka 166, 967 01 Kremnica
45. **Ing. Viera Rumanková**, Stará Kremnička 124, 965 01 Žiar nad Hronom
46. **Ing. Ivan Rumanka**, Stará Kremnička 124, 965 01 Žiar nad Hronom
47. **Jaroslav Sekereš**, Stará Kremnička 121, 965 01 Žiar nad Hronom
48. **Ing. Daniela Štrasserová**, Pod Donátom 897/10, 965 01 Žiar nad Hronom
49. **Ing. Helena Šándorová**, Stará Kremnička 124, 965 01 Žiar nad Hronom
50. **Ján Šándor**, Stará Kremnička 117, 965 01 Žiar nad Hronom
51. **Matúš Šándor**, Stará Kremnička 124, 965 01 Žiar nad Hronom
52. **Eva Šimková**, Stará Kremnička 64, 965 01 Žiar nad Hronom
53. **Ing. Alena Ťahúňová**, Stará Kremnička 16, 965 01 Žiar nad Hronom
54. **Mária Ťahúňová**, Stará Kremnička 6, 965 01 Žiar nad Hronom
55. **Ivana Uhríková**, M. Chrásteka 13/31, 965 01 Žiar nad Hronom
56. **SOS Kremnica, o. z.**, Štefánikovo námestie 11/21, 967 01 Kremnica
57. **OZ Kremnica nad zlato**, J. Horvátha 896/22, 967 01 Kremnica
58. **OZ Kremnické vrchy pre život**, Vansovej 6/115, 965 01 Žiar nad Hronom

X. Poučenie o odvolaní

1. **Údaj, či je záverečné stanovisko konečným rozhodnutím alebo či sa proti nemu možno odvolať**

Záverečné stanovisko je podľa § 37 zákona rozhodnutie, ktoré je záväzné pre ďalšie povoľovacie konanie. Právoplatnosťou záverečného stanoviska vzniká oprávnenie navrhovateľa navrhovanej činnosti podať návrh na začatie povoľovacieho konania k navrhovanej činnosti alebo jej zmene vo variante odsúhlasenom príslušným orgánom v záverečnom stanovisku.

Proti tomuto rozhodnutiu možno podať rozklad podľa § 61 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.

Verejnosť má podľa § 24 ods. 4 zákona právo podať odvolanie proti záverečnému stanovisku aj vtedy, ak nebola účastníkom zisťovacieho konania alebo konania o vydaní záverečného stanoviska alebo jeho zmeny.

2. V akej lehote, na ktorý orgán a kde možno podať odvolanie

Rozklad proti tomuto rozhodnutiu je možné podať podľa § 61 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov na Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky v lehote do 15 dní odo dňa oznámenia alebo doručenia písomného vyhotovenia rozhodnutia účastníkovi konania.

V prípade verejnosti podľa § 24 ods. 4 zákona sa za deň doručenia rozhodnutia považuje pätnásty deň zverejnenia rozhodnutia vydaného v povinnom hodnotení podľa § 37 ods. 7 zákona.

3. Údaj, či záverečné stanovisko možno preskúmať súdom

Záverečné stanovisko je podľa § 37 ods. 10 zákona preskúmateľné súdom.